

वेधस् पु० वि+धा-असन् गुणः । हिरण्यगर्भे जगत्सदृशः,
विष्णौ, सूर्ये, श्वेताकेतवे, प्रसिद्धे च ।
वेधित पु० वेधोजातोऽस्य तार० इतच् । विद्धे विद्धिते ।
वेधिनी स्त्री० विध-णिनि । जलोकायाम् (जौक)
वेन्धा स्त्री० वन-ध घृ० । नदीभेदे । [ह्रस्वः ।
वेप कम्पने भ्रा०आ० अक० सेट् । वेपते अवेपिष्ट । चङि न
वेपथु पु० वेप-अथुच् । कम्पे ।
वेपन पु० वेप-ल्युट् । कम्पने । [पु०न० ।
वेम पु० वे-मन् न आत्वम् । वापदगुडे । मनिन् । अत्रैवार्थे
वेर न० अज-रन् वीभावः । देहे, वाताकां, कुङ्कुमे च । संज्ञायां
कन् । कर्पूरे । [ह्रस्वः
वेल चालने भ्रा०प०सक० सेट् । वेलति अवेलीत् । चङि न
वेल कालोपदेशे, अ०बु०उ०अक०सेट् । वेलयति ते अवेलेत् त
वेल न० वेल-अच् । उपपत्तेः । कावे समये मय्यादायां ससुद्र-
गुले च स्त्री० । 'वेचामूले विभाबरी परिहीणे'ति भट्टिः ।
वेल्ल चालने भ्रा०पर०सक०सेट् चङि न ह्रस्वः । वेल्लति अवेल्लीत्
वेल्ल पु०न० वेल्ल-अच् । विद्धे । घञ् । चलने पु० ।
वेल्लज पु० वेल्ल-अच्-तथाभूतः सन् जायते जन-ङ । भरिजे ।
वेल्लन न० वेल्ल-ल्युट् । अन्नादेर्भूमौ लुण्ठने कारनिर्मिते
प्रदार्थे (वेलुन) च मालादृक्षायां स्त्री० ङीप् । [च ति०
वेल्लित न० वेल्ल-भावे क्त । गमने । कर्त्तरि-क्त । कम्पिते, कृति
वेल्लि स्त्री० । वेल्ल-इत् वा ङीप् । लतायाम् । संज्ञायां
कन् । (वेल्लुत्त) हले ।
वेवी कालौ गतौ व्याप्तौ रोपे भोजने च सक० प्रजनने अक०
अदा०आत्म०सेट् जचादि० वैदिक एवायम् । वेवीते अवेविष्ट
वेश पु० विश-घञ् । अलङ्कारादिना कतरूपान्तरे, नेपथ्य-
कर्मणि, वेश्यागृहे, गृहस्थान्ते, प्रवेशे च ।
वेशधारिन् पु० वेशं धरति चु० घृ-णिनि । ह्येन रूपान्त-
रधारिणि, ह्यतपस्विप्रभृतौ ।
वेशान्त पु० विश-भञ् । लुट्शरीवरे, अग्नौ च ।
वेशर पु० वेशं राति रा-क्त । अन्तरे ।
वेश्मन् न० विश-मनिन् । गृहे ।
वेश्मभू स्त्री० इत० । गृहकरणयोऽप्ये स्थाने ।
वेश्य न० विश-अयत् वेशाय हितं वा यत् । वेश्यालये पाठा-
यान् (आकनादि) वारयोपिति च स्त्री० । विश्याजनालये च
वेध पु० विध-अच् घञ् वा । भूषणादिना रूपान्तरकरणे,
वेधण पु०विध-ल्युट् । कासभर्तृ (कालकासुन्दे)/(धन्या) हले च
वेष्ट वेष्टने भ्रा०आत्म०सक०सेट् । वेष्टते अवेष्टिष्ट ।

वेष्ट पु० वेष्ट-घञ् अच् वा । वेष्टने, श्रीवेष्टे, ढलनियोंसि च ।
वेष्टक न० वेष्ट-खुल । (पागडी) उष्णीषे । कुशाग्रे, प्राचीरे च पु०
वेष्टन न० वेष्ट-ल्युट् । कर्णशृङ्खलाम्, उष्णीषे, सुकटे च ।
वेष्टवंश पु० वेष्ट-अच् कर्म० । (वेष्टवांश) वंशभेदे ।
वेष्टसार पु० वेष्टस्य सारः । श्रीवेष्टे ।
वेष्टित लि० वेष्ट-क्त । प्राचीरादिना आहते, रुद्धे च ।
वेस गतौ भ्रा०प०सक०सेट् चङि न ह्रस्वः । वेसति अवेसीत् ।
वेसन न० वेस-ल्युट् । द्विदे, 'दालयचणकानान्त निस्तथा
यन्त्रवेपितम् । तज्ज्ञं वेसनमि'त्युक्ते चणकादिदिदलचूर्णे च
वेसर पु० वेस-अरन् । अद्यतरे । [सर्धपादौ
वेसवर पु० वेसं वारयति ढ-अच् । (वाटना) पिष्टधन्याक-
वेष्ट यत्ने भ्रा०आ०अक०सेट् चङि न ह्रस्वः । वेष्टते अवेष्टिष्ट ।
वेहत् स्त्री० वि+हन् अति नञोपः । गर्भोपधातित्वां
स्त्रियाम् ।
वेहार पु० वि+हृ-घञ् घृ० । खनामख्याते देशभेदे । [ह्रस्वः
वेह्ल गतौ भ्रा०पर०सक० सेट् । वेह्लति अवेह्लौत् चङि न
वै शोषे भ्रा० प०सक०सेट् अनिट् । वायति अवासीत् । निष्ठा-
तस्य नः । वानः निर्वाणः । [स्त्रिनि लि० ।
वै अज्य० वा-डै । पादपूरणे, अतनये, संबोधने च । [तत्त्वम्-
वैकल्य न० विशेषेण कलति व्याप्नोति अण् । तिर्यक्कचाव-
लम्बिनि हारभेदे । वुन् । उरसि उपवीतकारेण धृते
म ल्यभेदे । [विकङ्कतश्चम्बिनि लि०
वैकङ्कत पु० विकङ्कत+सार्धेऽण् । (वैचि) ढलभेदे । तस्येदमण् ।
वैकल्पिक लि० विकल्पेन प्राप्तः भवो वा ठक् । पञ्चप्राप्ते ।
वैकल्य न० विकलस्य भावः व्यञ् । विकलत्वे ।
वैकुण्ठ पु० विकुण्ठे भवः अण् विविधा कुण्डा माया यस्य
सार्धेऽण् वा । विष्णौ, गरुडे, इन्द्रे, सितार्ज्जने च ।
वैकुण्ठ न० विकुण्ठस्य भावः व्यञ् । विकारे ।
वैखरी स्त्री० विशेषेण खं राति रा-क्त सार्धेऽण् । अर्थबोधके
कण्ठस्थानादिव उच्चार्यमाणे वर्णात्मके शब्दविशेषे ।
वैखानस पु० वि+खान-ङ अन-अस कर्म० सार्धेऽण् । वानप्रस्थे
तापसभेदे 'वैखानसेभ्यः सुतराभवान्तो' इति भट्टिः ।
वैगुण्य न० विगता विरक्तो वा गुणोऽस्य तस्य भावः व्यञ् ।
यत् यद्विहितं तत्स्वरूपान्तरतापादने, अत्यायत्ने, असम्पन्नत्वे च
वैचित्य न०विचित्रस्य भावः व्यञ् । नानारूपत्वे विलक्षणत्वे ।
वैजयन्त पु० विजयते वि+जि-भक्त सार्धेऽण् । इन्द्रप्रासादे,
अस्मिन्मन्त्रेण, दानवभेदे च पताकायां, जयन्तीह्ये च
स्त्री० ङीप् ।

वैजिक न० बीजेन निर्दुत्तं ठक् । शिपुतैवे । बीजाय हितम्
ठक् । आत्मनि । स्वार्थे ठक् । कारणे । तस्येदं ठक् । बीज-
सम्बन्धिनि लि० ।

वैज्ञानिक पु० विज्ञानाय साधु ठक् । निपुणे, विज्ञानमधिकृत्य
कृतो ग्रन्थः ठक् । बीजागमे । तदप्येतर्, तत्सम्बन्धिनि च लि०
वैडालव्रत न० विडालस्येदम् अणु तदिव व्रतम् । 'यस्य धर्म-
ध्वजो नित्यं यत्प्रध्वज इवोच्छ्रितः । प्रच्छन्नानि च पापानि
वैडालं नाम तद्व्रतमि'त्युक्ते प्रकाशेन धर्माचरणेन सुप्र-
पापाचारे ।

वैडालव्रतिक पु० वैडालव्रतमस्यस्य ठन् । कृतेन धर्माचारिणि
कृततापसे । इति । वैडालव्रतीत्यम्यल ।

वैशाव न० वैष्णवां फलम् अणु, तस्य न लुप । वैष्णुफले । वैष्ण-
सम्बन्धिनि लि० । [स्वस्य ठन् । वंशीवादके

वैष्णविक लि० वैष्णोर्विकारः अणु वैष्णवं वैष्णवादां शिल्पम-
वैष्णिक लि० वीणा तद्वादनं शिल्पमस्य ठक् । वीणावादके (
वैष्णु न० वैष्णोर्विकारः ठक् । गजचालनार्थं लौहसुखे वंश-
दण्डे । वैष्णुस्तद्वादनं शिल्पमस्य ठक् । वायुवादके लि०

वैश्य (न्य) पु० वैश्य (न)स्यापत्यम् यज् । वैश्यकृते प्रयुनामके ऋषभेदे
वैतंसिक लि० वितसेन ऋगपञ्चादिवत्सुनोपायेन चरति
ठक् । सांघविक्रयोपजीवके व्याधे । [भृत्यादौ ।

वैतनिक लि० वेतनेन जीवति ठक् । वेतनोपजीवके कर्मकारे
वैतरणी (णि) स्त्री० वितरणेन दानेन लक्ष्यते अणु ङीप् वा
पृ त्सः । यमद्वारस्थे नदीभेदे, 'यमद्वारे महाधारे
तप्ता वैतरणी नदी'ति पुराणम् ।

वैतस्य पु० वेतसएव स्वार्थे ऽण् । अश्ववैतसे ।

वैतानिक पु० वितानस्यायम् ठक् । श्रौतविधिनाटिमस्यापने
'दाहादूर्ध्वमशौचं स्यात्' यस्य वैतामिको विधिरिति स्रुतिः
वैतालिक लि० विविधस्तालः मङ्गलगोत्वादिशब्दस्तेन व्यवहरति
ठक् । मङ्गलस्तत्वादिभिः राज्ञां प्रबोधकारके भागधादौ ।

वैतालीय पु० मातावृत्तभेदे ।

वैदग्ध्य न० स्त्री० विदग्ध्यस्य चतुरस्य भावः अणु स्त्रीत्वपक्षे
ङीप् । चातुर्ये, भङ्गौ च । अज् । वैदग्ध्यमथल न० ।

वैदर्भ पु० विदर्भाणां जनपदानां राजा अणु । विदर्भदेशाधिपे ।
वाक्यस्य कौटिल्ये न० । 'अष्टतिरत्यष्टतिर्वा वैदर्भी रीति-
रच्यते' इत्युक्ते काव्यरचनाभेदे स्त्री० ङीप् । विदर्भे भवा
अणु । नलराजपत्न्यां दशयन्त्याम् स्त्री० ङीप् ।

वैदस्य न० विदस्यस्य विकारः अणु । भिलुकस्य भिलाप्राप्त्यभेदे ।
पिष्टकभेदे पु० ।

वैदिक पु० वेदं वेदधीतो वा ठक् । वेदज्ञे ब्राह्मणे वेदेषु
विहितः ठक् । वेदोक्ते लि० । स्त्रियां ङीप् 'वैदिकी
तान्त्रिकी मन्थ्या यथानुक्रमयोगतः' इति तन्त्रम् ।

वैदुष्य न० विदुषो भावः विदुस्+ष्यञ् । पाणिङ्ल्ये ।

वैदूर्य न० विदूरे भवः अज् । कण्ठपीतवर्णे विडालनेत्रतुल्ये
मणिभेदे ।

वैदेह्य पु० विशेषेण देह उपचयो यस्य स्वार्थे प्रसाद्यण् । वशि
गजने । विदेहे भवः अणु ततः कन् । वणिगजने मूद्रात्
वैद्याजाते जातिभेदे च । ठक् । वैदिहिकोपि । वणिजि ।
विदेहानां राजा अणु । विदेहराजे जनके ऋषे ।

वैदेही स्त्री० विदेहेषु मिथिलादेशेषु भवा अणु । सीतायाम्
जनकालमायाम्, हरिद्रायाम्, पिप्पल्यां, वणिक् स्त्रियाञ्च
वैद्य पु० विद्याऽस्यस्य अणु । पण्डिते 'नाविद्यानान्त वैद्यो-
ने'ति स्रुतिः भिषजि तदुपकारके-वासकण्डे च ।

वैद्यक न० वैद्यं चिकित्सकमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः कन् । आधुर्वेदे
वैद्यबन्धु पु० इत० । आरग्वधटवे ।

वैद्यमातृ स्त्री० वैद्यस्य मातेव । वासके तस्य वैद्यजीविकाङ्ग
रोगशान्तिकरत्वेन तत्पुष्पकलात् तन्मातृत्वस्यत्वम् ।

वैद्यसिंही स्त्री० वैद्यस्य सिंहीव । वासकण्डे ।

वैद्या स्त्री० वैद्यस्येयं प्रियत्वात् अणु । काकोल्याम् ।

वैध लि० विधित आगतः अणु । विधिप्रतिपाद्ये ।

वैधात पु० विधातृपत्यम् अणु । सनत्कुमारादौ रुनिभेदे ।

वैष्टति पु० विगता एति वैष्ठात् पु० ष्टिः । विष्कम्भादिषु
मध्ये अन्तिमे योगे ।

वैधिय लि० विधीयतेऽसौ वि+धा यत् ततः स्वार्थे अणु । सूखे
वैधर्य न० विरुद्धो धर्मो यस्य तस्य भावः अज् । विरुद्ध-
धर्मत्वे अन्यलक्षणे च । [वेदनमिति कुमारः ।

वैधय्य न० विधवाया भावः अज् । प्रतिविरुद्धे नववैधव्यमसङ्ग-
वैनतेय पु० विनतायाः अपत्यं ठक् । गरुडे, अरुणे च ।

वैनयिक लि० विनये रतः ठक् । शास्त्रज्ञानादिना विनयरते ।

वैनायिक पु० विनायं खल्वनमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः ठक् ।
बौद्धागमे । उपचारात् तदभिज्ञे लि० ।

वैनाशिक पु० विनाशमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः ठक् । सर्वेषां
क्षणभङ्गुरताप्रतिपादके बौद्धागमे तदभिज्ञे लि० विना-
शाय हितम् ठक् । ज्योतिषोक्ते षड्नाडीचक्रस्य जन्मनच-
त्वावधिलयोर्विशेषे नक्षत्रे । क्षणिके, परतन्त्रे च लि० ।
उर्ध्वनाभे पु० ।

वैनीतक पु० न० । विशेषेण नीयतेऽनेन करणे ततः स्वार्थे

कन् । परम्परया वाहने शि विकारदौ ।
 वैपरीत्य न० विपरीतस्य भावः ष्यञ् । विपर्यये ।
 वैभव न० विभोर्भावः अण् । विभुत्वे विभूतौ ।
 वैभ्राज न० विभ्राजइदम् अण् । देवोद्यानभेदे ।
 वैसुख्य न० विसुखस्य भावः ष्यञ् । विसुखत्वे ।
 वैसात पु० विसातरपत्यम् अण् । सापले भ्रातरि तथाभूत
 भगिन्यां स्त्री० ङीप् । [भगिन्यां स्त्री० ङीप्
 वैसात्रेय पु० विसातरपत्यम् ङङ् । सापले भ्रातरि तथाभूत
 वैयाकरण लि० व्याकरणं वेत्यधीते वाच्यम् । व्याकरणाभिज्ञे
 वैयात्र पु० व्यावचर्म्मणा परिहृतो रथाः अण् । व्यावचर्म-
 परिहृते रथे ।
 वैयात्रपद्य पु० व्यात्रपदस्यापत्यं यञ् । गोवकारके सनिभेदेः
 'वैयात्रपद्यगोवायेति, भोषतर्पणमन्त्रः । [तिष्ठति]ति साधः
 वैयात्य न० वियातस्य भावः ष्यञ् । निर्लेज्जत्वे 'वैयात्यं सुर
 वैयासकि पु० व्यासस्यापत्यम् ङङ् । व्यासस्यापत्ये शुक्रदेवे ।
 वैयासिकी स्त्री० व्यासेन प्रोक्ता ङङ् ङीप् । व्यासप्रणीतायां
 संहितायासु ।
 वैर न० वीरस्य भावः अण् । विरोधे विद्वेषे ।
 वैरकर लि० वैरं करोति क-ट । विरोधकारके ।
 वैरक्त्य न० विरक्तस्य भावः ष्यञ् । विरागे ।
 वैरनिर्यातन न० वैरस्य वैरकतापकारस्य निर्यातनम्
 निरु यत-णित् ल्युट् । वैरकतापकारप्रतीकारे ।
 वैरप्रतीकार पु० इत० । वैरकतापकारस्य तत्परूपकार
 करणेन तस्य शोधने ।
 वैरशुद्धि स्त्री० इत० । वैरप्रतीकारे ।
 वैराग्य न० विरागस्य भावः अण् । विषयवासनाराहित्ये
 ऐहिकासुखविषयरागराहित्ये च ।
 वैरदण्ड पु० वीरस्यायं तन्नामकत्वात् कर्म० । अर्जुनदण्डे ।
 वैरानुबन्धिन् लि० वैरं पिबेदमनुवन्नाति णिनि । विद्वेषा
 नुरूपकारके, वैरानुगते च ।
 वैरिन् लि० वैरमस्यस्य इति । शत्रौ ।
 वैरूप्य न० विरूपस्य भावः ष्यञ् । विरूपत्वे, अनुरूपत्वे,
 अयस्य भावे वस्तुनो विकारे च ।
 वैरस(न)नि पु० विरोधनस्यापत्यम् शिवाद्यासु ङङ् वा । अ-
 ग्निपुत्रे, सूर्यपुत्रे, वजिराजनामके दानवे च ।
 वैलक्षण्य न० विलक्षणस्य भावः ष्यञ् । विलक्षणत्वे वैशिष्ट्ये ।
 वैलक्ष्य न० विलक्ष्यस्य भावः ष्यञ् । लज्जायां, स्वभाव-
 वैलक्ष्ये च 'वैलक्ष्येतेर्गति'मिति नैपधम् ।

वैल्य न० विल्लस्य फलम् अण् तस्य न लुप् । विल्लफले
 तत्सम्बन्धिनि लि० । [वात्तां गृहे नैगसे (दोकानी) ।
 वैवधिक लि० विवधेन धात्यादिसंयत्नेण व्यवहरति ठक् ।
 वैवर्ण्य न० विवर्णस्य भावः ष्यञ् । विवर्णत्वे सान्निभ्ये ।
 वैवस्वत पु० विवस्वतोऽपत्यम् तस्येदं वा अण् । यमे शनौ,
 रश्मिभेदे च तत्सम्बन्धिनि लि० 'वैवस्वतस्तरुक्रियेत्युद्भूतः
 दक्षिणदिशि स्त्री० ङीप् ।
 वैवाहिक लि० विवाहाय हितं साधु वा ठक् । विवाहयोग्ये
 'वैवाहिकीं तिथिं पृष्टा' इति कुमारः विवाहेन संबन्धे
 कन्यापुत्रयोः अशुरे, विवाहसम्बन्धिनि च लि० । 'पञ्चमे
 सप्तमे वापि येषां वैवाहिकी क्रियेति स्मृतिः ।
 वैशम्पायन पु० व्यासशिष्ये भारतवत्सकि सनिभेदे ।
 वैशस्य न० विशस्यस्य भावः स्वार्थे वा अण् । हिंसने हिंसके वा
 वैशाख पु० विशाखानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी वैशाखी सा ज्ञत्वा
 मासे पुनः अण् । खनामख्याते वर्षमध्ये द्वितीये चान्द्रे मासे
 तन्मासस्य पौर्णमास्यां स्त्री० ङीप् । विशाखा प्रयोजनमस्य
 अण् । सम्भानदण्डे । धनुर्वैराणामवस्थानभेदे न० ।
 वैशिष्ट्य न० विशिष्टस्य भावः ष्यञ् । विशेष्यविषेणसम्बन्धे,
 विशिष्टबुद्धिनियामके सम्बन्धे, भेदे च ।
 वैशेषिक न० विशेषं पदार्थभेदमधिकृत्य कृतो यय्यः ठङ् ।
 कणादप्रणीतो शास्त्रभेदे । तदधीते अण् । काणादशास्त्राभिज्ञे
 लि० । तस्येदम् अण् । काणादशास्त्रसम्बन्धिनि लि० ।
 वैशेष्य न० विशेषस्य भावः ष्यञ् । वैशिष्ट्ये भेदे च 'वैशे-
 ष्यात्तद्वाद' इति साङ्ख्यम् । [ब्रह्मण्यज्जजाते जातिभेदे
 वैश्य पु० विगति उपभुङ्क्ते विश-क्तिप् स्वार्थे ष्यञ् । वश्यभेदे
 वैश्यट्ति स्त्री० इत० । क्षत्रिवाणिज्यादौ ।
 वैश्ववशा पु० विश्ववशोऽपत्यम् अण् विश्ववशादेयः । कुबेरे ।
 वैश्ववशालय पु० इत० । वटदण्डे कुबेरपुत्र्यासु । वैश्ववशा-
 वासादयोच्यत्वात् । [द्वेष्टेन दीयमाने बलौ ।
 वैश्वदेव पु० विश्वेभ्यो देवेभ्यो देयो बलिः अण् । वैश्वदेवो-
 वैश्वानर पु० विश्वेषां नराणामयस्य कुक्षिस्थत्वात् अण्
 पूर्वदीर्घः । बलौ, चित्तकण्ठे, सामभेदावयवभेदे च ।
 वैषम्य न० विषमस्य भावः ष्यञ् । विषमत्वे वैलक्षण्ये ।
 वैषयिक लि० विषयेण निर्दिष्टः ठङ् । विषयनिर्दिष्टे सुखादौ
 वैष्णव लि० विष्णुदेवताऽस्य तस्येदं वा अण् । विष्णूपासके
 विष्णुसम्बन्धिनि च स्त्रियां ङीप् । वैष्णव्यां शक्तौ 'वैष्णवी
 समरे' वैभक्ति चण्डी । विष्णुसम्बन्धिनि लि० स्त्रियां
 ङीप् 'गायत्री वैष्णवी ह्येति स्मृतिः विष्णुधामनि न० ।

वैसाखिण पु० विभरति वि+ख-णिनि स्वार्थे अण् । मत्स्ये ।
वैज्ञानिक पु० विज्ञासिऽभिरतस्तं करोति वा ठक् । नाट-
कादौ प्रसिद्धे भट्टारररनायकसङ्घचरे विदूषके ।

बोदु पु० बह-ठन् । सनिभेदे 'बोदुः पञ्चशिखस्तथे'ति स्मृतिः
बोदु लि० बह-ठन् । बाहुके स्थानान्तराप्रप्तके 'भागीरथी
निर्भरथीकराणां बोदे'ति कुमारः । पाणिन्याहुके पु०
'पिण्डदा बोदुरेव ते इति स्मृतिः । भारवाहुके मूढे
च लि० वृषभे पु० ।

बोण्ट पु० बा-उलट् । (बोंटा) इति रख्याते छन्दे ।

बोरव पु० बा-उर बोरं वाति वा-क्त । (बोरो) धान्यभेदे ।

बोल पु० बा-उलच् । गन्धरसे गन्धद्रव्यभेदे ।

बौषट् अ० बह-डौषट् । देवोद्देशेन हविस्थाने ।

व्यंसक पु० विगतोऽसौ यस्य कप् । धूर्त्ते 'मयूरव्यंसका-
दयस्ये'ति पाणिनिस्त्वल् ।

व्यंसित लि० वि+अंस-क्त । वसिते । [च । विष्णौ पु०

व्यक्त लि० वि+अनृज-क्त । स्फुटे, प्रकाशिते, दृश्ये, प्राप्ते, स्थूले,

व्यक्ति स्त्री० वि+अनृज-क्तिन् । प्रकाशे क्तिच् । जने पृथगा-
त्मके, एकैकविधे च । [यस्य । विष्णौ पु० ।

व्यग्र लि० विगतमयं यस्य । व्याकुले, व्यासक्तौ च । विविष्टमयं

व्यग्र न० विगतं विकलं वाङ्म० कर्म० । विकलाङ्गे, विगतमङ्गं
यस्य । अङ्गहीने लि० ।

व्यङ्ग्य लि० वि+अनृज-यत् । व्यञ्जनया दृष्ट्या बोधोऽर्थे, प्रकाशे

व्यच् व्याजे अक० सम्बन्धे सक० तु० प्र० सेट् । विचरति
अविचीत् विव्याच ।

व्यजन न० वि+अज-ल्युट् । त लङ्ठनके ।

व्यञ्जक पु० वि+अनृज-णिच्-युलु । हृत्तभावादिप्रकाशके

अभिनये, व्यञ्जनयार्थबोधके शब्दे च । प्रकाशकमात्रे लि०

व्यञ्जन न० विशेषेणाज्यते वि+अनृज-ल्युट् । रूपशकादौ

बोद्धनभोजनोपकरणे । वि+अनृज-णिच्-ल्युट् । अल-

ङ्कारप्रसिद्धे वृत्तिभेदे । युच् । 'विरतास्त्रभिधाद्यास्त यथावर्षो

बोध्यतेऽपरः । सा वृत्तिर्व्यञ्जना नामे'त्युक्ते शब्दगतिभेदे ।

व्यञ्जित लि० वि+अनृज-णिच्-क्त । प्रकाशिते 'अव्यञ्जित-

हर्षलक्षण इति कुमारः । व्यञ्जनादृष्ट्या बोधितेऽर्थे च ।

व्यङ्ग्यक पु० वि+अङ-अच् ङवि-युलु कर्म० शक० । एरवङ्गङ्गे

व्यतिकर पु० वि+अति-ङ-अप् । सम्बन्धे, व्यसने च ।

व्यतिक्रम पु० वि+अति+क्रम-घञ् न ङङि । विपर्यये

'विवाचे च व्यतिक्रम' इति स्मृतिः ।

व्यतिरिक्त लि० वि+अति+रिच्-क्त । भिन्ने 'न दृक्कृतिव्यति

रिक्तसाधनमि'तिकुमारः ।

व्यतिरेक पु० वि+अति+रिच्-घञ् । विशेषे, अतिक्रमे,

अभावे, विनेत्यर्थे, अशैलङ्कारभेदे च ।

व्यतिपत्त लि० वि+अति+पनुज-क्त । मिलिते, सञ्चिते च ।

व्यतिषङ्ग पु० वि+अति+पनुज-घञ् । परस्परमेलने ।

व्यती(ति)हार पु० वि+अति+ह-घञ् वा दीर्घः । परीवर्त्ते

परस्परैकजातीयक्रियाकरणे । [भूपेत इति रघुः ।

व्यतीत लि० वि+अति-ङ-क्त । अतीते 'व्यतीतकालस्त्वहम्-

व्यतीपात पु० वि+अति+पत-घञ् दीर्घः । सङ्क्षोभातभेदे,

विष्कम्भादिषु मध्ये योगभेदे 'अवणा च धनिष्ठादौ नागदैव-

मस्तके । यदासा वरिवारेण व्यतीपातः स उच्यते' इत्युक्ते

योगभेदे च ।

व्यत्यय पु० वि+अति+ङ-अच् । व्यतिक्रमे, विपर्यये च ।

व्यत्यास पु० वि+अति+अस-घञ् । विपर्यये ।

व्यथ भवे चलने दुःखानुभवे च भा० आ० अक० सेट् षटा० ।

व्यथते व्यथयिष्ट । अङ् व्यथा ।

व्यथा स्त्री० व्यथ-अङ् । पोष्टायाम्, दुःखे च ।

व्यध ताडने दि०प सक० अनिट् । विध्यति अव्यासीत् ।

व्यध पु० व्यध-अच् । वेधे, छिद्नीकरणे, भेदने च ।

व्यध्य पु० विरुद्धः कष्टा अव्यसना० । उपपद्ये ।

व्यप क्षये दुरा० उभ० सक० सेट् । व्यापयति ते अविव्यपत् त ।

व्यपदेश पु० वि+अप+दिश-घञ् । कथने । संज्ञायां, कापक्षे च

व्यपरोपण न० वि+अप+रुह-णिच्-ल्युट् । छेदने ।

व्यपरोपित लि० वि+अप+रुह-णिच्-क्त । छिन्ने ।

व्यपाकृति स्त्री० वि+अप+आ+कृ-क्तिन् । निराकरणे, अस्त्री

कारे, निरूपणे च । [याथापेक्षये च ।

व्यपाश्रय पु० वि+अप+आ+श्रि-अच् । आश्रये । [अवव-

व्यपेक्षा स्त्री० वि+अप+देख-अ । अपेक्षायां व्याकरणोक्ते

व्यभिचार पु० वि+अभि+चर-घञ् । निन्दिताचारे स्त्रियाः पर-

पुरुषसंगमे, पुंसच परस्त्रीसंगमे, न्यायादिप्रसिद्धे छेददोषभेदे च

व्यभिचारिन् पु० वि+अभि+चर-णिनि । अलङ्कारोक्ते

रसाङ्गभेदे निर्वेदादौ, न्यायोक्ते व्यभिचाररूपछेददोषवति

पदार्थे च । परपुरुषगामिण्यां स्त्रियां स्त्री० ङीप् । [त

व्यय गतौ त्यागेऽद० चु० उभ० सक० सेट् । अव्ययति ते अवव्ययत्

व्यय गतौ भा० उभ० सक० सेट् । अव्ययति ते अव्ययीत् अव्ययिष्ट

व्यय गोदे चु० उभ० सक० सेट् । व्याययति ते अव्यययत् त ।

व्यय पु० वि+ङ-अच् । विगमे, धनादेश्यागे, ज्योतिषाङ्गे

लभनात् ह्रादस्थाने च ।

व्यर्थं लि० विगतोऽर्थे प्रयोजनं वाऽस्य । निष्प्रयोजने, विफले,
अर्थन्यत्वे च । [अन्यत्वे च तद्वति लि० ।
व्यलीक न० वि+अव+ईकृत् । अकार्यं, कामजे, अपराधे, अप्रिये,
व्यवकालन न० वि+अव+कल-ल्युट् । विद्योजने, विगमने,
हीनतासम्पादने च । 'व्यवकलनमार्गेऽसौ'ति लोलावती ।
व्यवकलित लि० वि+अव+कल-क्त । विद्योजिते ।
व्यवच्छिन्न लि० वि+अव+छिद्-क्त । छिन्ने, विशेषिते च ।
व्यवच्छेद पु० वि+अव+छिद्-घञ् । पृथक्करणे, विशेष
करणे, सोचने च ।
व्यवधा स्त्री० वि+अव+धा-अ । व्यवधाने ।
व्यवधान न० वि+अव+धा-ल्युट् । तिरोधाने इत्यान्तरेण
इत्यान्तरस्याच्चादने च । [आच्चादके च ।
व्यवधायक लि० वि+अव+धा-ण्वल् । व्यवधानकर्त्तरि,
व्यवधि पु० वि+अव+धा-क्ति । व्यवधाने ।
व्यवसाय पु० वि+अव+यो-घञ् । उद्यमे 'मरणव्यवसाय-
बुद्धिर्'ति कुमारः उपजीविकायाम्, अनुष्ठाने, अवधा-
रणे च 'व्यवसायात्मिका बुद्धिर'ति गीता ।
व्यवस्था स्त्री० वि+अव+स्था-अ । शास्त्रविहितस्य विषयान्तर-
परिहारेण विषयविशेषे स्थापने, शास्त्रमर्यादायाम् ।
व्यवस्थित लि० वि+अव+स्था-क्त । विषयान्तरपरिहारेण
विषयविशेषे अवस्थिते-शास्त्रविहिते पदार्थे ।
व्यवस्थितविभाषा स्त्री० कर्म । व्याकरणोक्ते विषयान्तर-
परिहारेण विषयविशेषेऽवस्थितरूपे विकल्पे ।
व्यवहर्तृ लि० वि+अव+हृ-लृच् । व्यवहारकर्त्तरि ।
व्यवहार पु० वि+अव+हृ-घञ् । अर्थविशेषबोधनाय शब्द-
विशेषप्रयोगे, कृपादानादिवृत्तादशसु विवादेषु । 'सुखाचा-
रव्यपेतेन सागैर्णाधर्मितः परैः । आवेदयति चेद्राज्ञे व्यव-
हारपदं हि तदि'ति स्मृतिः । 'परस्परं मतव्याणां स्वार्थ-
विप्रतिपत्तिषु वाक्यान् न्यायाद्यवस्थानं व्याहारउदाहृत'
इत्युक्ते विवादनिर्णये, सहासनभोजनादौ च ।
व्यवहारपद न० ईत० । व्यवहारविषये ।
व्यवहारमात्रका स्त्री० व्यवहारस्य विवादनिरर्थस्य भावेन
पोषकत्वात् परिच्छेदकत्वाद्वा इवार्थे कन् । व्यवहारनिर-
र्थार्थं माह्विकादिकार्ये क्रियासंसाधये, विस्तरो दृष्टदमि०
व्यवहारिक लि० व्यवहारः प्रयोजनमस्य उन् । व्यवहार-
योग्ये लोकप्रसिद्धे घटपटादौ, स्त्रियां डीप् । इङ्गदृष्टे पु०
व्यवहारिकसत्ता स्त्री० कर्म । व्यवहारोपपत्तिके सत्त्वे वेदान्त
कल्पिते ब्रह्मभिन्नपदार्थमात्रस्य वस्तुतोऽसत्त्वेऽपि व्यवहार-

योग्ये सत्त्वे येन घटादि व्यवहियते । तत्कार्यकारणोप-
योगत्वेन कल्पिते घटादेरर्थक्रियाकारित्वलक्षणे सत्त्वे च ।
व्यवहार्य लि० वि+अव+हृ-ण्वल् । इदमित्यभेदेत्वेन रूपेण
व्यवहारविषये येन सह भोजनादि क्रियते तस्मिन् च ।
व्यवहित लि० वि+अव+धा-क्त । व्यवधानवति पदार्थे ।
व्यवाय पु० वि+अव+इण-घञ् । आस्थधर्मे मैथुने, अन्तर्ज्ञाने
गुह्ये-च तेजसि न० । [स्त्रियां डीप् ।
व्यवायिन् पु० वि+अव+इण-णिनि । आस्थधर्मकारके
व्यसन न० वि+अस-ल्युट् । विपत्तौ, भ्रंशे, कामजाते, कोप-
जाते च स्त्रीभोगमद्यपानादौ दोषे, दैवादिकते उपद्रवे च ।
व्यसनार्त्ता लि० व्यवसनेनार्त्ताः । दैवाद्युपद्रवयुक्ते ।
व्यसनिन् लि० व्यवसनस्यास्ति इति । व्यसनयुक्ते कामजादि
मद्यपानादिरूपदोषयुक्ते, दैवाद्युपद्रुते च ।
व्यसु लि० विगताः असवो यस्य । नृते, 'शेषे जातो भवेद्वा सु-
रि'ति ज्योतिषम् ।
व्यसा लि० वि+अस-क्त । व्याकुले, व्याप्ते, विभक्ते च 'व्यस-'
रान्तिदिवस्तेति कुमारः विपरीते, 'व्यसविधिविबोध'
इति लोलावती । ससुदितपदार्थमध्ये एकैकस्मिन् । 'एते
व्यसा समस्ता वेति स्मृतिः । समस्तभिन्ने च भावे-क्त ।
व्यतिक्रमे च० ।
व्याकरण पु० व्याक्रियन् व्युत्पाद्यन्ने अर्थवचनया प्रतिपाद्यन्ने
शब्दा येन वि+आ+क-ल्युट् । वेदाङ्गे शब्दसाधुताबोधके
शास्त्रभेदे, वेदान्तोक्ते नामरूपाभ्यां जगतोविकाशने च ।
व्याकुल लि० वि+आ+कुल-क्त । रोगादिना इतिकर्तव्य-
तानिधयवहीने । [रथे च
व्याकृति स्त्री० वि+आ+क-क्तिन् । भङ्गौ, प्रकाशने, व्याक-
व्याकृत लि० वि+आ+क-क्त । प्रकाशिते ।
व्याकोश(प) लि० वि+आ+कुश(प) अच् व्यागतः कोश (पा)ल्
मांसः वा । प्रफुल्ले 'व्याकोशे(पे)न्द्रीवराज इति तन्त्रम् ।
व्याख्या स्त्री० वि+आ+ख्या-अच् । विवरणात्मके शब्द-
समूह्यरूपे घन्यभेदे कथने च ।
व्याख्यात लि० वि+आ+ख्या-क्त । कथिते, विवृते च ।
व्याघात लि० वि+आ+हृ-घञ् । अन्तराये, महारे, अर्था-
लङ्कारभेदे, सप्रतिबन्धे कथने, प्रतिबन्धभेदे व्याघातावधि
राशङ्के'ति खण्डनखण्डखाद्यम् । विष्कम्भादिप्रविश-
तियोगमध्ये योगभेदे च ।
व्याघ्र पु० वि+आ+घ्रा-क्त । जन्तुभेदे, रत्नैरण्ये, करङ्गे च ।
व्याघ्रदल पु० व्याघ्रपाद इव दलमस्य शा० । एरण्डखले ।

व्याघ्रनख न० व्याघ्रस्य नखमिव । नखीनामगन्धद्रव्ये व्याघ्रस्य
नख इव दलान्यस्य । कुहीरुत्ते । इत० । व्याघ्रनखे ।
व्याघ्रपाद(द्) पु० व्याघ्रस्य पादइव मूलमस्य वा अन्त्यलोपः ।
विकङ्कतवृत्ते । सुनिभेदे च । [व्याघ्रलाङ्गुले ।
व्याघ्रपुच्छ पु० व्याघ्रस्य पुच्छइव दलमस्य । एरण्डवृत्ते इत० ।
व्याघ्रादनी स्त्री० व्याघ्रेणादाते अद-ल्लुट् ङीप् । लिङ्गतायाम्
व्याघ्रास्य स्त्री० व्याघ्रस्तेवासं यस्य । विङ्गुले ।
व्याघ्री स्त्री० व्याघ्रस्यनखाकारः कण्टकोट्यस्याः अच् गौ०
ङीप् । कण्टकारिकायाम् । जातौ ङीप् व्याघ्रयोषिति ।
व्याज पु० वि+अज-घञ् वीभावभावः । कपटे, वज्रनाफले
असत्यव्यवहारे कारणान्तरेण प्रवृत्तस्य कारणान्तरे-
नोद्भवनरूपे अपदेगे च ।
व्याजनिन्दा स्त्री० इत० । कपटनिन्दायाम्, अर्थालङ्कारभेदे च
व्याजस्तुति स्त्री० इत० । कपटस्तुतौ, अर्थालङ्कारभेदे च ।
व्याजोक्ति स्त्री० इत० । छन्दोक्तौ, अर्थालङ्कारभेदे च ।
व्याड पु० वि+अड-अच् । मांसभक्षणे व्याघ्रादौ पशौ,
सर्पे, इन्द्रे च वज्रके लि० । [व्याघ्रनखाख्ये गन्धद्रव्ये ।
व्याडायुध न० व्याडस्य व्याघ्रस्यायुधं नख इवास्त्वस्य अच् ।
व्याडि पु० व्याकरणस्य संधिहकारके लोपकारके च सुनिभेदे ।
व्याध पु० व्यध-ण । स्मृतिं सके जातिभेदे ।
व्याधभीत पु० व्याघ्रादभीतः भी-क्त । स्मृते ।
व्याधि पु० वि+आ+धा-क्ति । रोगे, कुष्ठरोगे च ।
व्याधिघात पु० व्याधिं हन्ति-हन्-अण् । आरग्वधे (मोन्दाज)
व्याधिहन्तृ लि० व्याधिं हन्ति हन्-लृच् । वाराहीकन्दे ।
व्याधित लि० व्याधिजातोऽस्य तार० इतच् । व्याधियुक्ते ।
व्याधु(धू)त लि० वि+आ+धु-धु-वा-क्त । कम्पिते ।
व्यान पु० वि+अन-वञ् । देहस्ये सर्वशरीरव्यापके प्राणादि-
बन्धे कस्यभेदे ।
व्यापक लि० विशेषेणाप्नोति वि+आप-ण्वल् । अधिकदेशदत्तौ,
न्यायोक्ते साधिकरणवृत्त्यभावप्रतियोगिनि च पदार्थे ।
तन्मोक्ते सर्वोद्भवस्त्वन्विनि न्यासभेदे च ।
व्यापन् लि० वि+आ+पद-क्त । ज्ञते, विपद्युक्ते च ।
व्यापाद् पु० वि+आ+पद-घञ् । दूरीचिन्तने । [चिन्तने च ।
व्यापादन न० वि+आ+पद-घिञ्-ल्युट् । मारणे, परानिद
व्यापार पु० वि+आ+प्र-घञ् । व्यापारोभावना सेवोत्पादनां
सैव च क्रियेत्युक्तायां भावयित्तः उत्पादनक्रियायाम् ।
व्यापारिन् लि० व्यापारोऽव्यस्य इति । व्यापारवति कर-
णादौ-व्यवसायवति वणिग्जने पु० ।

व्यापिन् लि० वि+आप-णिनि । व्यापके । विष्णौ पु० ।
व्याघ्रत लि० वि+आ+ह-क्त । व्यापारयुक्ते ।
व्याप्त लि० वि+आप-क्त । पूर्णं, न्यायोक्ते व्याप्तिसति पदार्थे
यथा वहे व्याप्ता धूमः ।
व्याप्ति स्त्री० वि+आप-क्तिन् । ईश्वरस्य ऐश्वर्यभेदे, न्यायसते
तदभाववति अविद्यामानत्वरूपे पदार्थे यथा वज्जेर
भाववति जलादौ धूमो नास्तीति धूमादौ वहे व्याप्तिः ।
व्याप्य लि० वि+आप-ण्वल् । व्याप्ते । अल्पदेशदत्तौ पदार्थे
अवृत्तिसाधने न० । [रालपरिमाणे ।
व्याम पु० वि+अम-घञ् । तिर्यक्पार्श्वतो विस्तृतयो बाह्योरन्त
व्यायत लि० वि+आ+यन-क्त । दीर्घं व्यायते, दूरे अति-
शये च । भावे-क्त । दैर्घ्ये, आयामे च न० ।
व्यायाम पु० वि+आ+अम-घञ् । अमे, अमसाधने व्यापारे,
संज्ञानां अमकारके व्यापारे, पौष्ट्ये, दुर्गसंस्कारे, विषये,
व्यामपरिमाणे च ।
व्यायोग पु० वि+आ+युज-घञ् । दृश्यकाव्यभेदे । [गर्ज च
व्याल पु० वि+अल-घञ् लस्य लः । सर्पे । हिंसकपशौ, दुष्ट-
व्यालगन्ध्या स्त्री० व्यालस्य गन्धो लेशोऽस्याः । काकोल्याम्
व्यालग्राह पु० व्यालान् सर्पान् मृच्छाति पृह्-अण् । (सापुड्)े
सर्पधारिणि । णिनि । अतैव । [समज्ञायाम् ।
व्यालजिह्वा स्त्री० व्यालस्य सर्पस्य जिह्वेव पल्लमस्याः । महा
व्यालदंष्ट्र पु० व्यालस्य व्याघ्रस्य दंष्ट्रं च कण्टकमस्य । गोलुरे
व्यालनख पु० व्यालस्य व्याघ्रस्य नखइव । गन्धद्रव्यभेदे व्याल-
दलोप्यत्व । [कर्कटीभेदे
व्यालपक्षा स्त्री० व्यालस्य पाद इव पल्लमस्याः । इवारौ
व्यालस्व पु० विशेषेण व्यालम्वते वि+आ+लवि+अच् ।
रत्नैरण्ये । [द्रव्ये । व्यालनखाख्ये गन्धद्रव्ये पु०
व्यालायुध न० व्यालस्य व्याघ्रस्यायुधं नखइव । नखीनामगन्ध-
व्यावक्रोशी स्त्री० वि+अव+क्रुश-घञ् स्वाद्येऽण् । पर-
स्वराक्रोशे । [परस्वरहरणे
व्यावहारी स्त्री० वि+अव+हृ-घञ् स्वाद्ये अण् ङीप् ।
व्यावहासी स्त्री० वि+अव+हृ-घञ् स्वाद्येऽण् । परस्वरहरणे
व्यावृत्त लि० वि+आ+वृत्त-क्त । वृत्ते, निवृत्ते च 'व्यावृत्तगति-
रुद्याने' इति कुमारः ।
व्यावृत्ति स्त्री० वि+आ+वृत्त-क्तिन् । निवारणे ।
व्यास पु० व्यसति वेदान् वि+अस-घञ् । पराशरवृत्ते सुनि-
भेदे, समासादिसप्तानार्थके विषयवाक्ये, विसारे, गोलवृत्त-
चतस्रस्य मध्यस्थरेखायाम् 'यएवं वाचयेद्दिपो स मङ्गलः ।

व्यास उच्यते' इत्युक्ते पुराणपाठके विमो च ।

व्यासक्त लि० वि+आ+घञ्-क्त । व्यासक्ते तत्परे, संसर्गे च

व्यासङ्ग पु० वि+आ+घञ्-घञ् । काव्यान्तरत्वागैकपरत्वे
व्यासक्तौ च । [पिष्टे च

व्यासिह्व लि० वि+आ+धिर्घ-क्त । राजाज्ञादिनावरुद्धे नि-

व्याहत लि० वि+आ+हन्-क्त । व्याघातयुक्ते ।

व्याहार पु० वि+आ+ह-घञ् । वाक्ये उक्तौ ।

व्याहति स्त्री० वि+आ+ह-क्तिन् । उक्तौ, भूधुवःस्तरादिषु समुपु
मन्त्रभेदेषु च ।

व्युत्क्रम पु० वि+उद्+क्रम-घञ् । क्रमवैपरीत्ये, व्यतिक्रमे च

व्युत्थान न० वि+उद्+स्था-व्युट् । विरोधकरणे, स्नातन्वकरणे,
प्रतिरोधने, ऋत्यभेदे विशेषेण उत्थाने च । वि+उद्+
स्था-क्तिन् । व्युत्थितस्थल स्त्री० ।

व्युत्पत्ति स्त्री० वि+उद्+पद्-क्तिन् । विशेषेण उत्पत्तौ, शास्त्र
जन्मे शब्दार्थज्ञानादिसम्पाद्ये संस्कारभेदे, शब्दानामर्थाव-
बोधकगतौ च । [संस्कारयुक्ते पुरुषे च

व्युत्पन्न लि० वि+उद्+पद्-क्त । व्युत्पत्तियुक्ते शब्दे, तत्-
व्युद्गस्त लि० वि+उद्+अस-क्त । निराकृते ।

व्युदास पु० वि+उद्+अस-घञ् । निराकरणे ।

व्युष त्वागे अद० चु० उभ० सक० सेट् । व्युषयति ते अमुष्यत् त
व्युष्ट लि० वि+उष-क्त । दधे, वि+वस-क्त इहभावः । पर्युषिते,
प्रभाते च । फले, दिवसे च न० ।

व्युष्टि स्त्री० वि+वस-क्तिन् । सङ्घटौ, सुतौ, फले च ।

व्युस त्वागे दिवा० पर० सक० सेट् । व्युसति अव्युसत् अव्युसीत्
व्यूद् लि० वि+वह-क्त । निवेशनविशेषेण स्थिते सैन्यादौ
'व्यूदां दुपदपुत्रेणे'ति गीता । संहते, 'व्यूदोरस्त्रौ द्वयस्त्रान्
इति रघुः । प्रथुवे, परिहि ते विवाहिते च लि०
'व्यूढा का चन कच्यते'ति प्रबोधचन्द्रोदयः ।

व्यूढकङ्कट लि० व्यूढःपरिहितः कङ्कटःवर्षे येन । सङ्घकवचे
व्यूत लि० वि+वे-क्त । तन्त्रभिर्पणिते ।

व्यूति स्त्री० वि+वे-क्तिन् । वस्त्रादिवपनकर्मणि ।

व्यूह पु० वि+जह-घञ् । समूहे निष्ठाणे च । सम्भक्तके, देहे
सैन्धे, युद्धार्थं सैन्यसन्निवेशनविशेषे च । [पञ्चाङ्गाने ।

व्यूहपाणिं पु० इत० । युद्धार्थमवस्थानविशेषेण स्थितसैन्यानां
व्ये स्तौ इतौ च आ० उभ० सक० अजिट् यजा० । व्ययति ते
अव्यासीत् अव्यास्त विव्याव विव्यतः ।

व्यो अव्य० व्ये-डो । लौघे, मोजे च ।

व्योकार पु० व्यो+ज-अण् । लौहकारके ।

व्योमकेश पु० व्योम्नि केशो यस्य । शिवे महादेवे ।

व्योमकेशिन् पु० व्योमाकारः केशोऽप्यस्य इति । महादेवे ।

व्योमचारिन् पु० व्योम्नि चरति चर-णिनि । विह्वले, देवे,
यह्नन्त्यादौ च ।

व्योमधूम पु० व्योम्नः धूमश्च नीलत्वात् । भेषे ।

व्योमन् न० व्ये-मनिन् पु० । आकाशे, (आव) अश्वके, जले च
व्योममण्डल न० व्योम मण्डलमिव । मण्डलाकारे आकाशे
इत० । पताकायाम् । [अकस्मादुत्थिते वायोनिर्वाते च

व्योममुद्गर पु० व्योम्नोऽमुद्गर इव आघातहेतुत्वात् । गगनात्
व्योमयान न० ७त० । आकाशगमनयोग्ये वाहने विमाने ।

व्योष न० वि+उष-अच् । शुक्लीमरीचपिप्पलीरूपे त्रिकदुनि
व्रज गतौ भा० पर० सक० सेट् । व्रजति अत्राजीत् । [जत् त
व्रज रुस्तारे गतौ च चु० उभ० सक० सेट् । 'व्रजयति ते अवित्र-
व्रज पु० व्रज-घञर्थे च । समूहे, गोष्ठे, पथि, मधुराशुमीपस्थे
देशभेदे च ।

व्रजनाथ पु० इत० । श्रीकृष्णे व्रजप्राप्तादयोप्यल । [श्रीकृष्णे ।

व्रजमोहन पु० व्रजान् व्रजस्थान् मोहयति छह्-णिच्-ल्यु ।
व्रजवर पु० व्रजानां वरः प्रार्थनीयः । श्रीकृष्णे ।

व्रजवल्लभ पु० इत० । श्रीकृष्णे ।

व्रजाङ्गना स्त्री० इत० । व्रजस्य स्त्रियां गोप्याम् ।

व्रज्या स्त्री० व्रज-क्यप् । पर्यटने, गमने, जिगीर्षोर्युद्धार्थप्रयागे च
व्रण शब्दे भा० पर० सक० सेट् । व्रणति अत्रापीत् अत्रापीत्
व्रण अङ्गुली अद० चु० उभ० सक० सेट् । व्रणयति ते अवव्रणत् त
व्रण पु० न० चु० व्रण-अच् । कृते ।

व्रणकृत् पु० व्रणं करोति कृ-क्लिप् । भङ्गातके, व्रणकारके लि०

व्रणद्विष् पु० व्रणं द्वेष्टि द्विष-क्लिप् । ब्राह्मणयष्टिकायाम् ।
व्रणघातके लि० ।

व्रणह पु० व्रणं हन्ति हन-ङ । एरुण्डहणे । युद्ध्याम् स्त्री० ।

व्रणाश पु० व्रणनशति अश-अण् । गोले, गन्धरसे वटहले च
व्रत न० व्रज-घ अण् तः । भक्ष्यभेदे, पुण्यसाधने उपवासादि
नियमभेदे च ।

व्रतति(ती) स्त्री० इत-अति पु० वा कीप् । कृतायां वित्तारे च
व्रतसंग्रह पु० इत० । व्रतपङ्क्त्यां कृतदीक्षायाम् ।

व्रतादिश पु० इत० । उपवासादिव्रतोपदेशे ।

व्रतिन् पु० व्रतमस्थानि इति । व्रतधारके, यजमाने च ।

व्रत्यु ऋदे तप सक० वेट् । इहति अत्रापीत् अत्रापीत् ।

व्रत्युन पु० इच्छातेऽनेन व्रच-ल्यु । (वेनि) सखादिच्छेदनार्थं
पदार्थं । भावे व्युट् । छेदने न० ।

व्रात पु० व-अतत् पु० । समूहे ।

व्रातीन लि० व्रातेन संघेन जीवति । संघजीविनि ।

व्रात्य न० व्रातात् समूहात् च्यवति यत् । अव्यवहार्ये, संस्कार-
हीने, जातिमात्रोपजीविनि, 'अत जर्जल्योप्येते यथा-
कावमसंस्कृताः । सावित्रीपतिता व्रात्या' इति मनुः ।

व्रात्यस्त्रोम पु० व्रात्ययोः स्त्रोमः । यज्ञभेदे ।

व्री डूतो क्य्रा० धा० पर० सक० अनिट् । व्रीणाति-व्रीणाति अत्र प्रीत्

व्री गतो दिवा आत्म० सक० अनिट् । व्रीयते अत्रो-निरातस्य
नः । व्रीयः ।

व्रीड जेपे सक० लज्जायाम् अक० दि० आ० सेट् । व्रीडते अत्रोडि

व्रीड पु० व्रीड-चञ् । लज्जायाम् । अ । तलैव स्त्री० ।

व्रीण बधे वा चु० उभ० पले भा० पर० सक० सेट् । व्रीणयति ते
व्रीणति अवित्रियत् त अत्रोणीत् ।

व्रीहि पु० व्रीहि-किञ् । धान्यमाले, आशुधाये च । [यत्
व्रीहिक लि० व्रीहिरस्यस्य ठक् । धान्यवति । इति व्रीहीत्य-

व्रीहिकाश्चन पु० व्रीहिषु काञ्चनं तद्रूपस्यस्य अच् । मसूरे

व्रीहिपर्णी स्त्री० व्रीहीणां भव पर्णी चस्याः ङोप् । (शाज
पान) लुपभेदे । [चर्वादी०]

व्रीहिमय पु० व्रीहिपचुरः मयट् । व्रीहिनिर्मिते हविर्द्रव्ये
व्रीहिराजिक पु० व्रीहिषु राजते राज-अच् ततः स्त्राथै ठ ।

(काङ्कनि) धान्यभेदे ।

व्रुड संवरणे सक० संघाते अक० त० कु० पर० सेट् । व्रुडति
अत्र, डीत् । [त व्रूशति अत्र प्रीत् ।

व्रूश बधे वा चु० उभ० पले भा० पर० सक० सेट् । व्रूशयते अत्र व्रूशत्
व्रैह्येय लि० व्रीहीणां भवनं जेलं ठक् । व्रीहिभवनयोर्व्ये जेले

स्त्री गतो वरणे च क्य्रा० धा० पर० सक० अनिट् । व्रीनाति विनाति
अव्रीणीत् ।

श

श न० शो-ड । मङ्गले । महादेवे, शस्त्रे च पु० ।

शंसु लि० शमस्त्वस शम्+युस् । शुभान्विते ।

शंव लि० शमस्त्वस शम्+व । शुभयुक्ते, मूललापलीहे वज्जे च पु०

शंवर न० शंटणेति शम्+व-अच् । जले ।

शंसा स्त्री० शन्स-अ । वाक्ये, वाक्यायां, प्रशंसायाश्च ।

शंसित लि० शन्स-क्त । निश्चिते, हिंसिते, कथिते स्तुते च ।

शंस्य लि० शन्स-यञ् । हिंस्ये, स्तुत्ये वाच्ये, च ।

शक लाशे अक० संशये सक० भा० आ० सेट् इदित् । शङ्कते
अशङ्किट् । [कीत् अशकिट् ।

शक सामर्थ्ये अक० दि० उभ० सेट् । शङ्कति ते अशकीत्-अश-

शक सामर्थ्ये स्वा० पञ्च० अक० अनिट् । शक्नोति कशकत्-अशकीत्
उपादिरित्येके तेन अशकदित्येव ।

शक पु० शक-अच् । जातिभेदे, देशभेदे, सारज्यावधिवत्सराङ्ग
प्रवर्तके नृपभेदे, तदीये वल्हरे च । कलियुगे शककर्तृषु
मुषिष्ठिरः विक्रमादित्य' शालिवाहनचेति त्रयोगताः ।

शकट पु० न० शक-अटन् । यानभेदे, अश्वरविशेषे, स्वत्वार्ये
ङोप् । सुद्रशकटे स्त्रार्थे कन् । शकटिका तलैव ।

शकटहन् पु० शकटमसुरभेदे हतवात् हन-भूते किप् । श्रीकृष्णे
शकटाह्वा स्त्री० शकटाकारत्वात् तदाह्वा यस्याः । रोहिणी-
नक्षत्रे तस्याः शकटाकारचतुसारात्मकत्वेन तथात्वम् ।

शकल पु० न० शक-कलच् । खण्डे, एकभागे, त्वचि वल्कले,
शक्ले (आंस) च न० ।

शकलिन् पु० शकलं शक्लमस्यासि इति । मत्स्ये ।

शकाब्द पु० शककर्तृनृपसंवन्धी अब्दः । शकपवर्तकनृप-
राज्यावधिवत्सरे तत्संख्यायाश्च ।

शकार पु० 'मद्रूपसुताभिमानो दुष्कुलतैश्च संयुक्तः । सोऽय-
मनूदाभ्राता राज्ञः श्यालः शकार' इत्युक्तलक्षणे राज्ञो-
ऽनूदभार्याभ्रातरि ।

शकारि पु० शकारां श्लेष्मजातिभेदानामरिः । विक्रमादित्ये ।

शकुन न० शक-उनन् । शुभाशुभसूचकनिमित्ते-वाङ्मस्यन्दन-
काकादिदेशनादौ, पक्षिमात्रे, पक्षिभेदे, षट्त्रे च पु० । [स्त्री०

शकुनञ् लि० शकुनं जानाति ज्ञा-क । निमित्ताभिज्ञे, ज्येष्ठां
शकुनि पु० शक-उनि । पक्षिमात्रे, चित्तपक्षिणि, सुवलराज-

पले इत्यौघनसातुवे च । श्यामापक्षिणि स्त्री० ङोप् ।

शकुनिप्रपा स्त्री० इत० । पक्षिणां पानोयशालायाश्च ।

शकुन्त पु० शक-उन्त । पक्षिमात्रे, भासपक्षिणि, कोटभेदे च ।

शकुन्तला स्त्री० शकुन्तेः लायते ला घञर्थे-क । मेनकागर्भ-
जातायां विश्वामित्रसुतायाश्च सा च ज तमावा मात्रोत्
सृष्टा शकुन्तलालिता प्रचात् कथसुनिना प्रतिपालिता
उल्लसन्धेय गान्धर्वविधिना व्यूढेति भारतम् ।

शकुन्तलाङ्गज पु० इत० । मरतन्ध्वे ।

शकुन्ति पु० शक-उन्ति । पक्षिमात्रे, भासपक्षिणि च ।

शकुल पु० शक-उलच् । मत्स्यभेदे (शडल । [द्रुक्षायाश्च ।

शकुलाक्षी पु० शकुनस्याक्षीय पञ्च सप्त० ङोप् । गण्ड-

शकुलादनी स्त्री० शकुलैरयते अद-ल्यट् । (कटकी) शक-
भेदे जटासांक्षां, जलपिप्पल्यां, कटफले च ।

शकुलार्भक पु० शकुलसार्भक इव सुद्रत्वात्तदाकारत्वाच्च ।
(गडुङ्ग) मत्स्ये ।

शक्रत् स्त्री० शक्र-कृतम् । विद्यायाम् । [स्त्री० ङीप् ।

शक्रत्किरि पु० शक्रत्किरति कृ-इत् । गवादीनां बले वल्गायां
शक्रहा र० इत् । सल्लव रे अपानस्थाने ।

शक्र(क)र पु० शक्र-किप् क-अच् कर्म० शक्र-कारण वा ।

उपे । चतुर्हशालरपादके कन्दोभेदे, नदीभेदे मेखलायाश्च
स्त्री० ङीप् । शकरोत्यपि चतुर्हशालरपादके कन्दसि ।

शक्त लि० शक्र-क्त । समर्थ ।

शक्ति स्त्री० शक्र-क्तिन् । सामर्थ्ये स्त्रीदेवतायाश्च । न्यायाद्युक्ते
कारणानिष्ठे कार्योपादानयोग्ये धर्मभेदे, शब्दनिष्ठे अघ-
बोधकतात्वे उक्तिभेदे अस्त्वभेदे च ।

शक्तिग्रह पु० इत् । शक्तेः अर्थबोधकतात्वरूपइच्छांने ।

शक्तिग्राहक पु० शक्तिं गृह्णाति गृह्-णुल् । कार्तिकेये
शक्तिं ग्राहयति बोधयति गृह्-णिव् ण्युल् । 'शक्तिगृह्णं
व्याकरणोपमानात् कोषाप्रवाक्यात् व्यवहारतश्च वाक्यस्य
शेषादिउतेर्वदन्ती'त्याद्युक्ते शक्तिबोधके हेतौ ।

शक्तिधर पु० शक्तिं धरति ध-ञच् । कार्तिकेये सामर्थ्यधरे
लि० 'शक्तिधरः कुमारः' इति रघुः शक्तिभृदादयोप्यत्र ।

शक्तिपर्याय पु० शक्तिरिव पर्यायस्य । सप्रपर्याय ।

शक्तिपाणि पु० शक्तिः पाणौ यस्य । कार्तिकेये शक्तिहस्ता-
दयोप्यत्र । [योद्धारि ।

शक्तिहेतुके पु० शक्तिहेतिः प्रहरणास्त्रं यस्य कप् । शक्ता
श(स)क्तु इ० श(स)च-तन् । (कात) भ्रष्टयवादिद्वये ।

शक्तुफला(ली) स्त्री० शक्तव इव सूक्ष्माणि फलान्यस्याः वा
ङीप् । शकीडणे ।

शक्ति(विद्) पु० वशिष्ठमुनेः पुत्रे पराशरस्य पितरि सुनौ ।

शक्तु लि० शक्र-तु । प्रियभाषिणि ।

शक्य लि० शक्र-यत् । शक्तियुक्ते शक्ता बोध्यर्थे, समर्थनीये,
साध्यतां योग्ये, वाक्ये च ।

शक्यतावच्छेदक लि० इत् । शक्यपदार्थस्य धर्म्येण धर्म्येण
अर्थस्य शब्दसङ्केतविषयता तस्मिन् धर्मे । यथा घटशब्दः
घटत्ववन् पदार्थं बोधयति अतस्तद्वन्मो घटत्वं घटशब्दस्य
शक्यतावच्छेदकम् । [मिचके च ।

शक्र पु० शक्र-रक् । इन्द्रे, कुटजवृक्षे, कर्जुनवृक्षे, जेठानवृक्षे,

शक्रगोप पु० शक्रं शक्रधनुर्गोपायति समवर्णत्वात् । इन्द्रगोपे

शक्रज पु० शक्रात् जायते जन-ङ । काके । इन्द्रजन्ये लि०

शक्रजातादयोप्यत्र । [मिचनदे राक्षसे, इन्द्रजेतरि लि० ।

शक्रजित् पु० शक्रं जितवान् जि-क्तिप् तक् च । रावणात्मजे

शक्रधनुस् न० इत् । मेघनाम्नने शक्रधनुराकारे सूर्य-

किरणसम्पर्के पदार्थभेदे (रासधनुक) । [कारे पदार्थे ।

शक्रध्वज पु० इत् । भाद्रपुष्कहादस्यां पूज्ये इन्द्रदेवते ध्वजा-

शक्रनन्दन पु० इत् । अर्जुने । इन्द्रानन्दके लि० ।

शक्रपर्याय पु० शक्रस्य पर्यायो नाम नाम यस्य शक्रः ।

कुटजवृक्षे इत् । इन्द्रस्य वाचकशब्दे ।

शक्रपादप पु० इत् । देवदारुवृक्षे । [सार्धं कान् । तत्रैव ।

शक्रपुष्पी स्त्री० शक्रस्येव पुष्पमस्याः ङीप् । अग्निशिखावृक्षे

शक्रभवन न० इत् । खर्गे । शक्रावासादयोप्यत्र । [श्याम् ।

शक्रभूभवा स्त्री० शक्ररूपभुवि भवति भू-अच् । इन्द्रवार-

शक्रमातु स्त्री० शक्रस्य मातेव । भार्गवाम् । इत् । इन्द्रजनयाम्

शक्रमूर्धन् पु० शक्रस्येव शिखावान् मूर्ध्ना यस्य । वस्त्रीके ।

इत् । इन्द्रमस्तके शक्रशिर आदयोप्यत्र ।

शक्रवल्ली स्त्री० शक्रप्रिया वल्ली । इन्द्रवारुण्याम् ।

शक्रवाहन पु० शक्रं वाहयति वह-णिव्-ण्यु । मेषे इन्द्रवा-

हनादयोप्यत्र ।

शक्रवीज न० शक्रस्य कुटजस्य बीजम् । इन्द्रयवे ।

शक्रशाखिन् पु० शक्रनामकः शाखी । कुटजवृक्षे ।

शक्रसारथि पु० इत् । इन्द्रसारथौ मातलो ।

शक्रसुत पु० शक्रस्य सुतः । वालिनामके वानरराजे ।

शक्रसुधा स्त्री० शक्रस्य सुधेव । पावक्याम् ।

शक्रवृष्टा स्त्री० इत् । हरीतक्याम् ।

शक्राख्य पु० शक्रस्येवाख्या यस्य । मेचके । [मिन्द्रपत्न्याम् ।

शक्राणी स्त्री० शक्रस्य पत्नी ङीप् कानुक् च । पुलोमजाया-

शक्राशन न० शक्रेनाश्रिते अश-ल्युट् । भङ्गाध्याम् ।

शक्राशन पु० शक्रं तन्नामानुते अश-ल्यु । कुटजवृक्षे ।

शक्रोत्थान न० शक्रस्य तद्वृक्षस्य उत्थानम् । शक्रध्वजस्थो-

त्थाने, तदुपलब्धिते उत्थवे च । इत् । शक्रोत्थवोप्यत्र ।

शक्रुर पु० यं करोति क्र-णच् । महादेवे कल्याणकरे लि०

शिवपत्न्यां स्त्री० ङीप् । [शुभ्रत्वात् । कपूरे ।

शक्रुरावास पु० इत् । कैलासाचले शक्रुरावास इव

शक्रा स्त्री० शक्ति-अ । लारे, वितर्के, संशये च । [किते च ।

शक्रित लि० शक्रा जातास्य तारः इत्च् । भोते संदिग्धे वित

शक्रुः पु० शक्ति-उण् । स्वाणौ, सत्यभेदे, शल्यास्ते, कीलके,

दशकोटिरैस्त्वार्वा, तत्सङ्घाते, महादेवे, कलुषे, पञ्चशि

राजावे, भेद्रे, नखीनामद्वये, छायापरिमाणार्थं काशादि

निर्भिते, 'स्वकीकृता त सूक्ष्मपा काशाद्युल्लभूजिका ।

शक्रुसंज्ञा भवेदित्युक्ते कीलभेदे च ।

शक्रुकर्ण पु० शक्रुरिव कर्णावस्य । गर्भे ।

शङ्कुतत् पु० शङ्कुयोग्यस्तरः । सल्लङ्घने शङ्कुद्वयादयोप्यत्र ।
 शङ्कुला स्त्री० शक्ति-उत्पत् । उत्पलपत्रिकायाम् पूगच्छेदकास्त-
 भेदे (जतिं) शङ्कुलाखण्ड इति सिद्धान्तकौष्ठदी ।
 शङ्कु पु० न० शम-ख । खनामख्याते सप्तद्वजाते पदार्थे, लला-
 टास्थि, निधिभेदे, नखीनामगन्धद्रव्ये, कर्णसमीपस्थे-अस्थि
 नागभेदे, हस्तिदन्तस्थे, दगनिखर्वसंख्यायां, तत्संख्याते च
 शङ्कुक न० शङ्कुस्य विकारः वृत् । शङ्कुजाते वलयाकारे पदार्थे
 शङ्कुकार पु० शङ्कु तद्विकारं वलयाकारं पदार्थं करोति ल-
 अण् । वर्षसङ्करजातभेदे (शांखारी)
 शङ्कुचूर्णं न० इत० । शङ्कुजाते चूर्णे ।
 शङ्कुद्राविन् पु० शङ्कु द्रावयति द्रु-णिच्-णिनि । अम्बुनेतसे
 शङ्कुधरा स्त्री० ध-अच् इत० । हिलभोचिकायाम् ।
 शङ्कुधम पु० शङ्कु धमति ध्मा-क । शङ्कुवादके । किप् । शङ्का-
 च्चा इत्यप्यत्र । [मपि तत्र डीप्
 शङ्कुतख पु० शङ्कुस्य नख इव । सुदृग्शङ्कु (जोङ्गडु) स्त्रीत्व-
 शङ्कुपुष्पी स्त्री० शङ्कुइव पुष्पमस्याः डीप् । (शङ्काली) उच्चे
 शङ्कुभट्ट पु० शङ्कु विस्ति भट्ट-किप् तत् च । विष्णौ ।
 शङ्कुमुख पु० शङ्कुइव मुखमस्य । कुम्भीरे ।
 शङ्कुका स्त्री० शङ्कुद्वयस्याः ठन् । (चोरकावका) लुपभेदे
 शङ्कुन् पु० शङ्कु+अस्त्वर्थे इति । विष्णौ, सप्तद्वे च ।
 शङ्कुनी स्त्री० शङ्कुद्वयस्याः इति । चोरपुष्पायाम्, श्वेतसु
 क्रापां, यवतिक्तायां, स्त्रीभेदे, उपदेवताभेदे, (शाकचिन्नी)
 शङ्कुवत्यां स्त्रियाञ्च ।
 शङ्कुनीफल पु० शङ्कुन्या इव फलमस्य । शिरीषवृक्षे ।
 शङ्कुनीवास पु० इत० । शाखोटकवृक्षे ।
 शच गतौ भ्वा०भ्या०स०सेट् इदित् । शङ्कते, अशङ्किट् ।
 शच वाचि भ्वा०भ्या०स०सेट् । शङ्कते अशङ्किट् ।
 शचि(चो) स्त्री० शच-इन् वा डीप् । इन्द्रपत्न्याम् ।
 शचीपति पु० इत० । इन्द्रे । शचीमन्नादयोप्यत्र ।
 शट(ठ) स्नापार्थं चु०भ्या०अक०सेट् । शाट(ठ)वते अशीशट(ठ), त
 शट शादे गतौ भेदे च भ्वा० पर० सक० रोगे अक० सेट् ।
 शटति । अशटीत्-अशटीत् ।
 शट पु०शटति वज्रति शट-अच् । अस्त्रे, चिह्नकेशरे, जटायाञ्च स्त्री०
 शटि(टी) स्त्री० शट-इन् वा डीप् । (वन व्याह) खनामख्याते
 औषधिभेदे । [अशटीत्-अशटीत्
 शट वधे सक० कृतये क्लेये च अक०भ्वा०पर० सेट् । शटति
 शट आलस्ये चु०पर०अक०सेट् । शाटयति ते अशीशटत् ।
 शट डटवने अद०चु०उभ०सक०सेट् । शटयति ते अशशटत् ।

शठ न० शठ-अच् । तगरे, कुङ्कुमे, लोहे च । धूसूरे, मध्यस्थ
 पुरुषे च पु० । धूर्त्ते ति० ।
 शठता स्त्री० शठस्य भावः तत् । शास्त्रे वज्रनायाञ्च ।
 शठम्बा स्त्री० शठ-अच् अवि-अच् कर्म० शक० । अम्बुषायाम् ।
 शठ संघाते रोगे च अक०भ्वा०प० सेट् इदित् । शण्डति
 अशण्डित् ।
 शण दाने भ्वा०पर०सक०सेट् । शणति अशणीत् अशणीत्
 शण पु० शण-अच् । खनामख्याते लुपभेदे ।
 शणघण्टिका स्त्री० शणस्य घण्टेव इवार्थे कन् । शणपुष्प-
 जाते घण्टारववति फले ।
 शणपुष्पी स्त्री० शणस्यैव पत्रांशस्याः डीप् । अशनपुष्पायाम् ।
 शणपुष्पी स्त्री० शणस्यैव पुष्पमस्याः डीप् (भनभने) वनशणे
 स्याथे कन् । तलैव ।
 शणसूत्र न० शणाज्जातम् सूत्रम् । शणजाते जाले ।
 शणालुक पु० शणइवालुकः । आरेवतवृक्षे (शोणालु)
 शणिका स्त्री० शणस्तत्पुष्पमस्याः ठन् । शणपुष्पायाम् ।
 शण्ड न० शडि-अच् । पद्मादिसमुद्भे, नपुंसके, द्वये च ।
 शण्डिल पु० शडि-इत् । शण्डिलस्य पितरि सनिभेदे ।
 शण्ड पु० शण-उ तस्य नेचम् । अन्तःपुररज्ज्वे कतिचिन्नीवे ।
 शत न० शो-उतच् । खनामख्यातसंख्यायाम्, तत्संख्ये ते
 वडसंख्यायां च । स्याथे कन् । तलैव न० ।
 शतक ति० शतं परिमाणमस्य कन् । शतसंख्यायुक्ते ।
 शतकुम्भा पु० शतं कुम्भायत् । खर्गखनिपर्वतभेदे ।
 शतकोटि पु० शतं कोटयोदयाणि यस्य । वज्जे शतगुणिता
 कोटिः शक० । शतगुणितकोटिसंख्यायां स्त्री० ।
 शतक्रतु पु० शतं क्रतवोऽस्य । इन्द्रे ।
 शतग्रन्थि स्त्री० शतं पन्थवोऽस्य । दूर्वायाम् । [करञ्जे च
 शतघ्नी स्त्री० शतं हन्ति हन-टक् । अस्त्रभेदे, उच्चिकाख्यां,
 शततम ति० शतस्य पूरणः तमप् । शतसंख्यामुरगे ।
 शततारा स्त्री० शतभिषक् तारा शक० । शतभिषानाञ्च ।
 शतदन्तिका स्त्री० शतं दन्ता इव सन्त्यस्य ठन् । नागदन्त्याम्
 शतद्रु पु० शतधा द्रवति वृ-हु-न० । नदीभेदे । [शतप्रकारे अव्य०
 शतधा स्त्री० शतं पन्थीनधत्ते धा-क । दूर्वायाम् । शत+धाच्
 शतधामन् पु० शतं धामानि यस्य । विष्णौ ।
 शतधार पु० शतं धारा अप्याणि यस्य । वज्जे शतधारायुक्ते
 ति० । 'वसोः पवित्वमसि शतधारसि'ति श्रुतिः ।
 शतधृति पु० शतं धृतयोऽस्य । इन्द्रे, ब्रह्मणि, खर्गे च ।
 शतपत्र न० शतं बह्वनि पत्राण्यस्य । पद्मे ।

शतपत्नी स्त्री० शतं पत्नाणि टक्वा चख्याः ङीप् । (सिञ्चोती)
उपपठ्यभेदे स्थायै कन् । तलैव । [लक्ष्यमभेदे ।

शतपथ पु० शतं पन्थानो यत्न सच सभा० यजुर्वेदीयब्राह्मण-
शतपथिक नि० शतपथं वेत्त्यधीते वा ठन् । शतपथब्राह्मणात्मक
पन्थाध्यायिनि ।

शतपद न० शतं पदानि यत्न । ज्योतिषोक्ते नवतपादासुसा-
रेण नामकरणापयोगिप्रथमवर्षस्त्वचके चक्रमेदे । शतं
पादाः यस्याः पादभावः समा० ङीपि पङ्गावः । कीटभेदे
(काण्डाड) स्त्री० ।

शतपद्म न० शतदलयुक्तं पद्मम् । शतदलकमले, श्वेतपद्मे च ।
शतपर्वन् पु० शतं पर्वणाणि पन्थयो यत्न । वंशे, इजुभेदे च
कटुकायां, वचायां, दूर्वायां च स्त्री० । कन् । तासु, यवे च्

शतपाद् स्त्री० शतं पादा यस्याः पाङ्गावः । कीटभेदे (काण्डाड)
शतपादिका स्त्री० शतं पादा मूलायस्याः । काकोल्याम् ।
शतपुष्पा स्त्री० शतं पुष्पाणि यस्याः । (हल्फा) शकभेदे (सौरी)
क्षुपभेदे च । कन् । तलैव ।

शतप्रसूना स्त्री० शतं प्रसूतानि यस्याः । (सुलफा) शाके
शतप्रास पु० शतं प्रासा इव फलानि यत्न । करवीरवृक्षे ।
शतभिषज् स्त्री० शतं भिषज इव ताराः यत्न । शततारात्मके
अग्निव्यादिषु चतुर्विंशे नक्षत्रे । शतभेषाज्यत्न स्त्री० ।
शतभीरु स्त्री० शतं बह्वो वियोगिनी भीरवो यस्याः पूत० ।
भक्षिकावायु तद्गर्भे हि वियोगिनां कामोद्दीर्घनात्
ततो भीरुत्वम् ।

शतसख पु० शतं सखा यज्ञा यत्न । इन्द्र ।
शतमन्यु पु० शतं मन्यवो यज्ञा यत्न, शते दैत्येषु मनुः
क्रोधो वा यत्न । इन्द्र ।

शतमान पुन० शतेन मीयते मि-त्युट् । पले, तत्परिमिते च
शतमारिन् पु० शतं मारयति स्त-विभ-विनि । विशिष्ट-
चिकित्सके । [शतसखयुक्ते नि० ।

शतमुखी पु० शतं मुखानि यस्याः ङीप् । संभार्जन्याम् ।
शतमूली स्त्री० शतं मूलान्यस्याः ङीप् । दूर्वायां, खनामस्या-
तायां चतायाञ्च ।

शतयष्टिक पु० शतं यष्टयो युष्का यत्न । शतयुष्के हारभेदे
शतसूत्रीय न० शतं सूत्रा देवता यत्न । यजुर्वेदोक्ते सूत्राध्याये
शतरूपा स्त्री० शतं रूपायस्याः । ब्रह्मणः पत्न्याम् ।

शतवीर्या स्त्री० शतं वीर्याणि यस्याः पूव० श्वेतदूर्वायाम् ।
शतवेधिन पु० शतं विधति विध-विनि । अश्वमेधे ।
शतसहस्र न० शतरुषिर्न सहस्रम् शक० । लक्षसहस्रायाम् ।

शतसाहस्र नि० शतं सहस्राणि परिमाणस्य अणु
उत्तरपदद्वयः । लक्षसंख्याते ।

शतस्रदा स्त्री० शतं स्रदाः शब्दायस्याः ष्ट० क्तुसः । विवृति ।
शताज्ञी स्त्री० शतमज्ञीयेषु पुण्यायस्याः पञ्च समा० ङीप् ।
शतपुष्पायाम् दुर्गायाम् ।

शताङ्ग पु० शतसङ्गान्यवयवावस्य । रघे, तिनिसृष्टे च ।
शतानन्द पु० शतमानन्दयति अण् । मोतसपुत्रे अहल्यागर्भजे
सुनिभेदे । शतजनानन्दके नि० । [शतसैन्यवति नि०

शतानीक पु० शतमनीकानि यत्न । व्यासशिष्ये सुनिभेदे ।
शतार न० शतसारायस्य । वज्र ।

शतायुस् नि० शतमायुर्वर्षकालोऽस्य । शतवर्षमितवयस्ये 'शता
युर्वै पुरुष' इति मृतिः । [मूल्याम् इन्द्रभार्यायाम्

शतावरी स्त्री० शतसाठयोति आनङ्ग यच्च गौ० ङीप् । शत-
शतावर्त्त पु० शतमावर्त्ता यत्न । विष्णौ शतधा वर्त्तते णिनि ।
तलैव । [उत्तरगोपः । शतमूल्याः, शतपुष्पावाञ्च

शताह्वा स्त्री० शतं शतमूली शतपुष्पा वेति आह्वा यस्याः
श्रुतिक नि० शतेन क्रीतः ठन । शतेन क्रीते पदार्थे ।
शत्य नि० शतेन क्रीतः यत्न । शतसंख्यातद्वयेण क्रीते ।

शतु पु० शद-तुन् । रिपौ, राज्ञां विषयानन्तरस्ये द्ये, ज्योति
षोक्ते लग्नावधि पठ्यस्थाने, कामादिषु च । शतके नि०
शतुन्न पु० शतन् हन्ति हन-क । दशरथात्मजे सुमित्रागर्भजे
लक्ष्मणासुजे ।

शद् शतने स्वा० पर० सक० अनिट् । शीयते अशदत् । शत्स्यति
शद् गतौ स्वा० पर० सक० अनिट् । शीयते अशतीत् ।

शनकावलि(नी) स्त्री० शनैः कायति कै-क ष्ट० तेषासावलिशेन
वा ङीप् । गजपिपपल्याम् ।

शनपणी स्त्री० शनस्तेव प्रणीशब्दाः ष्ट० शस्य नः । कटुक्याम्
शनि पु० शो-अनि किञ्च । सूर्यपुत्रे व्यासगर्भजाते सहभेदे,
तत्सामिकदिने च ।

शनिवार पु० शनिस्वामिकोवारः । सूर्यादिवारमध्ये सप्तमे वारे
शनैश्चर पु० शनैश्चरति चर-अच् । शनिपक्षे तस्य सप्तम्यां
मध्ये सञ्जोपरिक्रमस्थितत्वात् वज्रकालेनैकैकराशिभोगात्
स्तदुगतितम् ।

शनैस् अय्य० शन्य डैसि ष्ट० चुक् च । सन्दे, अशैष्ये च ।
शनस् हिंसायां स्तुतौ कथने च स्वा० पर० सक० सेट् ज्ञा नेट् ।
शंगति अशधीत् । [शय्यति ते अशशीत् ।

शप व्याक्रोशे वा स्वा० पले दिवा० उभ० सक० अनिट् । शपति ते
शपय पु० शप-अथन् । सत्यताकरथाय दिव्यभेदकरणे, यथा

एतन् यदि भिन्ना स्नात् तदा के एतद्विधं स्नादितादि
शपन पुं शप-ल्युट् । शपथे ।

शप्त लि० शप-क्त । अभिशापपक्षे । उलपाख्ये लथभेदे पु० ।

शफ न० शफ-अच् छ० मखफः । गवादीनां खुरे, हजसूत्रे च ।

शफर पु० स्त्री० शफं राति रा-क । (पुंटी) मत्स्यभेदे स्त्रीत्व
पक्षे ङीप् । [इत् त

शब्द शब्दकरणे अ०नु०उभ० सक०सेट् । शब्दयति ते अशश-

शब्द पु० शब्द-घञ् । ध्वन्यात्मके, वर्णात्मके च ओलेन्द्रियपाद्ये

आकाशदिश्ये गुणभेदे । [क इत्० । शब्दज्ञाने ।

शब्दग्रह पु० शब्दं गृह्णाति पृष्ठ-अच् । ओलेन्द्रियेपञ्चये

शब्दग्रहणं न० शब्दात्मकं गृह्ण । वेदात्मके, स्तोत्रात्मके च

नित्ये शब्दरूपे गृह्णाणि । [वाचभेदे ।

शब्दभेदिन् पु० शब्दावधारणे भिनत्ति लक्ष्यस् शिनि ।

शब्दवेधिन् पु० शब्दावधारणे विधति लक्ष्यं विध-शिनि ।

वाचभेदे, अर्जुने च । [लक्षणादौ दृष्टिरूपे सामर्थ्ये ।

शब्दशक्ति स्त्री० इत्० । शब्दानामर्थवोधकतारूपे अभिधा-

शब्दानुशासनं न० अनुशस्यतेऽनेन अनु+शस-ल्युट् इत्० ।

शब्दाधुताज्ञापके व्याकरणे ।

शब्दालङ्कार पु० शब्दमात्रगतोऽलङ्कारः । अलङ्कारशास्त्र-

प्रसिद्धेऽनुप्रासादौ अलङ्कारे ।

शब्दित लि० शब्द-क्त । आह्वते ।

शस शालौ अक० शालीकरणे सक० दि० शसा०पर०सेट् ।

शस्यति अशसत्-अशसीत् । क्ता वेट् । [शसत्-त

शस आलोचने चु०उ०सक०सेट् । शसयति-शसयति ते अशो-

शस पु० शस-घञ् । शालौ अलरिन्द्रियदमने ।

शसय पु० शस-अघञ् । शालौ ।

शसन पु० शसयति शस-णिच्-ल्यु । लोकानां पुण्यापुण्यफल-

दातृत्वेन दण्डकारणे यजे । शस-णिच्-भावे ल्युट् ।

शालीकरणे न० ।

शसनस्त्व स्त्री० इत्० । यमुनायाम् ।

शसल न० शस-लनञ् । विद्यायाम् । [विश्वयायाञ् ।

शसिन्नी स्त्री० शस-इन् वा ङीप् । (शार्द) दन्तभेदे (शुंटी)

शसिन् लि० शस्यति शस-शिनि । शान्ते ।

शसीक पु० शस-ईकञ् । रुमिभेदे ।

शसीगर्भ पु० शसीगर्भे आशरत्वे नाक्यस्य अच् । वज्रौ, विषे च

शसीधान्य न० शसी विश्वैष धान्यम् । शिवात्मके साप-

छादादौ धान्ये ।

शमीपत्नी स्त्री० शम्या इव पञ्चमस्याः ङीप् । लज्जालुङ्गले

शमीर पु० अल्पा शमी अल्पाथै र 'कचित् स्मार्थिका कश्चि

प्रत्ययः प्रकृतितो लिङ्गवचनान्यतिवर्तते' इति भाष्योक्तेः

पुस्त्वम् । कुद्रायां शम्याम् ।

शम्या स्त्री० शं पाति प्रा-क । विद्युति ।

शम्याक पु० शं शिवं पात्रे फले यस्य । आरग्वधे ।

शस्व गतौ भ्वा पर०सक०सेट् । शस्वति अशस्वीत् ।

शस्व पु० शस्व-अच् । वज्र मूलं यस्थितौहे लौहकाश्वास्

अनुलोमकर्षणे, दरिद्रे च ।

शस्वर न० शस्व-अरन् । जले धने, व्रते, चित्ते च । खगभेदे

दैत्यभेदे, मत्स्यभेदे, पञ्चतभेदे, युधे, चित्रकण्ठे, लोभे,

अर्जुनहृत्ते च पु० । अत्रे लि० ।

शस्वरकन्द पु० शस्वरः श्वेदः कन्दो यस्य । धाराहीकन्दे ।

शस्वरचन्दन न० इत्० । शस्वरपर्वतजाते चन्दनभेदे ।

शस्वरसूदन पु० शस्वरमखरं रूदयति चिगसि चु०रूद-ल्यु ।

कान्देवे ।

शस्वरारि पु० इत्० । कान्देवे शस्वररिषादयोष्यन् ।

शस्वरी स्त्री० शस्वरं जलं वाङ्मयेनाक्यस्य अच् गौरा०ङीष्

आशुपण्याम् ।

शस्वल पु०न० शस्व-कलच् । कूबे, पाथेवे, मल्लरे च ।

शस्वाजित लि० शस्वं जटमप्यनुलोममाकृत्यते शस्व+कृष्याथै

ङाच्+ल-क्त । अनुलोमेन हिराष्टते कटे जेजे ।

शस्व(न्) पु०स्त्री०शस्व-ऊन् कू वा । जलशुक्तौ (शासक) गज-

कुम्भान्तभागे च । रासायनप्रसिद्धे शूद्रतापथे, शङ्के,

दैत्यभेदे च पु० ।

शस्वा लि० शसस्त्वस्य शस्+भ । कल्याणयुक्ते ।

शस्वाल पु०शस्वं कल्याणदायकं तीर्थं जाति-ला क । पालभेदे

यत्न कल्पो भविष्यति तच्छिन् । कुट्टि यां स्त्री० गौरा०ङीष्

शस्वा पु० शस्+भू-ङु । महादेवे ।

शस्वातनय पु० इत्० । गङ्गेशे, कार्तिकेये च शम्भुतादयोष्यन्

शम्भुप्रिया स्त्री० इत्० । आमलक्यास् दुर्गायाञ्च ।

शम्भुवल्लभ न० इत्० । श्वेतपद्मे । महादेवप्रिये लि० ।

शस्या स्त्री० शस-यत् टाप् । युगकीलके ।

शय पु० शी-अच् । कूबे, सपे, निद्रायां शयायां, प्रथे च ।

शयय पु० शी-अघञ् । अजजस्रसर्पे, षट्पत्नी, वराहे, मत्स्ये च

निद्राशीवे लि० ।

शयनी न० शी-ल्युट् । निद्रायास्, शयायां, सैषुने च ।

शयनीय न० शी-अनीवर । शयायास् स्थायै कच् । तत्वेन ।

शयनैकादशी स्त्री० इत्० । आषाढशुक्लैकादश्याम् ।

शयालु लि० शी-आलुच् । निद्राशीवे । अजगरे, कुकु, रे च पु०
 शयित लि० शी-कर्करी त्त । निद्रिते । भावे-त्त । निद्रावां न०
 शयु पु० शी-उ । अजगरे सर्पे । उनन् । शयुनोष्यत् ।
 शय्या स्त्री० श्री क्यप् । खड्वायाम् । [हणभेदे च पु० ।
 शर न० शृ-अच् । जवे । बाये दधिदुग्धसारादे, दधुसाधने
 शरकाण्ड पु० इत० । शरस्तम्बे, तन्निमित्तकवाये च ।
 शरज न० शरात् दधिदुग्धसारात् जायते जन-ड । ह्यैयङ्-
 जीने । शरवणे-जाते कार्तिकेये पु० ।
 शरजन्मन् पु० शरवणे जन्म यस्य । कार्तिकेये ।
 शरट् पु० शृ-अटन् । ककनासे, कुसुम्भाशके च ।
 शरणा न० शृ-ल्युट् । स्ट्रे, रक्तके, रक्तणे, वधे, घातके च
 प्रसारणां स्त्री० टाप् ।
 शरणागत लि० शरणमागतः आ+गन्-क्त । शरणागते ।
 शरणागता लि० शरणमागतः आ+पद-क्त । शरणमागते ।
 शरणार्थिन् लि० शरणमर्थयते अर्थे-णिनि । शरणकामे ।
 श(स)रणि(शी) स्त्री० शृ(ष्ट)-अनि वा ङीप् । पथि, ङीबन्तस्य
 जयन्त्याञ्च । [जोग्ये ।
 शरण्य लि० शरणाय साधुः यत् । शरणागतताणकरण-
 शरत्कामिन् पु० शरदि कामयते कच-णिनि । कुकु, रे ।
 शरत्पद्म न० शरदिव शुभं पद्मम् । श्रतपद्मे ।
 शरत्पर्वन् न० ७त० । कोजागरपूर्णिमानिमित्तोत्सवे ।
 शरद् स्त्री० शृ-अदि । वसरे, आश्विनकार्तिकमासात्मके ऋतौ च
 शरधि पु० शरा धीयन्तेऽत्र धा-क्ति । तृषे । [पुष्पाटने ।
 शरपुष्पा स्त्री० शरखेव पुष्पा यस्य । नीवीट्वाकतौ कायङ्-
 शरभ पु० शृ-अभच् । 'अष्टपादुर्ध्वनयनजङ्गपादचतुष्टय' इत्यु-
 क्तलक्षणे ऋगभेदे, करभे, वानरभेदे, उष्ट्रे च ।
 शरभू पु० शरे शरवणे भवति भू-क्तिप् । कार्तिकेये ।
 शरभय लि० शरस्य विकारः भयट् । शरजाते प्रदायै ।
 श(च)रया(श्) स्त्री० शृ(ष्ट)-अयु या जाङ् । अयोध्यानिम्नगह्विर्या
 नद्याम् । [हणभेदे च ।
 श(च)रल लि० शृ(ष्ट)-अलच् । स्रगमे, अजुटिलचित्ते (सरल)
 शरवणोद्भव पु० शरवणे उद्भवः उत्पत्तिस्थानस्य । कार्तिकेये
 शरव्य न० शरवे वायुशिक्षाये हितं शर+यत् । लच्चे, शरेण
 वेधनायोद्देशे । [टस्य ड ल वा । (शरात्) पञ्चभेदे ।
 शराटि(डि/लि) स्त्री० शरननुलस्य अटति अट-इन् पु०
 शराध्यास पु० इत० । वाणभोजनशिवायाम् ।
 शरास् लि० शृ-आस् । हिंसे । [धनुषि ।
 शराशेष पु० शराः शरीरधनेऽत्र आ+रह्-णिच्-पठ् च अच् ।

शराव पु० शरं दध्वादिशरमवति अय अच् । ऋगवे-प्राल-
 भेदे, (शरा) कुडवह्वपरिभाषे च । [नदीभेदे
 शरावती स्त्री० शराः सन्त्यस्यात् सतप् अस्य वः पूर्वदोषश्च ।
 शराश्रय पु० इत० । तृषे । [शामासनम् । तृषे ।
 शरासन पु० शराः अश्वेऽनेन अश्व-ल्युट् । धनुषि शरा-
 शरी स्त्री० शीर्यते शृ-ई । एरकाहणे ।
 शरीर न० शृ-ईरन् । प्रतिलक्ष्यं जीवमाणे देहे ।
 शरीरक पु० शरीरं कायति आत्मत्वेनाभिमन्यते कै-क ।
 जीवे । स्त्री० शृ-ईरन् । शरीरकोष्यत् । [वि०
 शरीरज पु० शरीरात् जायते जन-ड । रोगे । देहजातमाले
 शरीरावरण न० शरीरमाद्योति आ+उ-युच् । देहव्या-
 प्तिनि चर्चयेत् । देहावरके लि० ल्युट् । देहाच्छादने न०
 शरीरिन् पु० शरीरमात्मभिमाशान्वयले नास्त्वस्य इति । जीवे
 शर पु० शृ-उन् । क्रोधे, वज्जे, वाणे, आयुधे च । [आम्बे ।
 शरेट् पु० शृ-काति कार्त्तिकेऽष्ट अन् शरः काशगतस्तु इव इव-क्त ।
 शर्करा पु० शर्करायाः रसः अणु द्रव्यभावः शर्करः रस इव
 कयति सधुरत्वात् कै-क । सधुरजन्मीरे ।
 शर्करा स्त्री० शर्करात् जायते जन-ड । शिताखण्डे ।
 शर्करा स्त्री० शृ-करन् कस्य नेचम् । खण्डविकारे (विनि)
 उपलखण्डे, कर्मरखण्डे च । शर्करा अस्त्वस्य सतप्
 तस्य लुक् । शर्करावति देहे, रोगभेदे, यकवे च ।
 शर्कराचल पु० दानार्थं कल्पिते शर्करासये प्रवर्त्तते ।
 शर्कराधेनु स्त्री० दानार्थं कल्पिते शर्करासये धेनुकारे सूपे
 शर्करावत लि० शर्कराः सन्त्यस्मिन् सतप् कस्य वः । शर्करावृत्तदेये
 शर्करिक लि० शर्कराः सन्त्यस्य ठक् । शर्करायुक्तदेशे इच्छत् । तलैव
 शर्द्ध पु० शृ-धच् । अद्यानवायुत्वार्गे ल्युट् । तलैव न० ।
 शर्द्धस्त्रहा पु० शर्द्धमपानवायुत्वार्गे जहाति हा-खश् सन् च । माधे
 शर्वे हिंसायां गतौ च आ०प०स०सेट् । शर्वति अशर्वीत् ।
 शर्मद लि० शर्मे ददाति दा-क । सुखदायके । विष्णौ पु० ।
 शर्मन् शृ-मनिन् । सुखे, तद्वति लि० ब्राह्मणोपाधौ पु० । [वि०
 शर्मरा स्त्री० शर्म-राति रा-क । दारुहरिद्रायाम् । सुखदायके
 शर्व्यति पु० वैवस्वतमनोः पुत्रभेदे ।
 शर्वे हिंसे आ०प०स०सेट् । शर्वति अशर्वीत् ।
 शर्व्य पु० शर्व-अच् । सहादेवे ।
 शर्व्यर पु० शर्व-अरन् । कामदेवे सचचि न० । [अध्यावाञ्च ।
 शर्वरी स्त्री० शृ-वणिप् ङीप् वनो र च । रालौ हरिद्रायां,
 शर्वला स्त्री० शर्व-वज् तं शर्व्यं काति ला-क । तोमरास्ते
 शर्व्याशी स्त्री० शर्व्यस्य पत्नी ङीप् आनुक् च । भवान्याम् ।

शस्त्र कालने भा० आ० सक० सेट् । शस्त्रते अशस्त्रिष्ट ।

शस्त्र गती भा० पर० सक० सेट् । अशस्त्रिष्ट । अशस्त्रिष्ट ।

शस्त्र लावायां भा० आ० सक० सेट् । शस्त्रयते अशस्त्रत ।

शस्त्र वेगे भा० पर० सक० सेट् । शस्त्रति अशस्त्रोत् ।

शस्त्र न० शस्त्र-अच् । शस्त्रकोलोनि (सजासकांटा) ।

शस्त्रभं पु० शस्त्र-अभच् । कोटभेदे पतङ्गे ।

शस्त्रल न० स्त्री० शस्त्र-कलच् । शस्त्रकोलोनि (सजासकांटा) स्त्रीत्वे गौ० ङीष् ।

शस्त्राका स्त्री० शस्त्र-आकन् । शस्त्रे, मदनदले (मयना) शारि-कायां, शस्त्रक्यासु, शरे, आलेख्यतलिकायां, अस्थि च ।

शस्त्राकापरि अव्य० अव्ययी० शस्त्राकासाधनक्रोड़ायां प्रराजये

शस्त्राटु ति० शस्त्र-आटु । अपकफले भूलभेदे । विल्ले च पु० ।

शस्त्रालु पु० शस्त्र-आलुच् । सुगमिद्रव्यभेदे । [पदार्थे]

शस्त्रालक ति० शस्त्रालुना क्रीतं कन् । शस्त्रालुद्रव्येण क्रीते

शस्त्रक न० शस्त्र-क कस्य नेत्वम् । शस्त्रे, द्रव्यवत्कले, मत्स्य-त्वचि च (आंस) । [त्वचि च]

शस्त्रकल न० शस्त्र-कलन् कस्य नेत्वम् । मत्स्यवत्कले, द्रव्य

शस्त्रकलिन् पु० शस्त्रकलस्यस्य इति । मत्स्ये ।

शस्त्रिकन् पु० शस्त्रकमस्यस्य इति । मत्स्ये ।

शस्त्रभ प्रसंज्ञायां भा० आ० सक० सेट् । शस्त्रभते अशस्त्रभिष्ट ।

शस्त्र(या)लमलि पु० शस्त्र-मलन् स्त्रीत्वे इन् इञ्वा । शस्त्रालिष्टत्वे (मिश्र) । [इञ्जे]

शस्त्रमलि स्त्री० शस्त्र-मलिन् स्त्रीत्वे इञ् वा ङीष् । (मिश्र) ।

शस्त्र न० शस्त्र-वत् । वायं, तोसरे, स्लेडे, वंशकत्रिकायां, कीलके च

शस्त्रक पु० शस्त्रवत् कायति कै-क । मदनदले (मयना)

शस्त्रलोमन् न० शस्त्रनिव लोम । शस्त्रकोलोनि ।

शस्त्र गती भा० पर० सक० सेट् । शस्त्रति अशस्त्रोत् ।

शस्त्र न० शस्त्र-अच् । त्वचि, भेके पु० । स्त्रीत्वे कन् । त्वचि न० शस्त्रदले पु० । (सजास) पक्षिभेदे स्त्री० गौ० ङीष् ।

शस्त्रकोद्र पु० शस्त्रकोद्रव इव स्त्रादुः । चिह्नके ।

शस्त्र पु० शस्त्र-व । शस्त्रदेभे । [अशस्त्रीत्]

शस्त्र विकारे गती च भा० पर० सक० सेट् । शस्त्रति अशस्त्रीत्-

शस्त्र पु० न० । शस्त्र-अच् । स्त्रतदेहे गतमात्रे देहे । जले न० ।

शस्त्रकाश्य पु० शस्त्रं काश्यति शस्त्र+काश्यच् । कुक्कुरे ।

शस्त्रयान न० शस्त्रवाहं यावन् । स्त्रतदेहवाहनाद्ये तस्ये ।

शस्त्र न० शस्त्र-अरन् । स्त्रेच्छजातिभेदे । पानीये, मित्रे च पु०

तत्पत्न्यां स्त्री० ङीष् ।

शस्त्ररथ पु० शस्त्रवाहनार्थं रथः । शस्त्रवाहनार्थं जाने ।

शस्त्रलोभ पु० शस्त्रलोभः लोभः । शस्त्रलोभे ।

शस्त्रालय पु० इत० । शस्त्रालासस्थाने ।

शस्त्रल पु० शस्त्र-कलन् । कञ्चूरवर्णं तद्वति लि० । तद्वर्णवत्त्वां धेनौ स्त्री० ।

शस्त्र सुतगतौ भा० पर० सक० सेट् । शस्त्रति । अशस्त्रीत्-अशस्त्रीत्

शस्त्र पु० शस्त्र-अच् । स्त्रगभेदे (शरगोश) स्त्रीत्वे कन् । तत्रैव ।

शस्त्रधर पु० शस्त्रं धरन् भेदं धरति धृ-अच् । चन्द्रे, कर्पूरे च

शस्त्रद्विष्टादयोप्यत्र । [योप्यत्र]

शस्त्रालम्बन पु० शस्त्रः स्त्रगभेदे लाङ्गनं यस्य चन्द्रे, शस्त्राङ्गद-

शस्त्रविन्दु पु० राजभेदे, विष्णौ च ।

शस्त्रशिविका स्त्री० शस्त्र शिवीतया कांयति कै-क । जीवन्त्याम्

शस्त्रस्थली स्त्री० शस्त्रवासयोग्या स्थली । अन्तर्वेद्याम् देशभेदे

शस्त्रालुलि पु० अङ्गि-अलि इत० । कर्कटीभेदे ।

शस्त्राद् पु० शस्त्रमस्ति अद्-अच् । शस्त्रेन विह्वले, ल्यु । तत्रैव ।

शस्त्रिकला स्त्री० इत० । चन्द्रस्य षोडशभागे ।

शस्त्रिकान्त न० शस्त्री कान्तो यस्य । कुसुदे । चन्द्रकान्तमणौ पु०

शस्त्रिन् पु० शस्त्रीऽन्वयस्य इति । चन्द्रे ।

शस्त्रिप्रभ न० शस्त्रिना प्रभा यस्य । कुसुदे इत० । ज्योत्स्नायास् ।

शस्त्रिभूषण पु० शस्त्री भूषणं यस्य । महादेवे, शस्त्रिभूषणादयोप्यत्र

शस्त्रिलेखा स्त्री० शस्त्रिनी रेखा यस्य लः । चन्द्रकलायाम् ।

शस्त्रिनी लेखेन अन्ततास्तद्वत् । गृह्णायास् ।

शस्त्रिवाटिका स्त्री० शस्त्रिनीवाटीव इवार्थे । पुनर्नवायास् ।

शस्त्रिशेखर पु० शस्त्री शेखरं यस्य । महादेवे शस्त्रिशेखरादयोप्यत्र

शस्त्रिणं न० इत० । शस्त्रस्य कोनि ।

शस्त्रत् अव्य० शस्त्र-वति । नैरन्तर्यं पुनः पुनरित्यर्थे च ।

शस्त्र न० भा० पर० सक० सेट् । अशस्त्रति अशस्त्रीत् ।

शस्त्रल पु० शस्त्र-कलच् कस्य नेत्वम् । (हृत्करकस्य) दले

अपूपभेदे, कर्पूरभेदे, 'अवलम्बितकर्णशस्त्रकोनि'ति नैषधम्

मत्स्यभेदे च दन्त्यमध्योऽप्ययस्यार्थे ।

शस्त्र न० शस्त्र-पक् । बालदले भासे । प्रतिभाजये पु० ।

शस्त्र न० भा० पर० सक० सेट् क्ता वेट् । अशस्त्रति । अशस्त्रीत्

शस्त्र आशिवि भा० आ० सक० इदित् सेट् । प्रावेष्टाङ्गपूर्वः ।

आशंसते आशंसिष्ट ।

शस्त्र स्त्रे अदा० स्त्रपा० पर० सक० सेट् इदित् । शंसि चरंस्त्र

शस्त्रन न० शस्त्र-कथे ल्युट् । यशार्थे प्रयुज्यते ।

शस्त्र न० शस्त्र-क्त । कल्याणे तद्वति, स्त्रुते, प्रयुक्ते च लि० ।

शस्त्र न० शस्त्र-ङ् । लौहे, खड्गादौ अस्त्रे च स्त्रीत्वे कन् । तत्रैव

शस्त्रकोपतक पु० शस्त्रकोपस्य द्वितकः । महापिण्डोष्ठे

शक्नजीविन् पु० शक्नेय जीवति णिनि । शक्ताजीविनि ।
 शक्नपाणि पु० शक्नं पाणी यस्य । शक्नधारके व्याततायिभेदे
 'शक्नपाणिर्धनापङ्' इति स्मृतिः । [नकरे शिल्पिभेदे
 शक्नमार्ज्यं पु० शक्नं मार्ज्यं स्मृत्युच्यते । (शिकलकर) शक्नमार्ज्यं
 शक्नभाष्यास पु० इतः । शक्नप्रयोगशिक्षायास् ।
 शक्नायस शक्नयोग्यस्यः अचुसभा० । लौक्यभेदे (इष्पात) ।
 शक्निन् वि० शक्नमस्त्यस्य इति । शक्नविशिष्टे ।
 शक्नी स्त्री० सत्यं शक्नं स्त्रीपु । सुटिकायास् ।
 शस्य न० शस-प । बालहस्ते चासे ।
 शस्य न० शस-यत् । उवादीनां फले । 'शस्यं चेत्यगतं प्रोक्तं'
 मित्युक्ते चेत्यस्य धान्यादौ च । [शस्यनाशके वि० ।
 शस्यध्वंसिन् पु० शस्यं ध्वंसयति ध्वंस-णिच् णिनि । तुल्यद्वये
 शस्यमञ्जरी स्त्री० इतः । अभिनवधान्यादिशीर्षे ।
 शस्यन्तुक न० । धान्यादेः शीर्षे ।
 शस्यसम्भार पु० शस्यं संवृणोति सम्+वृ-ञच् । सालहणे ।
 शस्यांके पु० शस्यस्य स्मृति स्म-उच् । जुह्वयमीदृके (सिधुन)द्वये च
 शाक पु० न० शक-ञच् । पत्रपुष्पादौ द्रव्यभेदे । पु० शक्तौ शिरोप
 द्वये, स्वराज्यायधि वस्त्रमयस्यै राजभेदे, तदोये वस्त्रे,
 च पु० हरितक्यां न० । शक्ति सामर्थ्यं शोक तस्य
 नेचम् । 'सूतपत्रकरीराये फलकाण्डाधिकृदकम् । त्वत्
 पुष्पं कवकञ्चैव शाकं दशविधं स्मृतं' मित्युक्तेषु उवादीनां
 पत्रादिषु न० 'अशाकमुक्तं सोऽरुगिरुद्रत ।
 शाकचुक्रिका स्त्री० शाकेषु सत्ये चुक्रिका । चिन्नायास् ।
 शाकट न० शकटाव हितम् अण् । शकटसम्बन्धियुगादौ ।
 शशाकै-द्वये, धवद्वये च पु० ।
 शाकटायन पु० व्याकरणकारके सन्निभेदे ।
 शाकटिक पु० शकटेन चरति ठञ् । शकटेन गमति ।
 शाकटीन पु० शकटः परिमाणस्य खज् । विंशतिहलापरिसाये
 शाकतम् पु० शाकाश्वाः तस्यः । (सिधुन) द्वये । शाकहवादीशाल
 शाकपत्र पु० शाकः पत्रमस्य । शिधुद्वये ।
 शाकबालेय पु० बालेय इति सङ् शाकप्रधानो बालेयः ।
 ब्रह्मयष्टिकायास् ।
 शाकम्बरी स्त्री० शाकैर्विभर्ति श्च-खञ् सम्+च । 'भरिष्वाभि
 हृदाः । शाकैराह्वेः शाणधारकैः । शाकम्बरीति
 विख्यातिमिति चण्डो निरुक्तायास् दुर्गायास् ।
 शाकयोग्य पु० शाके तद्वचने योग्यः । ध शाके । [वास्तूकशाके
 शाकराज पु० शाकेषु राजते अच्, शाकानां वा राजा टच् ।
 शाकविल्व पु० शाकोपि विल्व इव । वातांको स्वाधे कन् तलैव

शाकवीर पु० शाकेषु वीरः वीर्याधायकत्वात् । वास्तूकशाके
 शाकशाकट न० शाकस्य अत्र शाकटच् । शाकमेवे । शाक-
 टिनच् । अत्रार्थे ।
 शाकश्रेष्ठ पु० शाकेषु श्रेष्ठः । वास्तूकशाके जीवन्त्यां वातांको स्त्री०
 शाकाङ्ग न० शाकस्य तद्वचनस्याङ्गस्यपयोगि । भरिचे ।
 शाकाङ्ग न० शाकमेवाङ्गम् । उवाङ्गे ।
 शाकाङ्गभेदन न० शाकरूपम् अस्त्वं भिनत्ति भिद-ल्लु ।
 चुके (चुकोपाङ्ग) ।
 शाकालावु स्त्री० शाकप्रधानालावुः । अलावुभेदे ।
 शाकिनी स्त्री० शाकोऽस्त्यस्याः इति । शाकभवनयोग्यायां
 भूमौ, देवीसङ्घचरीभेदे च ।
 शाकुन पु० शकुनं शुभाशुभसूचकं निमित्तप्रधिकृत्य कृतो पन्थः
 अण् । शकुनज्ञानसाधने पन्थे (काकचरित) । [घातके ।
 शाकुनिक पु० शकुनेन पक्षिप्रधादिना जीवति ठञ् । पक्षि-
 शाकुन्तलेय पु० शकुन्तलाया अपत्यं ठक् । दुष्प्रनामजे
 शकुन्तलागर्भजे भरते ऋषे ।
 शाक्त वि० शक्तिर्देवताऽस्य अण् । तन्मोक्षे शक्तिदेवतोपासके
 शाक्तीक पु० शक्तिः प्रहृष्टगणस्य ईकक् । शक्ता योद्धरि ।
 शाक्य पु० शक-ञच् तत्त साधुः यत् । बुद्धे ।
 शाक्यसुनि पु० शाक्यो सुनिः । बुद्धभेदे ।
 शाक्यसिंह पु० शाक्य वंशे सिंह इव । बुद्धभेदे । [अशाक्षीत्
 शास्य व्याप्नो स्वाः पर-सक-सेट् चङि न तुल्यः । शास्वति
 शास्य पु० शास्व-ञच् । कृत्तिकापुत्रे स्तन्यासुजे मयभेदे, पन्थ-
 परिच्छेदे, सर्गस्थानीये पन्थांशभेदे, उवास्याययभेदे च
 (डाल)पञ्चान्तरे, राक्षौ, लतायास्, अन्तिके, वेदैकदेशे च स्त्री०
 शाखाकण्ट पु० शाखाव्यापी कण्टः कण्टको यस्य । खुहीद्वये
 शाखानगर न० शाखेय नगरम् । मूलनगरसमीपस्थे लुङ्-
 पुरे शाखापुरादयोष्यत् ।
 शाखास्त्रग पु० शाखास्थो स्त्रगः पशुः । वानरे ।
 शाखान्ता स्त्री० शाखाव्यान्ता । उवाङ्गे ।
 शाखाबन्ध पु० शाखायां वेदशाखायां रन्ध्रः तद्विहित
 कर्मानाचरणात् । स्वशाखाव्यागेन कर्मकर्तारि ।
 शाखाल पु० शाखाः बाहुल्येन सन्त्यस्य लच् । वानरद्वये ।
 शाखाशिक्षा स्त्री० शाखाकृडा शिफा मूलम् शाक० । बटा-
 दीनां शाखाजाते मूले । शिफाभारव्य शाखा । शुद्ध्यादि
 लतायास् । [स्त्रेभेदे च ।
 शाखिन् पु० शाखाऽस्त्यस्य इति । द्वये । वेदैकदेशवति, ऋषभेदे,
 शाखोट पु० शाखा-व्याप्नो ओटन् (शाखोडा) द्वये स्वाधे कन् ।

तलैव ।

[जातिभेदे (शांखारी) ।

शाङ्खिक पु० शङ्खसङ्घिकारजत्वनिर्वाणं शिल्पमस्य ठञ् ।

शाङ्कुठा स्त्रीस्थिति यो-क शः अङ्कुष्ठ इव यस्याः । गुञ्जायास्

शाट् पु० शट्-घञ् । वस्त्रे । स्त्रीत्वमपि गौ० ङीष् ।

शाटक पु० न० शट्-घुञ् । वस्त्रे स्त्रीत्वमपि टाप् ।

शास्त्रायन पु० सनिभेदे, तेन प्रोक्तम् अण् । प्रकृतहोमकर्मणि
वैयस्यसमाधानार्थं विहिते होमभेदे न० ।

शास्त्र न० शट्स्य भावः अण् । शठतायास् ।

शाड स्त्रीभावायं भा० आत्म० सक० सेट् । शाडते अशाडिष्ट

शाण न० श्येनं निर्दत्तम् अण् । शणस्त्वनिर्निर्गते वस्त्रादौ ।

शण-घञ् । (कटिपाथर) कणपाथाये शस्त्रादीनां निक-
र्षणेन तीक्ष्णीकरणयन्त्रभेदे ।शाण्णाजीव पु० शाण्णमाजीवति आ० जीव-अण् । अस्त्र-
तीक्ष्णताकारके शिल्पिनि ।

शाण्डि पु० शण्ड-इण् । षड्दण्डे श्येनं निर्दत्ता इञ् वा ङीप् ।

शण्डिनिर्मिते षड्दण्डावस्त्रे छिद्रवस्त्रे च ।

शाण्डित लि० शण्ड-णिच्-त्त । तीक्ष्णीकृते ।

शाण्डिल्य पु० शण्डिलसापत्वम् यञ् । गोलप्रवर्तके भक्ति-
शास्त्रकारके सनिभेदे, तमियलात्, विल्ले वस्त्रभेदे च ।शात न० शो-त्त । सुखे, तद्वति, छिन्ने, कृशे, दुर्बले, निधिते
च लि० धुस्त्रे पु० ।शातकुम्भ न० शतकुम्भे भवः अण् । हिरण्ये । धुस्त्रे कर-
वीरे च पु० । [धुस्त्रे पु० ।

शातकौम्भ न० शतकुम्भे भवम् अण् विषदृष्टिः । हिरण्ये

शातन न० शो-णिच्-तङ्च् ल्युट् । तगूरण्ये, विनाशने च
'जायते पञ्चशातनमि'ति स्त्रीसांखा ।

शातभीक्ष्ण पु० शाता दुर्बलाः पान्या भीरवो यस्याः । मत्तिकाभेदे

शातनी स्त्री० शातं कार्यं लाति ला-क । (चायकपा) दृष्टे ।

शातव पु० शन्तुरेव स्वार्थेण् । रिपौ । तस्य भावः संघोवा
अण् । वेदे, रिपुघ्नसूत्रे च न० ।

शाद् पु० शद-घञ् । कर्तुम्, बालत्वमेव ।

शाद्हरित पु० शादेन हरितस्वद्वययुक्तः । शाहले देगे ।

शाहल पु० शादाः सन्त्यल पुल्लि० । वज्रलत्वयुक्ते देगे ।

शान भेदने भा० उभ० सक० सेट् स्वार्थे सञ् । शीघ्रांशति ते
अशीघ्रांसीत् अशीघ्रांसिष्ट ।

शान पु० शान-अण् । अस्त्रादीनां तीक्ष्णताकारके यन्त्रभेदे ।

शानी स्त्री० शान-इच् ङीप् । इन्द्रवासुधाय ।

शान्त लि० शम-त्त । शमयुक्ते, अभियुक्ते च शम-णिच्-त्त नि०

शान्तिं गमिते लि० । निर्वेदस्थाधिभावके रुमभेदे पु० ।

शोमपादराजक यायां, ऋष्यशृङ्गप्रत्ययां, शमीभेदे च स्त्री० ।

शान्तनव पु० शान्तनोरपत्यम् अण् । भोग्ये, 'भीष्मः शान्तनव
इति तत्तर्पणमन्त्रः ।

शान्तान् पु० द्वापरयुगभवे चन्द्रवंशे प्रतीपराजपुत्रे ऋषभेदे ।

शान्ति स्त्री० शम-क्तिन् । कामकौधादिजये, विषयेभ्यो जनसे
निवारणे, उपद्रवनिवारणे, निवारणे च ।

शान्तिक लि० शान्तये हितम् ठक् । शान्तिकारके होमादौ ।

शाप पु० शप-घञ् । 'अनिष्टं भवादित्वेवम् आत्मोगे, शपथे च
शापास्तु पु० शाप एवास्त्रं यस्य । सनी ।शान्दबोध पु० शन्देन निर्दत्तः अण् । अन्यबोधे शब्दज्ञान-
जन्ये पदार्थस्मृतिद्वारके ज्ञानभेदे ।शान्दिक पु० शब्दं शब्दसाधुत/चापकं शास्त्रं वेत्यधीते वा
ठक् । व्याकरणाशास्त्राभिज्ञे । [जालादौ ।

शान्मित न० शम-णिच् इत्वच् । प्रयुक्त्वमस्थाने । [इन्द्र-

शास्वरी स्त्री० शम्बरेण निर्दत्ता अण् ङीप् । सायायास्

शास्वविक लि० शम्बुः पश्यमस्य ठक् । शाङ्गिके । (शांखारी)

शास्त्रस्वूक पु० शन्त्रुस्वूक+स्वार्थेण् । शम्बुके (शासक) ।

शास्त्रव पु० शम्भोरयस् अण् । युग्लुचौ, कर्पूरे, विषभेदे,

शम्भुपुत्रे, सत्तिकाभेदे, देवदारुणि च । शिवसम्बन्धिनि,
तदुपासके च लि० । दुर्गायां स्त्री० 'शाम्भो कृपिता
तस्मे'ति तन्त्रम् ।

शा(वा)यक पु० शो(पो)-युञ् । वाणे, साङ्गे च ।

शार दीर्घल्ये अद० चु० उभ० सक० सेट् । शारयति-ते अशशारत्

शार न० शार-अच्, शृ-घञ् वा । कर्तुरवयौ । तद्वति लि० ।

शारङ्ग पु० शारं कर्तुरमङ्गं यस्य शकः । चातकप्रशिणि,
हरिणे, गजे, शृङ्गे, मयूरे च ।

शारद् न० शरदि भवम्-अण् । श्वेतपद्मे । काये, वकुले,

हरिमुह्ये च पु० शरङ्गवसाने लि० शारं श्वेतपद्ममस्त्यस्याः
अण् । सरस्वत्याम् स्त्री० । [अङ्गे तत्कालजे रोगे पु० ।

शारदिक न० शरदि भवं आर्द्रं रोगो वा ठञ् । शरत्काले भवे

शारदीया स्त्री० शरदि भवा ऋण् । शरत्काले कर्तव्यायां
दुर्गापूजायास् ।शारि(री) स्त्री० शृ-इञ् वा ङीप् । पाथकादिषुटिकायां,
पक्षिभेदे च 'शारीं चरन्तीं सखि ! सारये'ति नैषधम् । युक्ताधि

गजप्रथांये, व्यवहारभेदे, कपटे च । स्वार्थे कन् पक्षिभेदे ।

शारिफल पु० न० शारेः फलमाधारः । शारिषट्के पाथक-
क्रीडासाधने द्रव्ये (रुक्) स्वार्थे कन् । तलैव ।

शारीवा स्त्री शारिरिव वनति वन-ड । श्यामानतायाम् ।
शारीर लि० शरीरखेदं अण् । देहसम्बन्धे सुखदुःखादौ
तत्त्वोद्भवस्य पुनः अण् । इये पु० शरीरमात्मलेनाभिमन्यते
अण् । जीवे । स्वार्थे क । जीवे । शारीरं दुःखं जीवं वा
अधिकृत्य क्तो भव्यः अण् । व्यासक्तते वेदान्तसूत्रे
'चिकित्साङ्गे सुवृत्तमन्यादौकदेशे च ।

शारीरिक लि० शरीरे भवः ठक् । देहजाते दुःखादौ ।

शाकक लि० शृङ्गकज् । हिंसके ।

शाकर्क लि० शर्करा अस्वस्य अण् । शर्करायुक्ते देशे शर्करा-
या विकारः अण् । फाणिते, दुग्धफेणे च पु० ।

शाङ्ग लि० शङ्खस्य विकारः अण् । शृङ्गजाते पदार्थे । विष्णु
धनुषि, धनुर्मात्रे च पु० । आर्द्रके न० ।

शाङ्गिन् पु० शाङ्गः अस्वस्य इति । विष्णो धन्विनाम् लि० ।
शाङ्गूल पु० शृङ्ग-जलज् उक्त्वा च । व्याघ्रभेदे, पक्षिभेदे, राक्ष-
सभेदे, च उत्तरपदस्यः । अर्थात् ।

शाङ्गूलललित न० अष्टादशालरपादके रुन्दोभेदे ।

शाङ्गूलविक्रीडित न० जगन्विंशत्यलरपादके रुन्दोभेदे ।

शाङ्गूर न० शर्वर्या इदम् अण् । अत्यन्ततमसि । रात्रिसम्ब-
न्धिनि, घातके च लि० । [अशालिड ।

शाल कथने स्वा० आ० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । शालते
शाल पु० शल-चञ् । मत्स्यभेदे, प्राकारे, खनामख्याते, टक्षभेदे,
टक्षमाले, दन्त्यादिस्तु टक्षमाले 'रसालः शालः सम-
दृशतासने'ति नैपथ्यम् ।

शालग्राम पु० शालानां टक्षाणां यामः समूहो यत् । पर्वत-
भेदे तत्र जातः अण् । तत्र जाते विष्णोर्मूर्तिभेदे ।

शा(स)लज्ज पु० शा(स)लात् जायते जन-ड । सर्जरसे (धुना)
शालनिर्व्यास पु० इत० । सर्जरसे (धुना) । [टक्षभेदे ।

शालपर्णी स्त्री० शालखेव पर्णान्वस्याः ङीप् । (शालपानी)
शालभञ्जिका स्त्री० शालेन भञ्ज्यते निर्भीयते सनुज-युल्ल ।

काष्ठनिर्मितपुत्तलिकायां, वेष्टायाञ्च । [लोभे ।

शालव पु० शालः तद्विद्यास इव वलति वर्ध्निर्गच्छति वल-ड ।

शालवेष्ट पु० शालस्य वेष्ट इव । सर्जरसे (धुना) ।

शालसार पु० शालस्य सारः । हिङ्गुनि शालेषु सारः । टक्षभेदे
शाला स्त्री० शाल-अच् । गृहे, टक्षस्य स्कन्दस्य शालायाञ्च ।

शालाञ्चि पु० शाल इवावृत्ति अनुच-इच् । शाकभेदे (शाङ्गा)

शालातुरीय पु० शालातुरे भवः । तद्वासवासिनि सुनौ ।

शालानो स्त्री० शालमानयति आ० नो-ड गौ० ङीप् । विदार्थ्याम्

शाल सृग् पु० शालायां गृहे स्तग् इव । शृगावे ।

शालाटक पु० शालायां गृहे, शालायां टक् इव वा ।
कुङ्कुरे, शृङ्गाले, विडाले, स्तगे, वानरे च ।

शालि पु० शल+इच् । कलसादिधान्ये, पठिकादिधान्ये,
गन्धमाञ्जरी च ।

शालिका स्त्री० शालिरिव कायति कै-क । विदार्थ्याम् ।

शालिञ्च पु० शालिं चनति चम-ड ट् सञ् । शाकभेदे ।

शालिपर्णी स्त्री० शालेरिव पर्णान्वस्याः ङीप् । माघपक्ष्याम्

शालिवाहन पु० विक्रमादित्यं कृत्वा शकाब्दप्रवर्त्तके ऋषभेदे

शालिहोत्र पु० शालयो हवन्तेऽत्र ऋ-ङ्गन् । घोटके ।

शाली स्त्री० शाल-अच् गौ० ङीप् । कृष्णजीरके ।

शालीन लि० शालासर्हति ख । छटे सलज्जे, मित्रेवाञ्च ।

शालु न० शाल-उण् । शालूके, कपायद्रव्ये, चौरनामगन्ध-
द्रव्ये च भेदे पु० । [जातोफले ।

शालूक न० शाल-उकज् । कुसुदादिमूले उकज् । तत्र

शालूर पु० शाल-करच् । भेदे ।

शालेय पु० शालायां भवं टक् । मधुरिकायाम् ।

शालोत्तर पु० यामभेदे ।

शालोत्तरोय पु० शालोत्तरे भवः । प्राणिनिसुनौ ।

शाल्मल पु० शाल-सलज् । (शिशुल) टक्षे तद्विहितहीपभेदे च
शाल्मलि(ली) पु० स्त्री० शाल-सलच् वा ङीप् (शिशुल) टक्षे
शाल्मलिका पु० शाल्मलिरिव कायति कै-क । रोहितकटक्षे
शाल्मलीफल पु० शाल्मल्यो इव फलमस्य । तेजफलटक्षे ।
शाल्मलीवेष्ट पु० शाल्मली वेष्टयति वेष्ट-अच् । शाल्मली-
निर्यासे युल्ल । तत्रैव ।

शाल्य पु० शाल-व । देशभेदे ।

शाव पु० शव-घञ् । शयौ स्वार्थे कञ् । तत्रैव शवस्तेदम् अण् ।
शवसम्बन्धे 'लिरालं शावमाशौचमिति स्मृतिः ।

शवर पु० शवयति विकारयति शव-णिच् चरन् । घामे,
अपराधे, लोभद्रुमे च शवरेश मोक्षयन् । शवरकृते श्री-
सांभाष्ये । शवरस्तेदम् अण् । शवर सन्धिस्थिति लि० ।

शवरी स्त्री० शवरस्य प्रिया अण् । शृङ्गशिव्याम्, विद्याभेदे च
शाप्रवत लि० शवदृ भवः अण् । सतते नित्ये ।

शाष्कुलिक न० शम्भुलीनां सङ्घः ठज् । शम्भुलीसमूहे ।

शास आशंशयां स्वा० आ० सक० सेट् क्वा वेट् । प्रायेणाङ् पूर्वकः
आशंसते आशंसिड । [पूर्वः । आशास्ते आशासिड

शास आशीर्वादे यदा० आ० सक० सेट् क्वा वेट् । प्रायेणाङ्

शास शासने यदा० प० णिक० सेट् क्वा वेट् । शास्ति अशासत् ।

शासन न० शास-ल्युट् । निरुद्धस्य हितसाधनादौ प्रवर्त्तने ।

शासनहर पु० शासन हरति ह-अच् । आनाहारके दूते ।
 शासितृ लि० शास-तृच् इट् । शासनकर्त्तरि ।
 शास्तृ लि० शास-तृच् इडभावः । शासनकर्त्तरि ।
 शास्त्र न० शिष्यतेऽनेन शास-इत् । हितानुशासने ग्रन्थे ।
 शास्त्रदर्शिनृ लि० दृग्-णिनि इत् । शास्त्रज्ञे शास्त्रविदादयोष्यत् ।
 शास्त्रिन् लि० शास्त्रं वेत्त्यधीते वा इनि । शास्त्रज्ञे ।
 शास्त्रीय लि० शास्त्रेण विहितः अ । शास्त्रोक्ते धर्मादौ ।
 शास्य लि० शास-यत् । अनुशासनीये शिष्यादौ । [अशेट् ।
 शि छेदने आ०उभ०सक०अनिट् । शिनोति शिचुते अशैवीत् ।
 शिशपा स्त्री० शिवं प्राति पा-क छ० (शिय) छेत्ते ।
 शि(वि)कथ न० शिच-यक् कृत् च छ० सख्य भोवा । (सोम)
 सधृच्छिष्टे । खार्थं कर्त्तुं । तत्रैव । [कृते पदार्थे
 शिक्य न० स्त्री० शिक्तं-यत्, शि-यत् कृक् च । (शिका) रक्त्तु
 शिक्रियत लि० शिक्य शिक्यस्थं करोति शिक्य+णिच्-कर्मणि
 क्त । शिक्याधारे स्थापिते पदार्थे ।
 शिक्त स्त्री० अभ्यासे आ०आ०सक० सेट् । शिक्तते अशिष्टि
 शिक्ता स्त्री० शिक्त-अपठ । अभ्यासे वर्षानासञ्चारण्यप्रदर्शने
 वेदाङ्गे ग्रन्थभेदे 'शिक्ता कल्पो व्याकरणमिति' पु० ।
 शिक्तायुक् पु०७त० । विद्यादातरि ।
 शिक्वित लि० शिक्ता जाताऽस्य तार० इतच् शिक्-क्त वा ।
 कृताभ्यासे, निपुणे, विद्वे च ।
 शिक्त् गती आ०पर०सक०सेट् इदित् । शिक्वति अशिक्तीत् ।
 शिक्त्(स्त्रा)ण्ड पु० शिक्तामसति अश-ड तस्य नेत्वम् इत्वा
 यक० । अग्ररूपिण्ये, चूड़ायाञ्च ।
 शिक्खण्डक पु० शिक्खण्ड इव कर्त्तुं । काकपत्रे (काण्डजुलपी)
 स्त्रीत्वमपि तत्र, सा च चूड़ायाञ्च ।
 शिक्खण्डक पु० शिक्खण्डोऽस्यस्य ठन् । कुक्कुटे ।
 शिक्खण्डिन् पु० शिक्खण्डोऽस्यस्य इनि । मयूरे हृषद-
 राजस्य पुत्रभेदे, विष्णौ च । वृषिकायां, गुञ्जायां च स्त्री
 शिखर न० शिखा अस्यस्य अरच् आलोपः । पर्वताग्रे अन्त-
 मात्रे च । इलाग्रे पु०न० । पुष्पके, शुष्कदण्डादौ, रत्नभेदे,
 च सूत्रायां स्त्री० ।
 शिखरिन् पु० शिखरोऽस्यस्य इनि । पर्वते, कोवरी,
 वन्दाके, छले, अपासर्गे, कुन्दरुके, वावनाले च । रखा-
 लायां खाद्यभेदे, स्रग्दण्डाश्रपादकेन्दोभेदे, सल्लिकायां
 रोमावल्यां च स्त्री०डोप । (कुकरसड़ा) चुपभेदे ।
 शिखलोहित पु० शिखाज्यस्य अच् तथाभूतः सन् लोहितः
 शिखा स्त्री० शी-खत् तस्य नेत्वम् छ० । अग्निज्वालायां, सस्र

कसध्यस्यकेगुञ्जे च 'कञोपस्थशिखां वह्नि'रिति सृतिः
 शिखाकन्द न० शिखेव कन्दोऽस्य । गट्छने । [(देवकी)
 शिखातक पु० शिखायादीपशिखायास्तत्परिव । दीपछेत्ते ।
 शिखाधर पु० शिखां चूड़ां धरति छ-अच् । मयूरे, शिखा-
 धारके लि० ।
 शिखामूल न० शिखेव मूलमस्य । गट्छने, (गाजर) ।
 शिखालु पु० शिखास्यस्य आलुच् । मयूरशिखाछेत्ते ।
 शिखावत् पु० शिखा ज्वालाऽस्यस्य नट् मस्य वः । वज्रौ,
 केतयहे, चित्तकटके च । शिखावति लि० मञ्जीयां स्त्री०ङीप्
 शिखावर पु० शिखां दणोति छ-अच् । पनसट्छेत्ते ।
 शिखानल पु० शिखास्यस्य वलच् । मयूरे मयूरशिखाछेत्ते च
 शिखिकण्ट न० शिखिनो मयूरस्य कण्ठस्तद्वर्णोऽस्यस्य अर्थे
 आद्याच् । तस्ये (तंते) शिखिपीवादयोष्यत् ।
 शिखिध्वज शिखिनो वज्रे ध्वज इव । धूमै ।
 शिखिन् पु० शिखा अस्यस्य इनि । मयूरे, वज्रौ, चित्तक
 छेत्ते, केतयहे, कुक्कुटे, छेत्ते, अथै, अजलोमि, पर्वते,
 ब्राह्मणे, मेधिकायां, मयूरशिखाछेत्ते च । शिखायुक्ते लि०
 शिखिप्रिय पु० शिखिनं प्रीययति प्री-क । लघुवदरे ।
 शिखिमण्डल पु० शिखिनां मण्डलमिव यत् । वरुणछेत्ते ।
 शिखिमोदा स्त्री० शिखिनं मोदयति छद-णिच्-अच् ।
 अंजमोदायाम् । [कुञ्जाण्डे ।
 शिखिवर्जक पु० शिखिनं वर्द्धयति दृढ-णिच्-युक्त्तु ।
 शिखिवाहन पु० शिखी मयूरो वाहनं यस्य । कार्तिकेये ।
 शिग्रु पु० शि-रूक् युक् च । (सजिना) छेत्ते शाकमाले च ।
 शिघ्र आघ्राणे आ०पर०सक०सेट् इदित् । शिङ्गयति अशिङ्गीत् ।
 शिङ्गाण न० शिचि-आनच् छ० यत्तम् । काचपाले लोहमले,
 नासिकामले, श्लेष्मणि च । खार्थं कर्त्तुं । नासिकामले व० ।
 शिज अस्य टध्वनौ इदित् वा चु०उभ०पक्षे अदा०आ०सक०
 सेट् । शिङ्गयति ते शिङ्गते अशिङ्गित् त अशिङ्गि
 आदिरप्ययं पर० इत्येके तेन शिङ्गति अशिङ्गीत् ।
 शिङ्गा स्त्री० शिजि-अ । भूषणग्रन्थे । शिजि-अच् । धनुर्गुणे
 शिङ्गिनी स्त्री० शिङ्गति शिजि-णिनि । धनुर्गुणे ।
 शिष्ट अनादरे आ०पर०सक०सेट् । शेटति अशेट् ।
 शित लि० शो-क्त । दुर्बले, शान्तिने च ।
 शितद्रु पु० शतं द्रवति द्रु-कृ-नि० । (शतलुज) नदीभेदे ।
 शितशूक पु० शितशीलः नृको यस्य । मये । [तद्वर्णवति लि०
 शिति पु० शि-क्विच् । भुजपत्रछेत्ते, शुक्लवर्णे, कण्ठवर्णे च ।
 शितिकण्ट पु० शितिः कण्ठो यस्य । शिपे, दाह्यहृदिने च

शित्तचार पुं शितिः सन् चरति चर-वञ् । (सुषुप्ति) शान्ते
 शित्तसारक पुं शितिः शुभः सारो यस्य कप् । तित्त् कण्ठे
 शित्तिल लि० श्लथ-किलच् टा० स्तथे, अष्टके संयोगभेदे, सन्दे च
 शिति पुं शि-निक् । यदुबन्धे, कतिपयभेदे यस्य सात्विकनिष्ठा
 शिप्र पुं शिर क् पुक् च । सरोवरभेदे, नदीभेदे स्त्री० ।
 शिफ पुं स्त्री० शि-फल् । टाकायां जटाकारे मूले ।
 शिफाक पुं शिफेव इवार्थे कन् । पद्ममूले ।
 शिफाकन्द पुं शिफेव कन्दः । पद्ममूले ।
 शिफाधर पुं शिफां धरति छ-ञच् । शाखायाम् ।
 शिफाकृष्ट पुं शिफायां रोहति कृष्ट-क । वटहले ।
 शि(स्वि)स्वा स्त्री० शान्ति समति वा शम (सम) डम्बच् ट०
 (स्त्री) स्वाते पदार्थे चक्रमर्द्धे च ।
 शिस्वि(स्त्री) स्त्री० शम-वि नि० वा ङीप् । शिम्बायाम्, (शिस्)
 लतायां, एरकायाञ्च, स्वार्थे कन् तलैव । [कन्] तलैव ।
 शिस्विपर्णी स्त्री० शिस्वि रिव पर्णीमस्याः । सहपगर्वाम् स्वार्थे
 शिर न० ष्टृ-क । मलके, पिप्पलीमुखे, श्यायाम्, अजगरे च ।
 शिरःफल पुं शिर इव फलमस्य । नारिकेले ।
 शिरःशूल न० शिरसः शूलमिव तापकल्पात् । रोगभेदे ।
 शिरज पुं शिरे जायते जन-ड । कोशे ।
 शिरस् न० ष्टृ-असन्त् नि० । मलके, अप्ये च ।
 शिरसिरुह पुं शिरसि रोहति रुहक-अलुक् स० । कोशे ।
 शिरस्त न० शिरसि कायति प्रकाशते कै-क । शिरस्ताये ।
 शिरस्त न० शिरस्तायते तै-क । शिरोरश्मके उष्णोष्णे । [लि०
 शिरस्त्य पुं शिरसि भवः यत् । निर्मलकेषु शिरोजातमात्रे
 शिरां स्त्री० ष्टृ-क । नाड्याम् (शिर) ।
 शिरापत्त पुं शिरेव पत्तं यस्य । हिलालहले ।
 शिराल न० शिराःस्त्वस्य लच् । कर्करङ्गे शिरायुक्ते लि० ।
 शिरावृत्त न० शिरेव वर्तते वृत्त-क । सोमके ।
 शिरीष पुं ष्टृ-इपन् । खनामख्याते हले । [शालायाम्
 शिरोमृष्ट न० शिरःस्य सपरिस्थं मृष्टम् । (चिबेवर) चन्द्र-
 शिरोधरा स्त्री० शिरोमल्लकं धरति छ-ञच् । सीवाम् ।
 शिरोधि स्त्री० शिरो धीयतेऽल धा-क्ति । सीवाम् ।
 शिरोमणि पुं स्त्री० शिरसि धात्रीमणिः । शिरोधार्ये रत्ने
 चूडामणौ । स्त्रीपते वा ङीप् । शिरोरत्नादयोधत् ।
 शिरोरुजा स्त्री० शिरो रुजति व्यथयति रुज-क । सप्तच्छद-
 हले । इत० । मलकरोते ।
 शिरोरुह पुं शिरसि रोहति रुह-क । कोशे ।
 शिरोवल्ली स्त्री० शिरसः वल्लीव । समूहचूडायाम् ।

शिरोवृत्त न० शिर इव वृत्तं वर्तलम् । सरिचे । [पान्नागे
 शिरोवृत्तफल पुं शिरो वृत्तं सरिचमिव फलमस्याः । रक्ता-
 शिरोवेष्ट पुं वेष्ट-वञ् शिरसो वेष्टः । उष्णोष्णे ल्युट् ।
 तलैव न० ।

शित् उच्छे कणश आदाने त्पर-चक० षेड् । शित्ति व्यथीत्
 शिल न० शिल-क । गृहीतयस्यात् चेत्वात्कणश आदानरूपायां
 हत्तौ, पापाय, वाराधः स्थितकाष्टाखण्डे च स्त्री० ।
 शिलाकर्णी स्त्री० शिलेव कर्णमस्य ङीप् । शक्तकीडले ।
 शिलाकुट्टक पुं शिलां कुट्टयति कुट्ट-ण्युक् । पापायभेदे
 अक्षभेदे । शिलया कुट्टति विहृषीकरोति । तापनभेदे ।
 शिलाज न० शिलातो जायते जन-ड । शैलेये गन्धद्रव्ये ।
 शिलाजतु न० शिलाजातं जट । पर्वतजाते उपधातभेदे ।
 शिलाक्षणी स्त्री० शिला अज्यतेऽनया अज्जन्-ल्युट् । काला
 क्षणीडले ।

शिलात्मज न० शिलाया आत्मज इव । कोशे ।
 शिलादद्रु पुं शिलायां दद्रु रिव । शैलेये गन्धद्रव्ये ।
 शिलाधातु पुं शिलाया धातुश्चरमधातरिव शुभलात् ।
 शैतोपले, (खड्गी) शैतवर्च-गौरिकभेदे च ।
 शिलापुत्र पुं शिलायाः पुत्र इव । (लोड्) । प्रसरखण्डे ।
 शिलापुष्प न० शिलायाः पुष्पम् । शैलेये गन्धद्रव्ये ॥
 शिलाभेद पुं शिलामपि भिनत्ति भिद-अण् । पापायभेदि
 हले, पापायभेदकाले च ।
 शिलाव्याधि पुं शिलाया व्याधिरिव । शैलेये गन्धद्रव्ये ।
 शिलासन न० शिलाया आसनम् । शैलेये गन्धद्रव्ये ।
 शिलासार न० शिलायाः सार इव । लौहे ।
 शिलि पुं शिल-क्ति । भूर्जपत्रहले हारस्थे काष्ठे (गोवराट्)
 भेक्याञ्च कलाकपुष्पे च स्त्री० ङीप् ।

शिलीन्ध्र न० शिलीं धरति छ-क ट० सञ् । कदलीपुष्पे ।
 शिलीन्ध्रक न० शिलीन्ध्र इव कै-कन् । गोमयच्छताके ।
 शिलीपद पुं शिलीव पदमस्य । रोगभेदे (गोद) ।
 शिलीमुख पुं शिली मुखं दुःखमस्य । अमरे, वाण्ये, पुत्रे,
 जङ्गीभूते च ।

शिलीञ्चय पुं शिलानाञ्चयो यत् । पर्वते ।
 शिलीञ्च पुं शिलेनोञ्चः उक्ति-वञ् । उपात्तयस्यात् चेत्वात्
 शेषावचयने । [शिलीञ्चपादयोधत् ।
 शिलीत्य शिलाया उत्तिष्ठति उद-स्था-क । शैलेये गन्धद्रव्ये
 शिल्य न० शिल-पक् । चित्तकलादिकर्मसु । [चितादिकर्त्तरि ।
 शित्तकारिन् लि० शित्तं चित्तादिकलां करोति क्त-णिनि ।

शिल्पशाला स्त्री० इत० । चित्रकारीदीनां चित्रकरणम् ।
शिल्पशास्त्रं न० शिल्पज्ञापनं शास्त्रम् । वास्तुविद्यादि
ज्ञापके शास्त्रे ।

शिल्पिन् त्वि० शिल्पं वेत्त्यधीते वा इति । चित्रादिकर्म करे ।
शिव न० शो-वन् पु० । सङ्कले, सुखे, जले । सैन्धवे, सास्रे
च लवणे, श्वेतटङ्गणे च । सङ्कलवति त्वि० । महादेवे,
भोजे, बालग्रहे, बालके, गुग्गुलौ, वेदे, पुण्डरीकदन्ते,
कण्ठपक्ष्मरे, पारदे, देवे, लिङ्गे, विष्णुभादिषु मध्ये
त्रिंशतितमे योगे च पु० । [यन्मार्थं मोक्षे निश्चाते काष्ठे ।

शिवक पु० शिव-इव इवार्थे कृत् । कीलके गगनं गालकण्डू-
शिवकाञ्ची स्त्री० इत० । शरीरभेदे ।

शिवधर्मज शिवधर्माज्जायते जन-ड । सङ्कलग्रहे ।

शिवचतुर्दशी स्त्री० शिवप्रिया चतुर्दशी । फाल्गुनकृष्ण-
चतुर्दश्याम् ।

शिवदारु न० शिवो देवस्तदादिकं दारु । देवदारुदन्ते ।

शिवदूतो स्त्री० शिवो दूतो यस्याः । दुर्गामूर्तिभेदे ।

शिवदुग्ध पु० शिवप्रियः दुग्धः । विल्लदन्ते ।

शिवद्विष्टा स्त्री० इत० । केतक्याम् ।

शिवधातु पु० इत० । पारदे ।

शिवपुरी स्त्री० इत० । काश्याम् ।

शिवप्रिय न० इत० । सद्भावे, महादेवपूजने त्वि० । वक्रदन्ते,
पक्ष्मरे, स्मटिके च पु० । दुर्गायां स्त्री० ।

शिवमल्लक पु० शिवः कल्याणकरः सङ्कलव कायति कै-क ।
अज्जनदन्ते ।

शिवमल्ली स्त्री० शिवस्य मल्लो व प्रिया । वक्रदन्ते ।

शिवराति स्त्री० शिवप्रिया तदुपासनार्था रातिः । शिव-
चतुर्दश्यां साधितः परस्मात् कण्ठचतुर्दश्याम् । तद्भावे
हि शिवपूजनव्रतादिकं क्रियते इति तस्या रातेस्तत्प्रिय-
त्वम् तद्विवसकर्मण्ये व्रते च ।

शिवलिङ्ग न० इत० । शिवस्य लिङ्गाकारे प्रसरादिमये प्रदार्थे ।

शिवलोक पु० इत० । कैलासनगरे स्थाने ।

शिववल्लभ त्वि० इत० । महादेवप्रिये । शतपत्त्रां स्त्री० ।

शिववल्ली स्त्री० शिवप्रिया वल्ली । लिङ्गलतायां, श्रीवल्लीपत्रे ।

शिववाहन न० शिवं वाहयति वह-णिच्-ल्यु । वृषभे ।

शिवबीज न० इत० । पारदे शिवबीयादयोऽथ ।

शिवशेखर पु० शिवस्य शेखर इव । धूम्ररे, वक्रपुष्पे च ।

शिवसुन्दरी स्त्री० इत० । दुर्गायाम् ।

शिवा स्त्री० शी-वन् नि० । सङ्कलवत्यां स्त्रियां, दुर्गायां,

सक्तौ, शृङ्गले, हरीतक्याम्, शमीदन्ते, आसलक्यां,
दूर्वायां, गोरोचनायाञ्च ।

शिवानी स्त्री० शिवं कल्याणमानयति आ+नी-ङ् गौ० डीप् ।

जयन्तीदन्ते । शिवस्य पत्नी डीप् आनुक् च । दुर्गायाम् ।

शिवापीड पु० इत० । वक्रदन्ते ।

शिवाफला स्त्री० शिवाया इव फलं यस्याः । शमीदन्ते ।

शिवालय न० शिव आलीयतेऽल लो-व्यच् । प्रशशने इत० ।

रत्नलवणां महादेवदन्ते च पु० ।

शिवास्मृति स्त्री० शिवायाः स्मृतिर्यस्याः । जयन्तीदन्ते वक्रा-
लोचनारणे हि जयन्तीनामकदुर्गायाः स्मरणम् । [वक्रदन्ते

शिवाह्लाद पु० शिवसाह्लादयति आ+ह्लाद-णिच्-अय् ।

शिवाह्वा स्त्री० शिवस्येवाह्वा यस्याः । रुद्रजटादन्ते ।

शिवि पु० शि-वि नि० न सुणः । हिंस्रपक्षौ, भूर्जदन्ते उशी-
नरराजसुते नृपभेदे च । [डुली ।

शिविका स्त्री० शिवं करोति शिव+णिच्-खुल् । यानभेदे

शिविर न० शो+किरच् वुक् च । कटके सैन्यनिवासस्थाने

शिवेष्ट पु० इत० । वक्रदन्ते दूर्वायां स्त्री० । महादेवप्रिये त्वि०

शिशिर न० शश-किरच् नि० । हिमे, माघफाल्गुनमास-
इवात्मके ऋतुभेदे शीतले स्थले च तद्वति त्वि० ।

शिशु पु० शो-क् सन्तानः द्विलम् । बालके खले च ।

शिशुक पु० शिशुरिव इवार्थे कृत् । जलजन्तुभेदे (शुशुक) ।

शिशुगन्धा स्त्री० शिशुः खल्लो गन्धो यस्याः । मल्लिकार्जुने

शिशुचान्द्रायण न० चतुरः प्रातरधीयात् पिण्डान् विप्रः
समाहितः चतुरोऽस्मिन्ने कूर्त्वे शिशुचान्द्रायणं कृतं-

मित्युक्ते व्रते । [स्त्री० ।

शिशुत्व न० इत० । शिशोर्भावं त्व । बाल्ये तत् शिशुताप्यत्

शिशुपाल पु० चेदिदेशीयराजभेदे दम्भोपात्मजे । [त्रीङ्गण्ये

शिशुपालहन् पु० शिशुपालं हतवान् हन-भूते क्तिप् ।

शिशुमार पु० शिशुं मारयति मृ-णिच् । जलजन्तुभेदे
भगनस्य ताराचक्रभेदे च ।

शिश्र पु० शश-नक् नि० । भेदे पुंविभ्रभेदे ।

शिश्विदान त्वि० श्विद-कानच् द्विलम् । पापकारके ।

शिष वधे आ०पर० सक०सेट् । शेषति अशेषीत् ।

शिष परिशेषीकरणे वा सु०उ०पक्षे आ०प०सक० सेट् । शेष-

यति ते शेषति अशीशिषत् त अशेषीत् । [च ।

शिष विगेषे रुधाःप०सक०अनिट् । शिनष्टि अशिषत् । [पीरे

शिष्ट त्वि० शास-क्त । शान्ते, वेदवाक्ये विद्यासकरे, सुधीने

शिष्टाचार पु० शिष्टानामाचारः । सङ्ख्यहारे ।

शिष्टि स्त्री० शास-क्तिन् । आज्ञायां, शासने, ताडने च
'शियशितिरवधेने'ति स्रुतिः ।

शिव्य वि० शाम-क्यप् । शिव्यणीये, छात्रे, उपदेशे च ।

शि(सि)क्ल पु० सिङ्-लक् वि० सख्य शो वा । गन्धद्रव्यभेदे स्थायि
कन् । तलैव । [अशोकिट ।

शी शयने अदा० व्या० अक-सेट् । शेते अशयिष । [शोक्ति

शोक सेके सर्पणे च स्वा० व्या० अक-सेट् चङि न क्तृखः ।

शोक आसर्षे सेके च चु० उभ० प्रत्ये स्वा० अक-सेट् ।

शोकवति ते शोक्ति अशीशिकत्-त अशीकोत ।

शीकर न० शोक-अरन् । सरलद्रवे, जलकण्ठे, वायौ च ।

शीघ्र न० शिघि रक् ण् । विलम्बाभावे त्वरिते च तद्वति वि०

शीघ्रजन्मन् पु० शीघ्रं जन्म यस्य । करज्जटले ।

शीघ्रपुष्प पु० शीघ्रं पुष्पं यस्य । वज्रटले । [कर्त्तरि ।

शीघ्रवेधिन् पु० शीघ्रं विधित विध-णिनि । शीघ्रलक्षवेधन-

शीत न० शै-क्त । शीतले, जले, हिमे च । वज्रवारटले

असनटले वेतवटले च पु० । शीतस्पर्शवति वि० ।

शीतक पु० शीतमिव करोति । दीर्घस्त्विति शि चालस्य हेतुना

काव्याकरणाव शीतवाधाभिमनिय स्रुतिरे शीत+स्त्वायै

कन् । शीतपदार्थे, शीतकाले, टुक्चि च ।

शीतकर पु० शीतः शीतलः करो यस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च ।

शीतकिरणादयोऽप्यत्र वि० शीतकारले ।

शीतकाल पु० इत० । हिमकृतौ सार्गपौषसाधद्वयात्मके काले ।

शीतकुम्भा पु० शीतं स्तुम्भाति स्तुम्भ-अच् वि० । करवीरे ।

शीतक्षुद्र पु० 'त्वहं' शीतं पिबेत् तोयं त्वहं शीतं पयः

पिबेत् । त्वहं शीतं दत्तं पीत्वा वायुमलपरत्त्यहसि-

त्युक्ते व्रते ।

शीतचार न० कर्म० । श्वेतदङ्कणे ।

शीतगन्ध न० शीतः शीतलः गन्धो यस्य । श्वेतचन्दने ।

शीतगु पु० शीता गावः किरणाः यस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च ।

शीतपर्णी स्त्री० शीतं पर्णं यस्याः ङीप् । अर्कप्रविक्रयायाम् ।

शीतपल्लवा स्त्री० शीतः पल्लवो यस्याः । भूमिजस्त्वाम् ।

शीतपाकिनी स्त्री० शीते पाकोट्यस्याः इति । काकोल्याम्

शीतपाकी स्त्री० शीतेन पाको यस्याः ङीप् । वाक्यालके,

काकोल्याश्च । [स्त्वायै कन् । शैलेये । अर्कटले च ।

शीतपुष्प पु० शीतं शीतवीर्यकरं पुष्पं यस्याः । शिरीषटले

शीतप्रभ पु० शीतस्य हिमस्यैव प्रभा यस्य । कर्पूरे ।

शीतप्रिय पु० इत० । पर्पटे ।

शीतफल पु० शीतं शीतलवीर्यकरं फलमस्य । उडुम्बरे, ग्रेवी च

शीतवला स्त्री० शीतं नलं च यस्याः । सङ्घातमङ्गायाम् ।

शीतभानु पु० शीताः शीतलाभानवोऽस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च ।

शीतभीरु स्त्री० इत० । सङ्घातयाम् शीतभीते वि० ।

शीतमञ्जरी स्त्री० शीतकाले मञ्जरी यस्याः न कप् । शेफा-

लिकायाम् ।

शीतमूलक न० शीतं शीतवीर्यकरं मूलमस्य कप् । उग्रीरे ।

शीतरश्मि पु० शीतारश्मवोऽस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च ।

शीतल पु० शीतं लाति ला-क शीतलस्यलक्षणा । शीतस्पर्श

तद्वति वि० । मलयोद्भवे-चन्दने, शैलेये, पञ्चके, मौक्तिके

वोरणमूले, शैलेये च न० । अश्वनप्रस्थां वज्रवारटले,

चम्पके, चन्द्रे, कर्पूरे, रात्रे च पु० ।

शीतलक न० शीतलमिव इवार्थे कन् । श्वेतोत्पले मरुवके पु०

शीतलच्छद् पु० शीतलः शीतलस्यर्शवान् छद्दोऽस्य । चम्पके

कर्म० । शीतलपले पु० । [वारिणि न०

शीतलजल न० शीतलं जलं यस्मात् । उत्पले कर्म० । शीतल

शीतलवातक पु० शीतलोवातो धातुभेदो यस्मात् । अश्वन-

प्रस्थां । तल्लेवने हि वायोः शीतलता ।

शीतला स्त्री० देवीभेदे जलजटलभेदे च । तल ङीप् च ।

शीतवल्क पु० शीतः शीतकरः वल्कोऽस्य । उडुम्बरे ।

शीतवीर्यक पु० शीतं शीतलकरं वीर्यं यस्मात् । जलटले ।

शीतशिव न० शीतं शीतलमपि शिवम् । सैन्धवलवणे । मिथे

कायां, शमीटले च स्त्री० । मधुरिकायाम् पु० ।

शीतसह पु० शीतं सहते सह-अच् । पोखले, नीलशिखु-

वारे च वाचस्पत्यम् स्त्री० । [कुटुम्बिन्यां, दूर्वायाश्च ।

शीता स्त्री० श्वै-क्त । लाङ्गलपङ्क्तौ, रासपत्न्याम्, अतिबलायां

शीतांशु पु० शीताः अंशवो यस्य । चन्द्रे, कर्पूरे च । [वि०

शीताङ्गी स्त्री० शीतमङ्गमस्याः ङीप् । हंसपदीटले । शीतलदेहे

शीतार्त्त वि० शीतेन स्रुतः । शीतालौ ।

शीतालु वि० शीत+अस्त्वर्थे आलुच् । शीतवाधाशुक्ते ।

शीतावला स्त्री० शीतमावलावति आ+वल-णिच्-अण् । महाच

मङ्गायाम् ।

[काले अग्निभेदे ।

शीत्कार पु० शीदित्यस्य कारः शीत्+क-चञ् । स्त्रीणां रति

शी(शे)त्य वि० शी(शी)ताम् अर्हति यत् । हलकट् जेवादी ।

शीधु पु० न० । शी-धुक् । इन्द्रजित्वाते मद्यभेदे ।

शीधुगन्ध पु० शीधोरिव गन्धोऽस्य । वज्रलटले ।

शीन वि० श्वै-क्त । चर्मभूते हतादौ । मूर्खे, अजगरे च पु० ।

शीभ कथने स्वा० व्या० अक-सेट् चङि न क्तृखः । शीमते अशोमिष

शीर पु० शी-रक् । अजगरचर्पे ।

शीर्षं लि० शु०-क्त । कथे, शुक्तात्प्राप्ते च ।
 शीर्षपत्त पु० शीर्षं पत्तमस्य । कर्षिकारहणे, निम्बे, पट्टिका
 लोभे च । विशीर्षपत्तयुक्ते लि० । कर्म० विशीर्षं पर्थे न०
 शीर्षपर्या पु० शीर्षं पर्यामस्य । निम्बे, विशीर्षपत्तयुक्ते लि०
 कर्म० । विशीर्षं पर्थे न० । [स्वार्थे कन् । तत्रैव
 शीर्षपुष्पी स्त्री० शीर्षं पुष्पमस्याः ङीप् । अवाक्पुष्पाम् ।
 शीर्षमाला स्त्री० शीर्षानां मालेव । दृष्टिपर्याम् । कर्म० ।
 विशीर्षं माल्ये ।
 शीर्षवृन्त न० शीर्षं वृन्तमस्य । (तरुज) फलवृत्ते । [इत्यादि
 शीर्षं न० शिरस् वा शीर्षादेशः । मलके । शरादौ शीर्षः
 शीर्षक न० शीर्षं कायति कै-क । शिरस्त्राये (टोपर) शिरस्त्रि
 जयपराजयपत्तत्राश्वदण्डभेदे 'शीर्षकस्यऽभिधोक्तरी'ति
 सूतिः । स्वार्थे कन् । मलके न० । तेन कायति कै-क ।
 राहुग्रहे । [लो० ह्वा'मिति भट्टिः ।
 शीर्षच्छेदा लि० शीर्षच्छेदमर्हति यत् । वक्ष्ये 'शीर्षच्छेदास-
 शीर्षग्रह पु० शीर्षं वक्ष्यते शीर्षं-यत् शीर्षादेशः । शिर-
 स्त्राये । शीर्षभवः यत् । विशदकेषु पु० केशजाते लि० ।
 शीर्षरत्न न० शीर्षं रत्नति रत्न-व्यञ्ज । शिरस्त्राये ।
 शील समाधौ भ्वा० पर० अक० सेट् । शीलति अशीलीत् ।
 'सरसीः परिशीलितमिति नैषधम् ।
 शील अभ्यासे अतिशयने च अद० बु० उभ० सक० सेट् । शील-
 वति ते अशिशीलत् त । [पु०
 शील न० शील-अच् । समावे, सहृत्ते, चरिते च । अजगरसर्पे
 शीलन न० शील-ल्युट् । अभ्यासे, अतिशयने, भवर्तने च ।
 शीलित लि० शील-क्त । अभ्यासे, शीर्षे च ।
 शुक्र गते स्वा० पर० सक० सेट् । शोकेति अशोकोत् ।
 शुक्र न० शुक्र-क । शन्धिपर्यं, वस्त्रे, वस्त्रावृत्ते च । व्यासहते,
 पक्षिभेदे शोकवृत्ते च पु० ।
 शुक्रच्छद न० शुक्रस्य छदश्च छदो दलमस्य । शन्धिपर्यं ।
 शुक्रजिह्वा स्त्री० शुक्रस्य जिह्वा पर्यामस्याः । (शुयाडोटी)वृत्ते
 शुक्रतत् पु० शुक्रप्रियस्यः । शिरीषवृत्ते शुक्रद्रुमादयोप्यत्र ।
 शुक्रदेव पु० व्यासपुत्रे ।
 शुक्रनाशन पु० शुक्रं नाशयति नश-शित्-ल्यु । दद्रुमे ।
 शुक्रनास पु० शुक्रस्य नासिव पत्तमस्याः । श्लोभाकहणे शुक्र-
 तल्यनासायुक्ते लि० । कादम्बरीग्रन्थमसिद्धे नारापीडकप-
 कन्तिभेदे पु० ।
 शुक्रपिण्डो पु० शुक्रानां पिण्डा पिण्डिव । शुक्रशिल्पिनाम् ।
 शुक्रपुच्छ पु० शुक्रस्य पुच्छश्च । गन्धके इति । शुक्रस्य पुच्छे पु०

शुक्रपुष्प पु० शुक्रस्य हरित पुष्पमस्य । शिरीषवृत्ते ।
 शुक्रप्रिय पु० इति० । शिरीषवृत्ते, जम्बुं स्त्री० ।
 शुक्रफल पु० शुक्रस्य फलमस्य । अर्कवृत्ते ।
 शुक्रवस्त्रं पु० इति० । दाडिमवृत्ते इति० । तस्य प्रिये लि० ।
 शुक्रशि(सि)न्धा स्त्री० शुक्रस्य शि(सि)न्धा । कपिकच्छाम् ।
 शुक्रादन पु० शुक्रैरदाते अद-ल्युट् । दाडिमे ।
 शुक्रानना स्त्री० शुक्रस्थानमपि पत्तमस्याः । (शुयाडोटी)वृत्ते
 शुक्रोदर न० शुक्रस्योदरमिव । तालीशपत्ते इति० । शुक्रस्योदरे
 शुक्र न० शुच-क्त । मांसे काञ्जिके, द्रवद्रव्यभेदे, 'शुक्रं यन्मधुरं
 कालवशादन्तत्यसागत'मित्युक्ते पदार्थे च 'दधि शुक्तेषु
 भोक्तव्य'मिति मनुः । निहरे, पूते, छिद्ये, इज्जने, अस्ने,
 च लि० । शुक्रिकायां स्त्री० ।
 शुक्ति स्त्री० शुच-क्तिन् । जलजन्तुभेदे (मिथुन) कपासखण्डे,
 शङ्खे, शङ्खमखे, नख्याम्, अश्वारोगे, अस्वावर्तके,
 चक्षुरोगभेदे च । [कायाच्च ।
 शुक्तिका स्त्री० शुक्तिरेव कन् । (मिथुन) सुतास्फोटे, शुक्ति-
 शुक्तिज न० शुक्तौ जायते जन-ङ । सुतायाम् । [ङीप् ।
 शुक्तिमत् पु० शुक्तिरस्यस्य मत्पु । पर्वतभेदे । नदीभेदे स्त्री०
 शुक्र न० शुच रत्न लि० कृतम् । मज्जजाते चरमधातौ, नेत्र-
 रोगभेदे च । ग्रहभेदे, दैत्यशूरी, अग्नौ, चित्तकहणे, ज्येष्ठ
 मासे, विष्कम्भादिषु योगेषु मध्ये चतुर्विंशे योगे च पु० ।
 शुक्रकर पु० शुक्रं वीर्यं करोति क-अच् । मज्जजातौ । वीर्य-
 कारके लि० ।
 शुक्रभुज् स्त्री० शुक्रं भुङ्क्ते भुज-क्तिप् । मयूरजातिस्त्रियाम्
 शुक्रला स्त्री० शुक्रं लाति ला-क । उडुटावृत्ते ।
 शुक्रशिष्य पु० इति० । दैत्ये अहरे ।
 शुक्रिय लि० शुक्रोदेवताऽस्य तस्येदम् वा घ । शुक्रसंबन्धिनि
 त्वेवते, यजुर्वेदीये 'सूचं वाचमि'त्यादिके षट्त्रिंशत्तमे
 शान्वध्याये न० ।
 शुक्र न० शुच-लन् कृतम् । रजते, नवनीते, अक्षिरोगभेदे
 च । श्वेतवर्णे पु० । श्वेतवर्णवति शुद्धे च लि० ।
 शुक्रकन्द पु० शुक्रः कन्दो वस्त्र । सहिषकन्दे । अतिविशयां
 स्त्री० । कर्म० । श्वेते कन्दे ।
 शुक्रकर्मान् लि० शुक्रं शुद्धं कर्म यस्य । पवित्रे शुभचरिते ।
 शुक्रकुष्ठ न० कर्म० । श्वेतकुष्ठे (धवल) । [लि०
 शुक्रदुग्ध पु० शुक्रं दुग्धमस्य । शङ्खावृत्ते । श्वेतनिर्धायवति
 शुक्रधातु पु० कर्म० । कटिण्याम् (खडि)
 शुक्रपत्र पु० कर्म० । दृष्टादशपञ्चकलाक्रियापञ्चदशकालके

चान्द्रमासार्धे कावे, श्वेतकंदे, काके, वने च ।
 शुक्लपुष्प पुं शुक्लं पुष्पमस्य । खलाकट्टे, कुन्दहले, मरुपके च ।
 श्वेतपुष्पवति लि० नामदन्त्या स्त्री० डीप् । कर्म० शुभे पुष्पे न० ।
 शुक्लपृष्ठक पुं शुक्लं पृष्ठमस्य कप् । सिन्धुकट्टे । [लि०]
 शुक्लरोहित पुं वर्षावर्षेनेति कर्म० । श्वेतरक्ते वर्षे, तद्वति
 शुक्लला स्त्री० शुक्लं लाति ला-क । उज्जटायाम् ।
 शुक्लवायस पुं कर्म० । वके, श्वेतकाके च ।
 शुक्लशाल पुं कर्म० । गिरिनिम्बे श्वेतवर्णकट्टे च ।
 शुक्ला स्त्री० शुक्ल+अर्श आद्यच् टाप् । सरस्वत्यां, शर्करायां,
 काकोत्यां, विदार्थां, खुह्यां, श्वेतवर्णवत्यां, स्त्रियाञ्च ।
 शुक्लाङ्गी स्त्री० शुक्लमङ्गमस्याः डीप् । जेफालिकायाम्, श्वेताङ्ग-
 युक्ते लि० ।
 शुक्लापाङ्ग पुं शुक्लः अपाङ्गो यस्य । मयूरे ।
 शुक्लान्त न० कर्म० । अन्तशक्ते ।
 शुक्लामन् पुं शुक्लस्य भावः इमनिच् । श्वेतवर्णे ।
 शुक्लोपला स्त्री० कर्म० स अस्त्वस्याः अत् । शर्करायाम् ।
 शुक्ल पुं श्वेत-गतस्यनेत्वं नि० अत् उत्त्वञ्च । वट्टहले, आम्ना
 तके, नूके च । पर्पटीकट्टे धान्यादिनूके च स्त्री० ।
 शुक्लाकन्दार्धे न० शुक्लेः वटपल्लवैः आ सम्यक् कसे यत् ।
 पुंसवनसंस्कारभेदे ।
 शुक्लिन पुं शुक्लोऽस्त्वस्य इति । वट्टहले । शुक्लवति लि० ।
 शुक् स्त्री० शुक्-क्तिप् । शोके । वा टाप् । तलैव ।
 शुच शौचे क्लेदे च दिवा० उभ० अक० सेट् । शुच्यति ते
 अशुचत्-अशोचीत् अशोचिष्ट ।
 शुच शोके आ० पर० सक० सेट् । शोचति अशोचीत् ।
 शुचि पुं शुच-क्तिन् । वह्नौ, चित्तकट्टे, ज्येष्ठसासे, आपाङ्-
 मासे शुद्धाचरणे, शोभा, वृद्धौ, शुद्धमन्त्रिणि, अग्नि-
 भेदे श्वेतवर्णे च । तद्वति लि० ।
 शुचिद्रुम पुं कर्म० । अश्वलहले ।
 शुचिमस्त्रिका स्त्री० कर्म० । नवमस्त्रिकायाम् । [अशुचीत् ।
 शुच्य अभिपक्षे आ० पर० सक० सेट् निष्ठा अनिट् । शुच्यति
 शुठ गतिविषाते आ० पर० सक० सेट् । शोठति अशोठीत् ।
 शुठ आलसे च० उभ० सक० सेट् । शोठयति ते अन्तःशुठत् ।
 शुठ शोधने वा० च० उभ० पक्षे आ० पर० सक० सेट् इदित् ।
 शुठयति ते शुठयति अशुशुठत् त अशुशुठोत् ।
 शुठि(खी) स्त्री० शुठि-इच् वा डीप् । (शुठ) । टप् ।
 शुष्ण गतौ त्व० पर० सक० सेट् । शुष्णति अशोषीत् । [स्त्री० ।
 शुशुड पुं शुशु-ड तस्य नेत्त्वच् । मदनिकरे, गजहस्ते पुं

स्त्रीपक्षे टाप् जटायान्गट्टे वेष्टायाम् सुरायां नलिन्यां
 कुट्टियाम् जलहस्तिन्याञ्च स्त्री० ।
 शुशुडार पुं शुशुडा अस्त्वर्थे र । शौचिडके, हस्तिनि च ।
 अपकर्षे र । अपकर्षशुशुडायाम् । लञ् । हस्तिनि ।
 शुशुडी स्त्री० शुशुडाकारोऽस्त्वस्याः अत् गौ० डीप् । (हाति-
 शुडा) टप् । [पवित्ते, शुश्वे च लि०]
 शुश्व न० शुश्व-क्त । सैन्धवलवणे, मरिचे च । केवले, निर्हृषे,
 शुश्वल्ली स्त्री० कर्म० । शुश्व्याम्, पवित्रायां-लतायाञ्च ।
 शुश्वान्त पुं शुश्वः अन्तः पर्यन्तो यस्य । अन्तःपुरे, उपचारान्
 तल स्थितायां राजवोपिति पुं स्त्री० । 'शुश्वान्तसंभोगनि-
 तान्ततटे इति नैपयम् ।
 शुश्वापत्ति स्त्री० कर्म० । अर्थात्तद्धारभेदे ।
 शुश्वि स्त्री० शुश्व-क्तिन् । मार्जने नैर्मल्यसम्पादने वैदिककर्म-
 योग्यतासम्पादकसंस्कारभेदे च ।
 शुश्वौदन पुं बौद्धभेदे ।
 शुश्व शौचे शोधने, निःशेषभवेने च दि० पर० सक० अनिट् ।
 शुश्वति अशुश्वत् । भक्तौचरः शुश्वति अनुष्णः स्वादिति ली०
 शुन गतौ त्व० पर० सक० सेट् । शुनति अशोनीत् ।
 शुन पुं शुन-क । कुकुरे । इक् । तलैव । [सुनिभेदे ।
 शुनःशोफ पुं शुनइव शोफोऽस्त्यनुक्कः । विज्ञानित्वशिक्षे
 शुनक पुं शुनइव कन् । सुनिभेदे श्वार्थे कन् । कुकुरे ।
 शुनी स्त्री० श्वन्+स्त्रियां डीप् । कुकुरवोपिति, कुम्भास्त्र्यां च
 शुन्ध शुद्धौ चु० उ० सक० सेट् । शुन्धयति ते अशुशुन्धत् त ।
 शुन्ध शुद्धौ अक० शुद्धीकरणे सक० आ० उभ० सेट् । शुन्धति
 ते 'आपः शुन्दन्तमैनसः' इति वेदमन्त्रः । अशुन्धीत् ।
 अशुन्धिष्ट ।
 शुन्भ दोषौ अक० मर्दने च सक० त्व० पर० सेट् । शुभति अशु-
 न्धीत् 'प्रागप्राप्तिशुशुशान्नाश्वत्' इति वीरचरितम् ।
 शुभ दोषौ अक० हंसने च० त्व० सचा० प० सेट् । शुभति अशोभीत्
 शुभ दोषौ आ० आ० अक० सेट् । शुभते अशुभत् ।
 शुभ न० शुभ-क्त । मङ्गले, पद्माकारे च । शुभयुक्ते लि० । विष्क-
 न्नादिषु सधे त्रयोविंशयोगे पुं । [रिति भट्टिः
 शुभंयु लि० शुभम्+अस्त्वर्थे युस् । शुभान्विते 'चित्तिपः शुभंयु'
 शुभगन्धक न० शुभोगन्धोऽस्य । वीचे ।
 शुभशुह पुं शुभः शुभदायकः यङ् । सौम्यपक्षे शरी शुक्ल-
 अर्द्धाधिकचन्द्रे, पापप्रहायुक्ते बुधे च । [द्विर्गांवा स्त्री० ।
 शुभङ्कर लि० शुभं करोति क-अच् सस् च । मङ्गलकारके ।
 शुभद् पुं शुभं ददाति दा-क्त । अश्वत्थकट्टे मङ्गलदातरि लि०

शुभपत्नी स्त्री० शुभानि प्रवाण्यस्याः स्त्री० । (शावपानं) क्षुपे
शुभा स्त्री० शुभ-क । शुभायां, कालो रोचनायां, गोरोच-
नायां, अस्यां प्रियङ्गौ, श्वेतदूर्वायां, देवसभावाञ्च ।

शुभाञ्जन पु० शुभ-क शुभम् अञ्जने यथात् । शुभाञ्जने ।
शुभं न० शुभ-रक् । अश्वके, रौप्ये, काशीचे च । चन्दने, श्वेत
वर्णे च पु० । तद्वति लि० ।

शुभकिरण पु० शुभः कः । कर्णे, कपूरे च । शुभकिरण-
शुभांशुप्रभृतयोप्यत्र । [योपिति

शुभदन्ती स्त्री० शुभो दन्तो यस्याः स्त्री० । शुभदन्तदिग्गज-
शुभालु पु० कर्म० । सहिषकन्दे ।

शुभं पु० शुभ-अच् । दानभेदे ।

शुभमर्दिनी स्त्री० शुभं मर्द्नाति खट्वणिनि । दुर्गायाम् ।
शुभं नारणे सम्भवे च दि०या०सक०सेट् । शूर्यते अशोरिष्ट ।
शुक्ल कषणे, सर्जने, वर्जने च चु०उभ०सक०सेट् । शुक्लवति
ते अशुशुक्लत् त ।

शुक्ल पु० न० शुक्लते अतिशुक्लते कर्मणि घञ् । षट्पादिदेवे
राजपाह्यकरभेदे, वरपक्षात् कन्यापत्नीयैः पाह्ये धने
स्त्रीधनभेदे, 'भगिनोशुक्लं' सोदर्यायां मिति स्मृतिः स्त्री-
भ्यः सन्धोगाभेदे धने, 'अशुक्लोपहृत्यायान्तं प्रियङ्-
दावोदरेव ते' इति स्मृतिः पथे च ।

शुक्लस्थान न० इत० । (घाटि) घट्टे, भूपानां ऋषिविजययोग्य
द्रव्यकरादानस्थाने ।

शुक्ल न० शुक्ल-अच् पु० । ताम्बे, रज्जौ च ।

शुक्ल साने दाने च चु०उभ०सक०सेट् । शुक्लवति ते अशुशुक्लत् त
शुक्ल न० शुक्ल-अच् । ताम्बे, रज्जौ च । जलसमीपे, चाचारे,
वस्त्रकार्ये च ।

शुक्लारि पु० इत० । गन्धके तस्य ताम्बादिजारकलात् तथालम्
शुक्लपण न० शुक्ल-ल्युट् । सेवायाम् । लुच् । तल्लैव स्त्री० ।

शुक्लषा स्त्री० शुक्ल-अच् । अवयवेच्छायाम्, उपासनायाञ्च ।

शुक्ल शोभे दि०प०सक०अनिट् । शुक्लवति अशुपत् ।

शुक्ल पु० शुक्ल-क । गर्ते, विष्टे च ।

शुक्लि स्त्री० शुक्ल-रक् । शोभणे, विष्टे च ।

शुक्लि न० शुक्ल-किरिच् । किष्टे, वंश्यादिवाद्ये च । रुच्छिष्टे लि०
मूषिके, अग्नौ च पु० । नद्यां, नदीनामगन्धद्रव्ये च स्त्री०

शुक्ल लि० शुक्ल-त । आतपादिता कृतशोभये ।

शुक्लपत्त न० शुक्लपत्तनस्य । (नालता) शाकभेदे । कर्म० ।

शुक्लपयो न० ।

शुक्लस्य न० शुक्लं शोभयं शाति ला-क । शुक्लसांसे ।

शुक्लट्टक पु० कर्म० । यवट्टके ।

शुक्लवैर न० शुक्लं फलश्रयं वैरम् । उद्देश्यश्रयं कलहे ।

शुक्लव्रण पु० कर्म० । (वेटा) कियरूपे व्रणे ।

शुक्लाङ्ग पु० शुक्लमङ्गस्य । धवले (धगाय) शुक्लावयवे लि०
स्त्रियां स्त्री० । सा च गैरिकावाञ्च ।

शुक्लाद्रिक न० शुक्लाद्रिकम् । शृणुताम् (शृणु) ।

शुक्ल न० शुक्ल-सन् किञ्च । तेजसि, पराक्रमे च । सूर्ये, अग्नौ,
चित्तकण्ठे, वायौ, पलिणि, अक्षिपि च पु० ।

शुक्लान् न० शुक्ल-सन् किञ्च । तेजसि, शौर्ये च । अग्नौ, चित्त-
कण्ठे, च पु० ।

शूक पु० न० शूक-कृत् । (शूका) तीक्ष्णये, शिखावाञ्च । भेदे ।

शूककोट पु० शूकाकाररोमयुक्तः कोटः । (शुवापोका) कीट-

शूकधान्य न० शूकयुक्तं धान्यम् शाकम् । वषादौ धान्ये ।

शूकपिण्डि (खड्गो) स्त्री० शूकस्य पिण्डोव । शूकशिख्याम्

शूकर पु० न० शूक इत्यव्ययं शब्दं करोति क्त-अच् शूक+अक्षर्ये
र वा । खनामख्याते पशौ ।

शूकरकन्द पु० शूकर इव रोमशः कन्दोऽस्य । वाराहीकन्दे

शूकरपादिका स्त्री० शूकरखेव पादाः मूलान्यस्याः स्त्री०
संज्ञायां कम् । कोलशिख्याम् । [वराहकान्तायाम् ।

शूकराक्रान्ता स्त्री० शूकरेणाक्रान्त्यते आक्रान्त-कृत इत० ।

शूकरो स्त्री० शूकर आक्रान्तकले नाक्षस्याः अच् गौःस्त्री० ।
वराहकान्तायाम् । शूकर+पुंवोगे स्त्री० तज्जातिस्त्रियाम्

शूकरेष्ट पु० इत० । कसेवनामकन्दे । वराहप्रियद्रव्ये लि० ।

शूकवती स्त्री० शूकलोच्छान्ननलस्याः सतृप् नल्य वः ।
कपिकच्छाम् ।

शूकशिखा स्त्री० शूकयुक्ता शिखा । कपिकच्छाम् ।

शूकशिखि (स्त्री) स्त्री० शूकयुक्ता शिखिः वा स्त्री० । कपिकच्छाम्

शूका स्त्री० शूकोऽस्यस्याः अच् । कपिकच्छाम् ।

शूद्र पु० शुक्ल-रक् पु०चस्य दः दीर्घः । वृद्धे नर्णे । शुचा
इवति पु० । शोकहेतुकगतिमुक्ते 'अहं हारे त्वा शूद्रे'ति

स्मृतिः शुचा इवयात् क्षत्रियस्यापि शूद्रत्वमिति शरीर-
कषायस्य । टाप् शूद्रा शूद्रजातिस्त्रियाम् । पुंवोगे स्त्री० ।

शूद्रभाष्यायाम् । [द्विजसेवादौ शूद्रजात्यादयोप्यत्र ।

शूद्रकर्मणं न० शूद्रस्य कर्मणोर्द्विवचनं कर्म । शूद्रकर्मणे

शूद्रप्रिय पु० इत० । प्रलास्ये ।

शूद्रार्ता स्त्री० शूद्रेणार्ता पीडिता । प्रियङ्गौ ।

शूद्रवेदिन् स्त्री० शूद्रां भिन्दति विद-णिनि सप्त० । शूद्र-
जातिस्त्रिया विवाहकर्त्तरि । 'शूद्रावेदी प्रतत्यलेरिति स्मृ-

शूद्राशुत पुंशूद्रायाः द्विजातिभिः जडायाः सुतः । द्विजाति
जाते शूद्रजः तिस्रिधा स्मृते पुनर्भेदे ।

शूना स्त्री० द्वि-अधिकरणे-क्त । प्राणिवधस्य ने पञ्च शूना-
वदहस्य स्त्रोति स्मृतिः (आलजिम) अथ जिह्वावाह ।

शून्य लि० शून्याय प्राणिवधाय हितम् रहस्यस्थानत्वात् यत् ।
निर्वर्जनस्थाने, आकाशे, विन्दुस्थाने, अभावे च । अस-
म्पूर्णं, जने, तन्त्रे च लि० । [लि०]

शून्यमध्य पु० शून्यमाकाशो मध्ये यस्य । नभे । शून्यमध्ययुक्ते
शून्यवादिन् पु० शून्यसमावृतात् सर्वकारणतया वदति
वद-यिनि । बौद्धभेदे । [फणिसमवा]

शून्या स्त्री० शून्यनक्षत्राः अत्र । नल्हाम् महाकण्ठ के भाञ्ज ।
शूर हिंसे सम्भो च दि० आत्म० सक० सेट् । शूर्यते अशूरिद
शूर धिक्कमे अ० चु० उभ० सक० सेट् । शूरयति ते अशूरत् त ।
शूर पु० शूर-अत्र । वीरे, विक्रमवति, वज्रदेवनामके, यादवे,
सूर्ये, सिंहे, शूकरे, चित्तकण्ठे, चावे, निजुके, मत्स्यभेदे च ।

शूराण पु० शूर-ल्यु (ओल) मूलभेदे, श्लोनाकटवे च ।
शूरासेन पु० शूरा सेना यत् यस्य वा । देशभेदे, नृपभेदे च
शूर्प माने चु० उ० सक० सेट् । शूर्पयति ते अशूर्पत् त ।
शूर्प पु० शूर्पते धान्यादिकमनेन शूर्प-पञ् । (कुला) धान्य-
स्रोतके, वंशकवपाते, द्रोणवृषपरिमाणे च ।

शूर्पकर्षा पु० शूर्प इव कर्षावस्य । गजे । [रावणभगिन्याम् ।
शूर्पणखा(स्त्री) स्त्री० शूर्प इव नखा अस्याः शालम् वा डीप् ।
शूर्पपर्णी स्त्री० शूर्प इव पर्णान्यस्याः डीप् । शिन्धोभेदे ।
शूर्पा पु० वृषु उर्मिरक्षयस्याः पु० । लौहप्रतिमायाम् ।
श्रास्त्रिस्त्री(स्त्री) स्त्री० वृषु जलिः यस्याः वा शलम् वा
डीप् । लौहादिप्रतिमायाम् ।

शूल राजावां स्वा० प० सक० सेट् । शूलति अशूलत् ।
शूल पु० न० शूल-क । रोगभेदे, व्याधायां, सुतीक्ष्णं अयःप्राये,
तिष्ठत्ये च । चिह्ने, दुर्निभेदे, विष्कम्भादिषु नववयोगे च पु० ।
शूलग्रन्थि पु० शूलाकारः चम्पिरस्य । मालाद्वयवस्यम् ।
शूलघातन न० शूलं रोगभेदं घातयति हन-यिन्-ल्यु । मण्डूरे
शूलघ्न पु० शूलं हन्ति हन-क । तन्मुरटवे ।
शूलद्विप् पु० द्वि० । द्विजौ ।

शूलधन्वन् पु० शूलं धनुर्वायुधस्य अन्धस् सन्ना० । शिवे ।
शूलधर पु० शूलं धारयति धारि-अत्र । शिवे । शूलभृदा-
दयोष्यत ।

शूलधारिन् पु० शूलं धरति धृ-यिनि । शिवे दुर्गायां स्त्री०
शूलधृप् पु० शूलं धर्षति धृष-क्लिप् । शिवे । दुर्गायां स्त्री० ।

शूलनाशन न० शूलं नाशयति नश-यिन्-ल्यु । सौवर्चलवणे

शूलपाणि पु० शूलं पाणौ यस्य । शिवे । शूलहस्तादयोष्यत ।

शूलशत्रु पु० शूलस्य शत्रुः । परवट्टवे ।

शूलहन्त्री स्त्री० शूलं हन्ति हन-हन् डीप् । यवान्याम् ।

शूलहृत् पु० शूलं हरति हृ-क्लिप् । द्विजौ ।

शूलाकृत लि० शूलेन विद्धा कृतं यकञ् शूल+ङाङ्+क-क्त ।

शूलादिकीचक्रेन विद्धा पक्वे मांसे । (कावाक) ।

शूलिक लि० शूलं पाकवापनत्वात् यस्य ङन् । शूलाकृते ।

शूलिन् पु० शूलमस्य इति । शूलरोगयुक्ते, शूलाक्षधारके लि०

शूलिन पु० शूलाकारं फलमस्य इति । भाण्डोरटवे ।

शूलोत्खा स्त्री० शूलेन उत्ख्यते उत्+खन-ङ । चीनराज्याम्

शूल्य लि० शूले संस्कृतं यत् । गुणान्ते चांसि ।

शूप्र प्रचये स्वा० प० सक० सेट् । शूप्रति अशूप्रीत् ।

शृ(स्)गाल पु० अशृजं लाति ला-क ण् (शेयाल) पशौ दैव-
भेदे, वासुदेवे, निवुरे, खले च । [काटा] चुपभेदे ।

शृगालकण्टक पु० शृगालसहज इव कण्टको यस्य । (शेयाल)

शृगालकोलि पु० शृगाल इव कण्टकितः कोलिः । (शेया-
कुल) चुपभेदे । [लाले चुपभेदे ।

शृगालघण्टो स्त्री० शृगाल इव कण्टकिनी घण्टी । कोकि-

शृगालजम्बु स्त्री० शृगालपिवा जम्बुः । गोडुम्बे (गोडुक) ।

शृगालविद्धा स्त्री० शृगालैर्विद्यते विद-क्त । दृनिपण्याम् ।

शृगालिका स्त्री० शृगालस्य भार्या डीप् स्त्रार्थे कन् । शृगाल
योषिति, शृगालीव इवार्थे कन् । भयात् पलायने ।

शृगाली स्त्री० शृगाललतृपलायनं साट्टयेनास्यस्य अच्
डीप् । पलायने । [लौहमने पादवस्त्रे च ।

शृङ्गल पु० शृङ्गात् प्राधान्यात् स्वस्य तेऽनेन पु० । निगडे,

शृङ्गली स्त्री० शृङ्गलः तदाकारो यस्यस्याः अच् यौ० डीप् ।

कोकिलावे टवे पुंस्फोटीवस्त्वने च । रीतौ स्त्री० टाप ।

शृङ्ग न० शृङ्ग-ण् पु० हस्तः । प्रवर्तोपरिभागे, प्राधान्ये, काकोट्रेके,
पश्चादेर्विषाणे, वाद्यभेदे च । (शिङ्गा) नङ्गरक्षिण्यां स्त्री० डीप्

शृङ्गक पु० शृङ्गमिव इवार्थे कन् । जोरकटवे ।

शृङ्गकन्द पु० शृङ्गमिव कन्दोऽस्य । शृङ्गाटके (पानीफल)

शृङ्गज न० शृङ्गे पर्वताग्रे जायते जन-ङ । अयुश्चन्दने
खरलटवे पु० । शृङ्गजातनाले लि० ।

शृङ्गमूल पु० शृङ्गमिव मूलस्य । शृङ्गाटके ।

शृङ्गमोहिन् पु० शृङ्गाय काकोट्रेकार्यं मोहयति चह-यिच्-
यिनि । चम्पके । [गाडरिङ्क]

शृङ्गला स्त्री० शृङ्गं तदाकारफलं लाति ला-क । अजशृङ्गाम्

शङ्खवत् पु० शङ्खं प्रागख्येनाख्यस्य सतप् नख्य वः । भारत-
वर्षस्य 'नीलः श्वेतश्च शङ्खौ च उत्तरे वर्षेपर्वता' इत्युक्ते
सीमापर्वतभेदे । शङ्खयुक्ते त्रि० ।
शङ्खवेर न० शङ्खसिन्धु वेरनख्ययो यस्य । आर्द्रके, शुश्रूषासु,
रामसिन्धुचण्डालस्य पुरे च । स्त्रावे कन् । आर्द्रके
शङ्खवेराभमूलक पु० शङ्खवेरेषा हत्वा मूलमस्य कप् । एर-
काटवे ।
शङ्खाट पु० शङ्खं प्राधान्यसटति अट-अण् । उत्तरस्वपर्वतभेदे-
चतुष्पथे, जलकण्टकिटवे च तत्पठे न० । (पानोफस)
स्त्रावे कन् । तत्र, चतुष्पथे, अलङ्कारोक्तविश्वभेदकमे
शङ्खालङ्कारे च ।
शङ्खार पु० शङ्खं कामोद्रेकवृत्त्यनेन स-अण् । नाशोक्ते रस-
भेदे लवङ्गे सिन्दूरे । चूर्णं च शङ्खं कारणत्वेन कृच्छति
अण् । कालायुर्गुणि आर्द्रके च । शङ्खं प्राधान्यवृत्त्य
मेन अण् । भूपथे, गजभूपथे च स्त्रावे कन् । सिन्दूरे ।
शङ्खारिन् पु० शङ्खारः जन्त्येनाख्यस्य इनि । पूगे । तत्
फलमलणे हि कामोद्रेकवृत्ति तयालम् । गजे च । सुवेये त्रि०
शङ्खिक न० शङ्खाकारोद्रेकस्य ठन् । विपभेदे । प्रतिपाद्यां स्त्रीः
शङ्खिण पु० शङ्खं प्राधान्येनाख्यस्य इनन् । मेघे ।
शङ्खिन् पु० शङ्खमस्य इनि । मेघे, भारतवर्षस्य सीमापर्वत-
भेदे, पर्वतमात्रे, दुनिभेदे, दृढे च । शङ्खयुक्ते त्रि० धेनो
स्त्री० ङीप् ।
शत त्रि० श-शत । पके ।
शध अपानशब्दे स्था०आ० लुङि लटि लङि च उ०अक०सेट्
क्तावेट् इता० । शर्द्धते अशधत् शल्यति शर्द्धयते ।
शध छेदने स्था०उ०अक०सेट् क्तावेट् । शर्द्धति ते अशर्द्धते अशर्द्धि
वा हिंसने क्ता०आ०अक०सेट् । श्ध्याति अशरीत् । शीर्षः
शीखर पु० शिखि-गतौ वरण् छ० । शिखायां, मूर्ध्नि स्थितमासे,
च । वन्दायां स्त्री० ।
शेष पु० शी-पन् । शेषे शिमे । शयनकर्त्तरि त्रि० ।
शेष पु०न० । शी-फन् । शिमे शी-अभि फुक् च शेफीऽप्यत्र न०
शेषालिका स्त्री० शेरते इति शेषाः कलयो यत्र कप् ।
(शिखलि) इष्यष्टवे । [शेषालिकावासम् ।
शेषाली स्त्री० शेषाः शयनशालिनः अलयो यत्र ङीप् ।
शेषुषी स्त्री० शी-विच् श्रेः कोष्ठं सुश्याति सुप-क । नुहौ ।
शैल गतौ चालने च स्था०अर०अक०सेट् । शैलति अशेषोत्
चङि न लुक् ।
शैलु पु० शैल-उण् । बलवारद्वये ।

शैव पु० शी-वन् । पुंविभे शिमे ।
शैवधि पु० श्रेः धनादिभोग्यस्य अर्थः । 'पद्मोऽस्त्रियां
महापद्मः शङ्खोमकरकम्पौ । सुकुन्दकुन्दनीलाच खल्वच
निधेयानवेत्युक्ते नवविधे निधौ । [(शेखोला)
शैवल न० शी-विच् तद्यासूतः सन् चलते अच् । शैवाले ।
शैवाल न० श्रेते विच् श्रेः-सन् चलते वज् । शैवाले ।
शैव पु० शिव-अच् । अगन्ते सर्पराजे सर्पभेदे, अवशेषे च ।
शैपा स्त्री० शिव-अच् । निम्नांल्यनात्सादौ 'शैपासिन्धु मर्तु-
राप्तासिन्धि, कुमारः ।
शैच पु० शिचां तन्नामप्यन्यस्योते मेति वा अच् । शिचाप-
न्याध्यायिनि, तद्वैत्तरि च । कन् । शिचकोयत्र ।
शैखरिक पु० शिखरे प्राचोराद्यप्ये भवः ठक् । अषामार्गै ।
शैखरेय पु० शिखरे भवः ठक् । अषामार्गै ।
शैत्य न० शीतस्य भावः अच् । शीतलत्वे ।
शैथिल्य न० शिथिलस्य भावः अच् । अट्टसंयोगभेदे ।
शैनेय पु० शिनेगीतापलम् ठक् । सात्यकिनाम्नि वाद्वे ।
शैल न० शिलायां भवः अच् । शैलेये गन्धद्रव्यभेदे । स्त्रावे
कन् । तत्र, शिलाजहनि च । शिलाः सन्धस्य प्रज्ञा०
अच् । पर्वते पु० ।
शैलगन्ध न० शैलस्य शैलस्यैव गन्धोऽस्य । शानरचन्दने ।
शैलज न० शैले पर्वते जायते जन-ङ । खनासख्याते गन्ध-
द्रव्यभेदे । गजपिप्पलासु दुर्गाद्याश्च स्त्री० ।
शैलधर पु० शैलं गोवर्द्धनपर्वतं धरति छ-अच् । श्रीकण्ठे ।
शैलपत्न पु० शैलसिन्धु गृगम्नि पत्नस्य । विल्लहणे ।
शैलभित्तिपु०शैलं गिनति भिद-क्तिच् । ठङ्गे पामासदारणास्ते
शैलराज पु० शैलानां नगानां राजा टच् सभा० । हिमाचले
शैलवीज पु० शैलं तत्पर्वतं दूरं भावति अण् शैलं वीजं
यस्य । भङ्गातके ।
शैलशिविर न० शैलानां नगानां शिविरसिन्धु । सकट्रे ।
शैलसार पु०न० शैलस्य सारश्च । शिलाजहनि ।
शैलसुता स्त्री०शैत० । पार्वत्याम् ।
शैलाग्र न० शैलस्याग्रम् । पर्वतशङ्खे ।
शैलाज न० शिलायां जायते जन-ङ स्त्रावेऽण् । शैले ।
शैलाट पु० शैलं पर्वतसटति अट-अण् । सिंहे, किराते,
शुक्रवर्णकाचे, देवले च ।
शैलादि पु० शिलादस्यापलम् इज् । शिवपार्श्वचरे मन्दिनि ।
शैलास्त्रिन् पु० शिलास्त्रिना उनिना प्रोक्ते नटद्रव्यनधीयते
श्रिनि । गटे शैलूचे ।

शौलो स्त्री० गीलमेव स्त्री० अणु छीए । चारिते, 'आचार्याणां
मित्रं शौलो यत्नानाद्येनाभिधाय विशेषेण विदुषोतीति
मातुः । [तालधारके च ।

शैलूप पु० शिलूपस्थापत्यम् अणु । नटे, धिल्लहणे, धूर्ते,
शैलूपिक पु० शैलूप तद्वृत्तिसन्नेहा ठक् । 'इत्यन्वेपी नटा-
नान्त स तु शैलूपिकः स्रुत' इत्युक्ते नटइत्यन्वेपिणि नट
प्रधाने, तत्रत्यां स्त्री० छीए । नटी शैलूपिकीं चैव रजकीं
शैलुजीविनीम् । गत्वा चान्द्रायणं कुर्यादिति स्रुतिः ।

शैलेन्द्र पु० शैलः इन्द्र इव । हिमालये । इतः शैलेन्द्रादयोमल
शैलेन्द्रज पु० शैलेन्द्रे हिमालये जायते जन-ड । भूर्जहणे ।
शैलेय न० शिलायां भवः ठक् । शैलजाखे गन्धद्रव्यभेदे
पर्वतजातमात्रे लि० । सिंहे, भ्रमरे च पु० ।

शैलोद्भवा स्त्री० शैलं पर्वतसन्निध्य भवति भू-अणु । सुद्र-
पापाशभेदिनि ठक् पार्श्वत्यां ।

शैव न० शिवसधिकृत्य कृतो पन्थः अणु । वेदशास्त्रप्रणीते
शिवप्रभाववर्णनायके सहापुराणभेदे । शिवो देवताऽस्य
अणु । शिवभक्ते लि० । तस्मैदमण । शिवसम्बन्धिनि
लि० । शैवले न० । [चक्षुःशक्तिरिति नैषधम् ।

शैवल न० श्री-वलज् । पञ्चमाष्टे, शैवाखे च 'वहतो बह्मशैव-
शैवलिनी स्त्री० शैवलानि सन्त्यस्याः इनि । नद्याम् ।
शैवाल न० श्री-वालन् स्त्री० अणु । (शैवोयाला) जलजाते
पदार्थभेदे ।

शैव्य पु० शिववेगीतापत्यम् अणु । शिविगोलजे राजभेदे 'शैव्य-
नरपुङ्गव' इति गीता । शिवितोऽधिगतः अणु । घोटक-
भाले, श्रीकृष्णस्य घोटके च ।

शैशव न० शिशोर्भावः अणु । शिशुकाले अवस्थाभेदे ।
शैशिर पु० शिशिरं मित्रं यथा अणु । श्लोकचटके । शि-
शिरं भवः कल्पण । शिशिरजाते लि० ।

शो तोल्लीकरणे दिवापञ्चक-अणिट् । श्यति अशात्-अशासीत्
शोक पु० शुच-वज् । इष्टवियोगजाते दुःखादुपस्थे चित्त-
वृत्तिभेदे । [इतः । शोकध्वजे ।

शोकनाश पु० शोकं नाशयति नश-णिच्-अणु । अशोकहणे ।
शोकहारी स्त्री० शोकं हरति हृ-अणु छीए । वनवर्धिकावागम्
शोकारि पु० इतः । कदम्बहणे ।

शोचिष्केश पु० शोचिः केवद्वय वल्ल । वशी, शिल्पकहणे च ।
शोचिस् न० शुच-इधि । प्रभावात्, रोचिचि च ।

शोच्य लि० शुच-यत् । सुद्रे, सवरे, अतुकम्पनीये च । स्त्रायं
कन् । तलैव ।

शोण गतौ सकवर्णे अक० भा० पर० षेड् । शोणति अशोणीत्
[अकि न कृत्वा ।

शोण न० शोण-अणु । सिन्दूरे, रुधिरं च । रक्तेषु, सङ्गले,
मृदे, खनी, चिलके, श्लोमान्ते हृत्ते, नदभेदे, रक्तवर्णे,
च पु० तद्वृत्ति लि० । वनहरिद्रायां स्त्री० ।

शोणक पु० शोणइव कन् । शोनाकइत्ये ।

शोणभिक्षिटिका स्त्री० कर्म० । शोणभिक्ष्याम्, रक्तचैवे च ।
शोणभिक्षट्टी स्त्री० शोणा भिक्षट्टीव । कुक्षके, कण्टकित्याम्
शोणपत्र पु० शोणं पत्रमस्य । रक्तपुनर्णवाद्याम् ।

शोणपुष्पक पु० शोणं पुष्पमस्य कण् । गोविदारे ।

शोणपुष्पो स्त्री० शोणं पुष्पमस्याः छीए । सिन्दूरपुष्प्याम् ।

शोणरत्न न० कर्म० । पञ्चरागमयो ।

शोण्याक न० शोणं रक्तवर्णमकति कण् (योना) । सुपभेदे

शोणित न० शोण इतत् । रुधिरं ।

शोणितचन्दन न० शोणितं रुधिरमिव चन्दनम् । रक्तचन्दने

शोणितपुर न० शोणितमिव रक्तं पुरम् । वाष्पाशुरनगरे ।

शोणोपल पु० कर्म० । नाषिको सन्ती । [कन् । तलैव ।

शोथ पु० शु-अणु । हस्तपादादेः स्त्रीताकारके रोगभेदे । स्त्रायं

शोथग्री स्त्री० शोथं कृत्ति हृन्-क । पुनर्णवाद्याम् शालप-
रणांश्च । शोथनाशके औषधसंज्ञे लि० । [संज्ञावके

शोथजि(हृ)त् पु० शोथं जयति हरति वा जि-हृ-किप्

शोथजिह्व पु० शोथे जिह्वाः विपरीताचरणशाली । पुनर्णवाद्याम्

शोधन न० शुध-णिच्-ल्युट् । शौके, विद्यायां मन्त्रादेर्द्विचने

शोधनवारणे, कृपादिनिर्वातने च । शुध-णिच्-ल्यु ।

निम्बुके, पु० । शुद्धिकारके लि० । शुध्यत्यनया करणे ल्युट्

छीए । सन्नाजित्याम्, ताम्बूलपत्रां, नीलाम् स्त्री० छीए

शोधनाधीश न० इतः । जयपाठे । [सार्जिते

शोधित लि० शुध-णिच्-त्त । मन्त्राद्यपसारणेन कृतं स्नानं ।

शोफ पु० शु-फन् । शोथे । [वायाश्च

शोफग्री स्त्री० शोफं कृत्ति हृन्-क । शालपत्र्याम्, रक्तपुनर्ण-

शोफनाशन पु० शोफं नाशयति नश-णिच्-ल्यु । नीलहणे ।

शोफहृत् पु० शोफं हरति हृन्-किप् । सङ्गातके ।

शोभन न० शोभते शुभ-ल्यु । प्रसे, विष्णुभाट्टे, गङ्गये

योगे पु० । शोभावुक्ते लि० ।

शोभनक पु० शोभनाय कायति कै-क । शोभाकहणे ।

शोभना स्त्री० शोभयति लेपनात् शुभ-णिच्-ल्यु । हरिद्रायां,

गोरोचनाद्याम् ।

शोभा स्त्री० शुभ-अ । दीप्तौ ।

श्रीभास्वान पु० श्रीभावे अज्जते अज्ज-लुट् । (शजना) डचे
श्रीभ पु० शुभ-जन् । नातादिना अजापपहारेण कर्मिकरणे

श्रीभवति शुभं शिन्-लुट् । यच्छारोगे ।

श्रीषण् न० शुभ-लुट् । श्रीषण्, रक्षासाधने, श्रीषे च श्रीषवति
शुभ-शिन्-लुट् । उन्नादनः श्रीषण्श्रेयुक्ते आरशरभेदे,
श्रीनाकहणे च पु० ।

श्रीषसम्भव न० सम्भवत्यन्तात् संभू-अप् इत० । पिप्पलीचूने

श्रीक न० शुक्रानां सपूजः अण् । शुक्रसंघटावे ।

श्रीकर न० शूकरस्य वराहसेदम् अण् । तीर्थभेदे ।

श्रीक्तिवैय न० शुक्तिकायां भवम् । ठक् । सत्तायाम् ।

श्रीक्तैय न० शुक्तौ भवम् ठक् । सत्तायाम् ।

श्रीक्ता पु० शुक्लस्य भावः अण् । चेततायाम् चेतवर्णे ।

श्रीच न० शुचैर्भावः अण् । शुद्धौ, प्रवृत्ततायाम् अमलपरि-
हारच संसर्गवायनिन्दितैः स्वधर्मैश्च व्यवस्थानं श्रीच-
मित्यभिधीयते इति स्तुत्युक्ते धर्मविशेषे च । [ह्रस्वः]

श्रीट गव्ये आ०पर० अक०सेट् । श्रीटति अश्रीटीत् । चङि न

श्रीटीर पु० श्रीट-ईरन् । त्वाग्नि-वीरे च । गर्वान्ति लि०

श्रीटीर्य न० श्रीटीरस्य वीरस्य भावः अण् । वीर्ये, प्रराक्तये,
गव्ये च । [श्रीटीत्]

श्रीड गव्ये आ०पर० अक०सेट् चङि न छलः । श्रीडति अ-

श्रीडलि लि० शुद्धायां छरावाभिरतः अण् । जने, दत्ते च ।

श्रीडिक पु० शुद्धा छरा पण्यस्य ठक् । नदाधिकेतरि

जातिभेदे । [गौ० डीप् । जव्ये, गवधिपल्लवाच्च ।

श्रीण्डौ स्त्री० शुण्डा करिकरसदाकारः अस्सस्य अण्

श्रीण्डीर पु० शुण्डा गव्यैःस्य ईरन् स्थाप्येण ।

गर्वांन्ति लि० ।

श्रीद्र पु० शूद्रायां द्विजातिभिरुद्धायां भवः अण् । द्वादशपुत्र-

मध्ये शूद्राजाते द्विजातिपुत्रभेदे ।

श्रीद्रोदनि पु० शुद्रोदनापत्यम् इण् । वीर्यजनभेदे ।

श्रीधिका स्त्री० श्रीधः श्रीधनं सखिरेकस्वस्यै हितः ठक् ।

रक्तकन्यौ ।

श्रीनक पु० शुनकस्यापत्यम् । सुनिभेदे 'नेमिषे निमिषले

नमयः शौनकादय इति भागवतम् ।

श्रीनिक पु० शूना प्राणिवधस्थानं प्रयोजनस्य ठक् । सांस-

विकेतरि (कसाइ) नृगवायां, नृगवायीषे च ।

श्रीभ न० श्रीभावे हितम् अण् । व्योसगाग्निं प्ररभेदे । देवे पु०

श्रीभास्वान पु० श्रीभास्वान् स्थाप्येण । (शजना) डचभेदे

श्रीभिक लि० श्रीभा शिल्पस्य ठक् । इन्द्रजालिके ।

श्रीरि पु० शूरस्य द्वादशभेदस्य वृद्धदेवस्य सूर्यस्य वा गोता-
पत्यम् इण् । विष्णौ, शनैश्चरे च ।

श्रीर्य न० शूरस्य भावः अण् । वीर्ये, शक्तौ च ।

श्रील्लिक पु० शुल्के राजादिदेवे करे तदादाने अधिकृतः
ठक् । शुल्कादानाधिकृते ।

श्रील्लिकैय पु० शुल्लिकः देशभेदः तत्र भवः ठक् । विषभेदे ।

श्रील्लिक पु० शुल्कः कांक्षल्लस्यपात्नादि पण्यस्य ठक् ।

कांक्षकारे (काशारी) जातिभेदे ।

श्रीवक्षिक लि० श्वःपरदिने भवः वक्ष्+ठक् लट् च । भावि-
दिनस्याविनि पदार्थे ।

श्रीक्कल पु० शुक्कलं शुक्कसांसं पण्यस्य अण् । शुक्कसांस-

विकेतरि । तद्व्यस्य अण् । शुक्कसांसभञ्जे लि० ।

श्रुत चरणे आ०पर० अक०सेट् । श्रुतिं अच्युतत् अच्योतीत्

श्रुत चरणे आ०पर० अक०सेचने सक०सेट् । श्रोतति अश्रु-
तत् आच्योतीत् ।

श्रुत पु० श्रुत-पण् । समन्तात् सेचने ।

श्रुन् न० श्रेते श्री-सनिन् डिङ् । सखे, श्वे, अदनीऽप्यत ।

श्रुशान न० श्रुशानः श्रवाः श्रेतेऽत्र श्री-शानच् डिङ् ।

'श्रान् शब्देन श्रवः प्रोक्तः श्रानं तत्स्थानमुच्यते' इति
निरुक्ते । श्रवदाहस्थाने ।

श्रुशानकाली स्त्री० श्रुशानस्या काली । कालिकाभेदे ।

श्रुशानवासिन् पु० श्रुशाने वसति वस-णिनि । वहादेवे

वटुकभेदे च । श्रुशानवासकचरि चण्डालादौ लि० ।

श्रुशु न० श्रु शुंखं श्रूयते लङ्घतेऽनेन श्रु-डु । पुरुषस्य लघ्वे

लोमसङ्के । [तायां पोटाख्यायां स्त्रियाम् ।

श्रुशुखी स्त्री० श्रुशु सखे यस्याः डीप् । पुरुषलघ्वस्यु-

श्रुशुल पु० श्रुशु विद्यतेऽस्य लङ् । श्रुशुयुक्ते 'श्रुशुलैर्मुसै

रितिरघुः । [तुरकर्मकारके ।

श्रुशुवर्जक पु० श्रुशु वर्जयति क्तिन्ति वृध-लुङ् । नापिते

श्रुशुल निमेषे आ०पर० अक०सेट् । श्रुशुलति अश्रुशुलीत् ।

श्रुशान लि० श्रु-शान् । सङ्कोचविशेषप्राप्ते चनोभूते 'सङ्कोचाश्रान-

कईसा'निति रघुः ।

श्रुशाम पु० श्रु-शम् । वृद्धदारकछे, प्रयागदीर्घस्यै वटे, कोकिले,

धुल्लरे, पीलुडचे, श्यामाके, गन्धहर्षे, लम्पवर्षे, हरिद्वर्षे

च । तद्वति लि० सरिने, सिन्धुनयणे च न० ।

श्रुशामक न० श्रुशाम+संज्ञायां कन् । रोहिषहर्षे, श्यामाके

(श्यामा) धान्यभेदे पु० । [विह्वरे, ह

श्रुशामकण्ड पु० श्रुशामः कण्डोऽस्य । श्वरूरे, श्रिये, नीलकण्ड-

श्यामकन्दा स्त्री० श्यामः कन्दोऽस्याः । क्षतिविषावात् ।
 श्यामकाण्डा स्त्री० श्यामः काण्डोऽस्याः । गण्डदूर्वायाम् ।
 श्यामग्रन्थि स्त्री० श्यानी ग्रन्थिरस्याः । गण्डदूर्वायाम् ।
 श्यामपत्र पुं० श्यामग्रं पत्राणि यस्मै । तनालठके ।
 श्यामल पुं० श्यामवर्णं वाति सा-क । पिण्डे कण्ठवर्णयुक्ते
 लि० । अश्वगन्धायां, कटुध्यां, जम्बां, कलूयांश्च स्त्री० ।
 श्यामलपूडा स्त्री० श्यामला पूडोऽस्याः । युष्मावात् ।
 श्यामलता स्त्री० कर्म० । स्वभावस्याते लताभेदे । श्यामलस्य
 भावः तलु । कण्ठवर्णं, हरिद्वर्णं च ।
 श्यामलिका स्त्री० श्यामलोपयोऽल्पस्याः ठन् । नील्यानौमधौ
 श्यामलेष्णु पुं० कर्म० (काजना) इत्युभेदे ।
 श्यामसुन्दर ए० श्यामोदपि सुन्दरः । श्रीकण्ठे 'श्यामसुन्दरः'
 ते दास्य इति भागवतम् ।
 श्यामा स्त्री० श्यै-जन् । शारिवौपधौ, प्रियङ्गौ, बसन्तायां,
 रानौ, कण्ठत्रिदति, नील्याम्, युगुलौ, सोमलतायां,
 गन्ध्यायाम्, कण्ठ्यायाम्, क्षत्त्रिकायां, सुहृद्या, कलूयांश्च,
 वटपत्र्यां, वन्दायां, नीलपुनर्ण्यायां, प्रियङ्ग्यां, हरि-
 द्रायां, नीलदूर्वायां, तुलस्यां, पञ्चमीजे, गवि, छावायां,
 शिंशपायां, पल्लिभेदे (शाखा) स्त्रीनाम् 'शीतकावे
 भवेदुष्णा पीप्ले च लज्जशीतका । तन्नकाञ्जनवर्णासा सा
 स्त्री श्यामेति कीर्तिते लज्जलज्जये स्त्रीविशेषे च ।
 श्यामाका पुं० श्यामेव इवार्थे कन् । (श्यामा) धान्यभेदे ।
 श्यामाङ्ग पुं० श्यामं हरिद्वर्णमङ्गवत् । बुधपदे, कण्ठदेहे लि०
 स्त्रियां ङीप् 'श्यामाङ्गी विगताम्बरा'मिति तन्मन् ।
 श्यामास्त्री स्त्री० कर्म० । नीलास्त्रीरुपे ।
 श्याल पुं० श्यै-कालन् । पत्नीभ्रातरि स्वायं ठक् । श्यालिकोपल
 श्यालिका स्त्री० श्यै-कालन् संज्ञायां कन् । अत इत्थम् ।
 पत्नीभगिन्याम् ।
 श्याव पुं० श्यै-वन् । कण्ठपीतमिश्रवर्णे । तद्वति लि०
 श्यावदत् लि० श्यावो दन्तो यस्मै दत्तादेशः । श्यामवर्णदन्तयुक्ते
 श्यावदन्त पुं० कर्म० । स्वभावतः कण्ठवर्णयुक्ते दन्ते, इव
 कप् । तद्युक्ते लि० 'सुराजः श्यावदन्तक' इति स्मृतिः ।
 श्येत पुं० श्यै-इतच् । शुक्लवर्णे तद्वति लि० स्त्रियां ङीप् तस्य
 नञ् । श्ये नो ।
 श्येन पुं० श्यै-इजन् । पल्लिभेदे (वाज) पाखुरवर्णे च तद्वति लि०
 श्येनघण्टा स्त्री० श्येना घण्टेव । दन्तीठके ।
 श्ये गतौ भा० प्रा० सक० कान्ति । श्यायते अश्यात् ।
 श्येनप्राता स्त्री० श्येनस्य प्रातो यत् अणुसम्बन्धः । श्वगयायाम्

श्यो(वा)नाक पुं० श्यै-ना(वा)क । (शीघ्रा) सुप्रभेदे ।
 श्यक सर्पस्ये भा० प्रा० सक० सेट् इदित् । अङ्कति अश्यङ्कित ।
 श्यग गतौ भा० पर० सक० सेट् इदित् । अङ्कति अश्यङ्कित ।
 श्यल दाने भा० पर० सक० सेट् । अशति अश्यापीत् अश्यापीत्
 घटादि० अशयति ।
 श्यल दाने चु० उ० सक० सेट् । अशयति ते अशिश्यत् त ।
 श्यत् अश्व० ची-डति । अद्यावात् । [अशिश्यत् त ।
 श्यय यत्ने अक० प्रतिहर्षे सक० चु० उभ० सेट् । आशयति ते
 श्यय दीर्घस्ये अ० चु० उभ० सक० सेट् । अशयति ते आशययत् त
 श्यय वधे भा० पर० सक० सेट् । अशति अश्यापीत् अश्यापीत् ।
 श्यय वधे मोले वधे च वा चु० उभ० पले भा० पर० सक० सेट् ।
 आशयति ते अशति आशिश्यत् त अश्यापीत्-अश्यापीत् ।
 श्यय शैविल्ये अक० तत्करस्ये सक० भा० प्रा० सेट् इदित् ।
 अश्वते अश्याम्विद ।
 श्ययन न० अश-ल्युट् । वधे यत्ने प्रत्यहर्षे च ।
 श्यङ्गा स्त्री० श्यत्-धा-अङ् । आदरे, सुखेदानवाक्यादिषु विशास्ये,
 शृङ्गायां, युद्धौ, चित्तप्रसादे प्रत्ययो 'धर्मकार्येषु सा अङ्गेत्य
 भिधीयते' इति स्मृत्युक्ते धर्मकार्येषु प्रत्यये च । [लि०
 श्यङ्गालु स्त्री० श्यङ्गांशालुच् । शृङ्गावत्वां स्त्रियाम् अङ्गायुक्ते
 अश्वय पन्थने वधे च वा चु० उ० पले भा० पर० सक० सेट् । अश्व-
 वति-ते अश्वति अश्वयन्त्यत् त अश्यामीत् ।
 श्यय मोचने प्रतिहर्षे च क्रा० प्रा० सक० सेट् । अश्याति अश्यामीत्
 श्ययन न० अश्व-ल्युट् । पन्थने ।
 श्यपित लि० पुं० आ-क्त-णिच्-पुक् लृत् लङ् । पके ।
 श्यम तपश्चिन्तावासे छेदे च अक० प्रा० अमादि० प्रा० सेट् क्तावेट् ।
 आश्रयति अश्वयत् अश्यामीत् । आश्रयति अश्रिता । [आश्रये च
 अश्र पुं० अश्र-घञ् न टङिः । तपश्चि, छेदे, आवासे, शस्त्रा-
 श्रमण पुं० अश्र-युच् । यतिभेदे । भिक्षाजीविनि लि० । जटा-
 मांस्यां, सख्यार्यां, शरीरभेदे, सुदर्शनायां स्त्रियां च स्त्री०
 अश्रिन् लि० अश्र-इति । अश्रयुक्ते ।
 अश्र प्रसादे भा० प्रा० अक० सेट् । अश्रते अश्रम्विद ।
 अश्र पुं० चि-अश्र । आश्रये । ल्युट् । तत्रैव न० ।
 अश्र पुं० शृणोत्यनेन अश्र-अप् । कर्णे, स्वाती च ।
 अश्रवण न० शृणोत्यनेन अश्र-ल्युट् । कर्णे शब्दप्राप्तकेन्द्रियभेदे
 भावे ल्युट् । श्रुतौ । अश्रित्यादिषु दाविष्ये नञ्पले पुं० स्त्री०
 लीवत्सकपि 'अश्राकपाते अश्रयं यदि स्वादित' स्मृतिः ।
 सुखदिरिकाठके स्त्री० ।
 अश्रवणादादशी स्त्री० अश्रवेण युक्ता दादशी शाक० । 'नाचि

भाद्रपदे शुक्ले द्वादशी अवशान्तिर्त्युक्तायां भाद्रपुल्ल-
द्वादश्याम् । [द्रव्यम् । आवशीष्ट्ये ।
अवशशीर्षिका स्त्री० अवशजिव शीर्षनस्याः कप् अत
अविष्ठा स्त्री० ज्वयते ष-अप् अङ्गः प्रविष्टिरण्यस्याः सतप्
अतिशयेन अववतो षट्प् अतपो लुक् । धनिष्ठानचले ।
अविष्ठाञ्ज पु० अविष्ठानचले जायते जन-ङ । बुधपक्षे ।
अवस् न० ज्वयतेऽनेन ष-अक्षि । कर्णौ । कर्णयि अक्षि । कीर्त्तौ ।
आ विष्ठाञ्ज कदा० प० अङ्गि । आति अन्नासोत् । [अययति
आ पाके कदा० प० सक० अङ्गि षट्ठा० । आति अन्नासोत्
आय वि० आ-क्त । पके । यवाणां स्त्री० ।
आह न० अहो-हेतवेनास्म्यस्य अण् । अहया दीयते अन्नात्
आहं तेव निगद्यते' इत्युक्ते पित्रादिभ्यः अहया देये द्रव्ये
अस्यैव अण् । अहायुक्ते लि० । [भेदे च ।
आहदेव पु० आहोहेष्ट्यानां पितृणां देवः शाक० । मने, मनु
आहदेवता स्त्री० आह देवता त्वात्तद्रव्यसोद्देश्या । 'पितरः
आह देवता' इति षट्पुक्तेषु पितृषु ।
आहृशाक न० आहृयोग्यं शाकम् । कालशाके ।
आहृक् लि० आहृ देवं आहं तदुद्भव्यं अन्वयेनास्म्यस्य वा
ठन् । आहृदेवे भञ्जे, आहृदेवद्रव्यभोक्तारि च ।
आहृन् लि० आहृ तदुद्भव्यं भक्ष्यतेनास्म्यस्य इति । आहृ-
देयान्नभोक्तारि ।
आन्त लि० अन्-क्त । अन्त्युक्ते, शान्ते, जितेन्द्रिये च ।
आन्तसंवाह न० आन्तस्य अन्तस्य संवाहः दूरीकरणम् ।
पाद्यासनादिना अन्ननिवारणे ।
आन्त मन्त्रये अन्-उन्-अक० षेड् । आन्तवति ते अन्तश्चासत् त
आवण पु० अवणेन युक्ता पौर्णमासी आवशी वासिन् मासे
अण् । वैशाखादिषु चतुर्थे चान्दे मासे उपचारात् कर्क-
टस्वरविके शौरमासे, पापपक्षे च अवणेन कर्णेन निर्दिष्टः
अण् । कर्णमास्ये प्रत्यक्षभेदे । अवषणचलेषु युक्ता पौर्ण-
मासी अण् । चान्द्रावषणमासीयपौर्णमास्यां स्त्री० ङीप् ।
(शुभजुडि) दृक्भेदे च ।
आवषणिक पु० आवशी अवषणचक्षुःशुक्ता पूर्णमास्यवर्णिकम्
कासे ठन् । चान्द्रावषणमासे ।
आवन्ती स्त्री० ष-अङ्गि षट् ङीप् । धर्मपतनाख्ये नगरीभेदे
अि सेवने आ० उ० सक० षेड् । अवति ते अश्विजिवत् त ।
अित लि० अि-क्त । सेविते, आश्रिते च ।
अिय दाहे आ० पर० सक० षेड् ह्या षेड् । अयति अयेयीत् ।
ओ पाके आ० उ० सक० अङ्गि । ओषाति ओषीते अश्वीयत् ।

ओ स्त्री० अि क्तिप् नि० । लक्ष्माणां, लवङ्गे, शोभायां, वासयां,
वैशरचनायां, सरलदृष्टे, धर्मार्थिकाभिरु सन्त्युत्तौ, प्रकारे,
उपकरणे, बुद्धौ, विभूतौ, अधिकादे, प्रभावां कीर्त्तौ, दृष्टौ
चिद्धौ, कसले, विल्लदृष्टे दृष्टिनामौपधौ, 'देवं वृत्' गुरु-
स्वानं चेतं चेत्वाधिदेवताम् । सिद्धं सिद्धाधिकारांश्च ओ-
पूर्वे समुदारीयेदित्युक्तेषु देवादीनां नामोच्चारणायोपाधि-
भेदे च । रागभेदे पु० ।
ओकरण्ड पु० ओः शोभा कच्छेऽस्य शिवे, श्वेतस्य लक्षणवति
कर्णे शोभाधिक्यात्तत्त्वं । कृत्स्नापुरस्य उत्तरपश्चिमस्य
कुरुजाङ्गलाख्ये देये च । [तर्कस्याम् ।
ओकन्दा स्त्री० ओः शोभा तया युक्तः कन्दोऽस्याः । बन्धा-
ओकर न० अियं शोभां करोति क-अण् । रत्नोत्पले, विष्णौ,
दायनिबन्धकारके पश्चिमभेदे च । शोभाकारके लि० ।
ओकान्त पु० इत० विष्णौ । ओमावशीमत्तादयोचल ।
ओखण्ड न० अियाः शोभायाः खण्ड इव बल । बन्दने ।
ओगर्भ पु० ओर्गर्भेऽस्य । विष्णौ, खड्गे च 'ओगर्भो विजय-
क्षेत्रेति खड्गनासापकम् ।
ओगृह उ० अियाः गृह इव बल । पविष्यां प्रागेययालायाम्
ओघन पु० अिया बुद्ध्या वनः ! बुद्धभेदे । दन्ति न० ।
ओचक्र न० अियाः चक्रं वज्रभेदे । 'विन्दुलिकोऽथवक्रकोण-
दशारयुक्तं मन्त्रनागदलसङ्गतमोडधारम् । उत्तलवज्र
धरबीचदलवज्र ओचक्रमेतदुदितं परदेवतायाः' इति
तन्त्रोक्ते लिपुत्राहन्दरीपूजाङ्गे अण् भेदे ।
ओज पु० अियो जायते जन-ङ । काशदेवे । ओनन्त्यादयोचल
ओतास पु० ओयुक्तसावः । तावदजतस्ये दृक्भेदे ।
ओद पु० अियं धनं ददाति दा-क । कुबेरे । धनदातरि लि० ।
ओधर पु० अियं धरति ष-अण् । विष्णौ, 'अतिगृहं द्विच-
क्रञ्च वनमालाविभूषितम् । ओधरं देवि ! विज्ञेय' सित्युक्ते
शालग्रामसूर्तिभेदे न० ।
ओनिकेतन पु० अियं निकेतयति नितरां वासयति नि+कित-
यिच् ल्यु । विष्णौ । इत० । ओवासे न० ।
ओनिवास पु० निवसत्यस्मिन् नि+वस-घञ् इत० । विष्णौ
ओपथ पु० ओयुक्तः प्रन्थाः । राजपथे ।
ओपर्ण न० ओर्लक्ष्मीः पर्णे दवेऽस्य । पक्षे । ओयुक्ते पर्णस्य
अग्निमन्त्रदृष्टे पु० । [द्रव्यम् । कटफलदृष्टे ।
ओपर्णिका स्त्री० ओयुक्तां पर्णमस्याः संज्ञायाम् कन् अत
ओपर्णी स्त्री० ओयुक्तानि पर्णान्यस्याः ङीप् । गान्धारीदृष्टे,
कटफलदृष्टे, शालग्रामोदृष्टे पश्चिममन्त्रदृष्टे च ।

श्रीपिष्ट उ० शिवे शोभायै पिष्टते पिष-क्त । सरलद्वयरे ।
 श्रीपुष्प उ० इत० काकदेवे शिवः पुत्रो भ्राता सहजत्वात् ।
 अथ, उच्चैःश्रवसि च ।
 श्रीपुष्प न० श्रियुक्तं पुष्पम् । लवङ्गे । पद्मकाष्ठे च ।
 श्रीफल उ० श्रियुक्तं फलमस्य । विलटचे राजादन्वाञ्च ।
 श्रीभद्रा स्त्री० श्रियुक्तं भद्रमस्माः । भद्रसुखके ।
 श्रीभागवत न० श्रियुक्तं भागवतम् । अष्टादशपुराणेषु कथं
 द्वादशस्कन्धयुक्ते अष्टादशसाहस्रे व्यासप्रणीते पुराणे ।
 श्रीभ्रात उ० शिवः लक्ष्मा भ्राता श्रुजलत्वात् । अथ, चन्द्रे च
 श्रीमत् उ० श्रीरस्यस्य महत् । तिलकटचे, अश्वत्थके, विष्णौ,
 शिवे, त्रिकुटे च । शोभायुक्ते लिङ्गिण्यां छप् स च राधि-
 कायाञ्च । [उ । धूमपन्नायां लतायास् ।
 श्रीमलापहा स्त्री० श्रिया शोभया मलमपहन्ति अप+हन्-
 श्रीमूर्ति स्त्री० श्रीपूर्वककथनयोर्म्यामूर्तिः । देवताप्रतिमायास् ।
 श्रीरङ्गपत्तन न० श्रिया रङ्गस्य पत्तनमिव । दक्षिणस्थे देशभेदे
 श्रीरस्य उ० श्रिये रसोऽस्य । श्रीवेष्टे गन्धर्व्ये ।
 श्रीराज उ० श्रीशब्दयुक्तो राजः । दशरथात्मजे नृपभेदे ।
 श्रील लि० श्री+लक्ष्म्यर्थे लम् । शोभायुक्ते सम्पदादियुक्ते च ।
 श्रीलता स्त्री० श्रियुक्ता लता । सहज्योतिष्मत्त्वां लतायास् ।
 श्रीवत्स उ० वदति सहत्वं वद-सं श्रियुक्तो वत्सः । सहस्र-
 लक्षणसेतरोभावर्त्तविशेषे । स सत्यस्य अश्व । विष्णौ ।
 श्रीवत्सक उ० श्रीवत्सः चिह्नभेदः तेन कायति कै-क । हृदय-
 स्थितेरत्ताकारलोमयुक्ते अश्वभेदे ।
 श्रीवत्सभृत् उ० श्रीवत्सं विभर्ति भृ-क्किप् । विष्णौ ।
 श्रीवत्सलाञ्छन उ० श्रीवत्सोलाञ्छनं यस्य । विष्णौ ।
 श्रीवत्साङ्गादवीचल । [वराहवाहारे ।
 श्रीवराह उ० श्रिया युक्तो वराहः विष्णोर्दशस्ववतारेषु
 श्रीवाटी स्त्री० श्रिया वाटीव । नागवल्लीभेदे ।
 श्रीवारक उ० श्रियं वारयति काशयते शुक्ल । शिवावरके ।
 श्रीवास उ० श्रियै वासः शौरभमस्य । सरलद्वयरे (हारपिन्)
 श्रीवासस् न० श्रियै वासयति वस-श्चिन् अस्मि । सरलद्वयरे
 श्रीविद्या स्त्री० श्रियै निवर्गय विद्या । लिप्युत्तराचन्द्र्याम् ।
 श्रीदत्त उ० शिवः शोभायाः दत्त इव । अश्वस्य हृदयस्थे
 सेतरोभावर्त्तभेदे । [तारपिन ।
 श्रीवेष्ट उ० श्रियै वेष्टतेऽनौ वेष्ट-घञ् । सरलद्वयनिर्वासि
 श्रीश उ० ईत० । विष्णौ ।
 श्रीसहोदर उ० इत० । चन्द्रे, उच्चैःश्रवसि अथे च ।
 श्रीहस्तिनी स्त्री० श्रियुक्ता हस्तिनी । (हातिशुद्धा) दृक्भेदे

श्रु गतौ भा० पर० सक० अचिद् । अचति अशौघोत् ।
 श्रु अचये स्त्रा० पर० सक० अचिद् । इच्छोति अशौघोत् ।
 श्रु(कु)झिका स्त्री० श्रु(कु)झः देशभेदः कारणत्वेनाक्षरस्य ठन् ।
 सर्जिकाकारे ।
 श्रुत न० श्रूयते श्रु-क्त । शास्त्रे, तज्ज्ञाने च 'श्रुतान्वित' इति
 भट्टिः । अचयेन ष्टहीते, अवष्टेते च लि० ।
 श्रुतकीर्त्ति स्त्री० । त्रयध्वजकन्यायां शत्रुघ्नप्रत्याम् । श्रुता
 विख्याता कीर्त्तिरस्य । विख्यातवशति लि० ।
 श्रुतदेवी स्त्री० श्रुतस्य शास्त्रस्य देवी । सरस्वत्याम् ।
 श्रुतबोध उ० श्रुत-मालं बोधयति बुध-श्चिच्-अच् । कालि-
 दासकते कन्दोपन्यभेदे ।
 श्रुतश्रवस् उ० श्रुतं श्रुते यशोऽस्य । शिशुपालपितरि 'निर्व-
 र्त्त्यतेऽरिः क्रियया च श्रुतश्रवसः श्रुत' इति भाषः ।
 श्रुति स्त्री० श्रु-क्तिन् । कथं, अवचेन्द्रियजन्ये, ज्ञाने, वेदे च ।
 अङ्गशालोक्ते लिभुज्येतादी भुजकोशोः संयुज्यमान-
 रेवाभेदे च । [कोरशब्दविशेषरूपे काव्यदोषभेदे ।
 श्रुतिकटु उ० श्रुतौ अवघे कटुः कोरः । अलङ्कारोक्ते
 श्रुतिजीविका स्त्री० श्रुतिं जीवयति मूलतयावृत्तरिति जीव-
 त्व्युत् । श्रुतिशास्त्रे । [अवश्यालक्ष धारणायुक्ते ।
 श्रुतिधर लि० श्रुत्या अवश्यालक्षे धरति धारयति छ-अच् ।
 श्रुतिमूल न० श्रुतिरेव मूलं धर्मप्राप्त्यर्थे कारणात् । वेदरूपे
 धर्मबोधनप्रसाधे इव । यज्ञादौ, वेदशास्त्रबोधिते धर्मादौ
 च इत० । कर्त्तव्यत्वे ।
 श्रुतिवर्जित लि० श्रुत्या वेदाव्ययनेन कर्त्तव्यं वा वर्जितः
 दृज-क्त । वेदपाठहीने वधिरं च । [भेदे ।
 श्रुतिवेध उ० श्रुतेः कर्त्तव्यं वेधो यत्न । कर्त्तव्येधास्ये संस्कार
 श्रुतिस्फोटा स्त्री० श्रुताविव पत्ने स्फोटो यस्याः । कर्त्तव्यस्फो-
 टालतायास् । [ङ्कारोक्ते शब्दावङ्कारभेदे ।
 श्रुत्यनुप्रास उ० श्रुते इति श्रुतिः शब्दसंसाहस्राक्षः । अस्-
 श्रुत्युक्त लि० श्रुतौ वेदे उक्तं विहितः । वेदविहिते धर्मादौ ।
 श्रु(कु)वा स्त्री० श्रु(कु)-क । श्रु(कु)वायां यज्ञपालभेदे । [उक्ते ।
 श्रु(कु)वाट्ठ उ० श्रु(कु)-वाण्यौ ट्ठञ् । (वदचि) विकङ्कत
 श्रेढी स्त्री० श्रेष्ठ्यै राशीकरणाद्य दौकते दौक उ ट्ठ० गौ०
 ङीष् । शिन्नजातीयद्रव्याणां शिन्नकरणाद्य अङ्गश-
 लोक्ते गणनाप्रकारभेदे ।
 श्रेढीव्यवहार उ० श्रेष्ठ्या व्यवहारः । श्रेढीगणनायै
 नीलावत्युक्ते उपायभेदे ।
 श्रेष्ठा(यो) स्त्री० श्रि-नि वा ङीप् । शिद्दरहितायां षडङ्कौ ।

अयेयस् न० अतिशयेन प्रशस्यस् ईयसः आदेशः । धर्मो, मोक्षे,
शुभे च । अतिप्रशसे त्वि० स्त्रियां ङीप् । वा च हरी-
तक्यां, पाठायां, गजपिप्पल्यां, बालायाञ्च ।

अष्ट पु० अतिशयेन प्रशस्यः इष्टम् आदेशः । कुबेरे, नष्टे,
विभ्रे, पिप्पलौ च । गोदुग्धे न० अत्यन्तशसे त्वि० । स्थल-
पक्षिण्यां, मेदायाञ्च स्त्री० ।

अष्टकाष्ठ पु० अष्टं काष्ठस्य । शाकट्ये (शेगुन) ।

अष्टाक्ष न० अष्टमक्षस्य । टकाक्षे ।

अष्टित पु० अष्टं घनादिकस्य इति । शिल्पिवर्णिजां अष्टे
'सहि अष्टिचलरे' प्रतिवसतीति सृज्यकटिकटोका ।

अष्टे स्त्री० प्र० अक्ष० अष्टिः । आयति अन्धाष्टीत् । विलुप्तौ
षटादि० अपयति ।

ओण पु० ओण-अच् । पङ्क्तौ । काञ्चित् स्त्री० । [अओणीत् ।

ओण संघाते आ० प्र० अक्ष० सेट् चङि न लृङ् । ओणति
ओणि (णो) स्त्री० ओण-इन् वा ङीप् । कषाम्, पथि च ।

ओणिकलक न० ओणिः फलकलिव । प्रशकाकटौ इत० ।
कटपात्रे । [वभनकृते ।

ओणिसूत न० ओणौ स्थितं सूतम् । ओणिस्ये खङ्गादि
ओतस् न० अ-अङ्गुत तट् च । कर्णे, नदीवेगे, इन्द्रिये च ।

ओत न० अततेऽनेन उ-ङ् । शब्दज्ञानवाधने कर्णरूपे इन्द्रिये
ओतिय पु० उन्तो वेदमधीते वेति वा उन्त्स्+वञ् ।

वेदाध्ययनादुरते, 'एकं शाखां सकलां वा पङ्क्तिरङ्गै
रधीत्य च । यत्कर्मनिरतो विप्रः ओतियो नाम धर्मवि
दित्युक्ते विप्रे च ।

ओत त्वि० अतते विहितमण् । वेदविहिते धर्मादौ 'ओतं कर्म
स्वयं कुर्यादिति' अततिः । गार्हपत्याहवनीयदक्षिणाग्निपु०

ओत न० ओत-स्वार्थे अण् । कर्णे । ओतियस्य भावः कर्म
वा अण् । वेदिकस्य भावे 'ओताहेन्तीचयेरिति' सिद्धान्तकौ०

ओपट् अय्य० अ-डोपटि । यज्ञादौ हविर्दाने ।

श्लक सर्पणे आ० आ० सक० सेट् इदित् । श्लङ्गते अश्लङ्गिष्ट
श्लङ्गा त्वि० श्लिष-क्लृङ् त्वि० । अत्ये, चिकणे, लौहे च ।

श्लङ्गात्वच् पु० श्लङ्गा त्वगस्याः । अश्लङ्गकट्ये ।

श्लग गतौ आ० प्र० सक० सेट् इदित् । श्लङ्गति अश्लङ्गीत् ।

श्लथ दौर्बल्ये अट्+चु० उभ० सक० सेट् । श्लथयति ते अश्लथयत् त
श्लथ पु० श्लथ-अच् । विरलसंयोगे, शिथिले, दुर्बले च ।

श्लाख व्याप्रौ आ० प्र० सक० सेट् चङि न लृङ् । श्लाखति
अश्लाखीत् । [श्लावते अश्लापिष्ट ।

श्लाघ आत्मशुषाविष्कारणे आ० आ० सक० सेट् चङि न लृङ् ।

श्लाघा स्त्री० श्लाघ-अ । प्रशंसायां, निजशुषाविष्कारणे
परिचर्यायाश्च, अभिनाये च । [चण्डो

श्लाघ्य त्वि० श्लाघ-अच् । प्रशस्ये 'श्लाघ्यस्त्वन्मृत्प्राययोरिति'
श्लिष दाहे आ० प्र० सक० सेट् क्ता वेट् । श्लेषति अश्लेषीत् ।

श्लिष आलिङ्गने संसर्गे च सक० दि० अयिन् । श्लिषति अश्लिषत्
आलिङ्गने त्व अश्लिषत् ।

श्लिष श्लेषे चु० उ० सक० सेट् । श्लेषयति ते अश्लिषेत् त ।

भिन्नार्थकेऽभिन्नशब्दे 'आश्लेषि न श्लेषकवेरिति' नैषधम् ।

श्लिष्ट त्वि० श्लिष-क्ता । आलिङ्गिते, संसृष्टे, श्लेषरूपशब्दालङ्कार-
युक्ते शब्दे च । [भेदे तद्गोयुक्ते त्वि० ।

श्लोपद् न० ओयुक्तं दृडयुक्तं पदसंज्ञात् पु० । (गोद) रोग-

श्लोपदप्रभव पु० श्लोपदाय रोगाय प्रभवति प्र+भू-अच् ।
आचल्ये । [जीयट्ये ।

श्लोपदापह पु० श्लोपदं रोगमपहन्ति अप+हन्-ङ । पुन
श्लोल त्वि० ओरक्ष्यस्य लच् पु० रक्ष लः । शोभायुक्ते तद्वि-

परीतोहि अश्लीलः ।

श्लेष पु० श्लिष-अच् । संसर्गं, दाहे, आलिङ्गने, शब्दालङ्कारभेदे च
श्लेषान्ना स्त्री० श्लेषाणं हन्ति हन्-क टाप् । सक्तिकायां,

केतक्याञ्च । ज्योतिष्मत्यां ङीप् ।

श्लेषाण पु० श्लेषाण्यस्य न । कफविशिष्टे ।

श्लेषान् पु० श्लिष-सनिन् । कफे ।

श्लेषाल त्वि० श्लेषा+अक्षय्यं लच् । कफयुक्ते (वज्रवार) दृष्टे पु०

श्लेषाह पु० श्लेषाणं हन्ति । कटफलट्ये ।

श्लेषात पु० श्लेषणे अतति अत-अच् । श्लेषातकट्ये ।

श्लेषातक पु० श्लेषणा सेवनजनितकफेन अतति अत-अच्+
(वज्रवार) दृष्टभेदे ।

श्लेषान्तक पु० श्लेषणा सेवनजनकफेन अन्तक इव नागक-
त्वात् (वज्रवार) दृष्टभेदे । [श्लोकते अश्लोकित ।

श्लोक वर्जने संघाते च आ० आ० सक० सेट् चङि न लृङ् ।

श्लोक पु० श्लोक-अच् । चतुःपद्यात्मके लविकते वाक्यभेदे,
यश्चि च । [अश्लोषीत् ।

श्लोण संघाते आ० प्र० सक० सेट् चङि न लृङ् । श्लोणति
श्लः अयेयस् न० शः प्रदिने भाविकाले अयेय यस्मात् अच्

समा० सङ्गले, सुखे परमात्मनि च । कल्याणयुक्ते त्वि० ।

श्लक सर्पणे आ० आ० सक० सेट् इदित् । श्लङ्गते अश्लङ्गिष्ट ।

श्लच गतौ आ० आ० सक० सेट् । अचते अश्लचिष्ट इदित् अचयस् ।

श्लठ गतौ संस्कारे च चु० उ० सक० सेट् । अठयति-ते
अश्लिषठत् त । इदित् अयम् अठयति ।

श्वेतधानन् पु० श्वेतं धानं यस्य । चन्द्रे, कर्पूरे, ससृष्टफेणे च श्वेतकरादयोप्यत्र ।

श्वेतपत्र पु० श्वेतं पत्रं पत्रोऽस्य । हंसे । शुक्लपत्रयुक्तं लि०

श्वेतपद्म पु० कर्म० । सितकमले ।

श्वेतपर्णीस पु० कर्म० । शुभ्रतलसाम् ।

श्वेतपाटला स्त्री० कर्म० । शुक्लपाटलादये (शादापाटल) [क्षिप्ते

श्वेतपिङ्गल पु० देहेन श्वेतः जटया पिङ्गलः वर्षोवर्षेनेति स०

श्वेतपिण्डीतक पु० कर्म० । सहापिण्डीतकहृत्ते ।

श्वेतपुष्प पु० श्वेतं पुष्पमस्य । सिन्दुवारहृत्ते । शुक्लवर्णपुष्प-युक्तं लि० । कर्म० । शुभे पुष्पे न० । संज्ञायां कन् । शुक्ल-

करवीरे पु० । नागदन्त्यां, घोषातक्यां हृगेज्ज्वारौ च स्त्री० ।

श्वेतपुष्पिका स्त्री० श्वेतं पुष्पमस्याः कप् अत इत्त्वम् । सहायसहृत्ते ।

श्वेतभण्डा स्त्री० कर्म० । श्वेतापरान्जितायाम् ।

श्वेतमन्दार पु० कर्म० । शुक्लमन्दारे । [लि०

श्वेतमरिच कर्म० । शोभाञ्जनवीजे शुक्लमरिचे च । [तद्वति

श्वेतरक्त पु० श्वेतो रक्तः वर्षो वर्षेनेति स० । पाटलवर्णं ।

श्वेतरत्न न० श्वेतं रौप्यं रज्यतेऽनेन रज्जुज-ल्युट् । सीसके

श्वेतरथ पु० श्वेतो रथो यस्य । शुक्लपदे कर्म० । शुभे रथे ।

श्वेतलोभ्र पु० कर्म० । पट्टिकालोभ्रे ।

श्वेतवचा स्त्री० श्वेता वचेव । अतिविषायास् (आतइच) ।

श्वेतवल्कल पु० श्वेतं वल्कलमस्य । उडुम्बरहृत्ते ।

श्वेतवाजिन् पु० श्वेतो वाजो यस्य । चन्द्रे, व्यर्ज्जुने च । श्वेता-सादयोप्यत्र । [लि०

श्वेतवासस् पु० श्वेतं वासोऽस्य । संन्यासिभेदे । शुक्लवस्त्रयुक्तं

श्वेतवाह पु० श्वेतेन श्वेताचेन उह्यते वह-बिभ । इन्द्रे, व्यर्ज्जुने, चन्द्रे च ।

श्वेतवाहन पु० श्वेतं वाहनमस्य । चन्द्रे, इन्द्रे, व्यर्ज्जुने च ।

श्वेतवृक्षा स्त्री० कर्म० । वनतिक्तायाम् ।

श्वेतटल पु० कर्म० । वरुणहृत्ते ।

श्वेतटहती स्त्री० कर्म० । शुक्लवर्णलुट्टहृत्त्वाम् ।

श्वेतशिशपा स्त्री० कर्म० । शुक्लशिशपायाम् ।

श्वेतशिश्र पु० कर्म० । शितशोभाञ्जने ।

श्वेतशुङ्ग पु० श्वेता शुङ्गाऽस्य । वने । शुक्लवर्णशुङ्गायुक्तं लि०

श्वेतसूर्य पु० कर्म० । वनसूरये । [शुक्लभुजगे ।

श्वेतसर्प पु० श्वेतः सर्प इति हृत्-अच् । वरुणहृत्ते । कर्म०

श्वेतसर्षप पु० कर्म० । गौरवर्षे ।

श्वेतसार पु० श्वेतं सारोऽस्य । शुक्लसदिरे ।

श्वेतसुरसा स्त्री० कर्म० । शुक्लशेफालिकायाम् ।

श्वेतस्यन्दा स्त्री० श्वेता सती स्यन्दते स्यन्द-अच् । शितापराजितायाम् ।

श्वेतहृय पु० कर्म० । उच्चैः अवसि, सितवर्णयुक्तं हृये च ।

श्वेता स्त्री० श्वित-अच् । वराटिकायाम्, काष्ठपाटलायां, शङ्खि-न्याम्, अतिविषायास्, शितापराजितायाम्, शुक्लकण्ठ-कायां, पापायभेद्याम्, शुक्लदूषायां, वंशरोचनायां, शङ्ख-रायां, शिलावल्कलायाश्च ।

श्वेताकी पु० कर्म० । शुक्लवर्णपुष्पके व्यङ्ग्ये । [वरणाके

श्वेतावर पु० श्वेतं श्वेतवर्णसाहच्योति आ-ट-अच् । शिता-

श्वेतेज्ज पु० वर्म० । शुक्ले इज्जौ ।

श्वेतौही स्त्री० श्वेतौहः पत्नी डीप् । इन्द्राख्याम् श्रच्याम् ।

श्वेत्य श्वेतस्य भावः व्यञ्ज । शुक्लवर्णं ।

श्वेवसीयस न० अतिशयेन वसुः प्रशस्तस् वसोयस् नि-परदिने भाविकात्ते प्रशस्ते सङ्गृहे । तद्वति लि० ।

ष

ष पु० षो-क ट० पलम् । केशे । गर्भविमोचने, ज्ञानने च सर्व्वे, श्वेते, विश्वे च लि० । [असगीत् । सगयति ।

षण् संवरणे स्वा०पर०सक० सेट् षटा० सिचि न इङिः । सगति-वज्ज हिंसायां स्वा०पर०सक० सेट् सिचि न इङिः । जज्ञोति-असपीत् ।

षच् सेचने स्वा०आ०सक०सेट् । सवते अचचिड ।

षच् संवत्से स्वा०पर०सक०सेट् । सचति । असचोत्-असाचोत्

षट् विभाजने स्वा०पर०सक०सेट् । षटति अषटोत् अषाटोत्

षट् कर्मन् न० षट्प्रकारं कर्म । तन्त्रोक्तेषु शान्तिवशीकरण-

स्वस्नानविधेयोच्चाटनसारणरूपेषु षट्सु प्रयोगभेदेषु, यजन-

वाजनाश्रयनाख्यापनदानप्रतिष्ठाहृत्तेषु षट्सु विप्रकर्षात्

च । षट् कर्माणि यस्य । यागादियुक्ते विभे पु० ।

षट्कोण न० षट् कोणा यस्य । वज्जे, तन्त्रांते ऊर्ध्वाधःस्ये

त्रिकोणद्वयरूपे यन्त्रभेदे, ज्योतिषोक्ते लग्नतः षष्ठस्थाने च ।

षट्चक्र न० षष्ठां चक्राणां समाहारः पात्रादि० । तन्त्रोक्तेषु

देहश्लेषेषु सुषुम्नानाडीमध्यादिषु हि दलबटईकादिषु षट्सु

पद्मेषु । तदधिकृत्य क्रतोयस्यः अण् तस्य लुक् । षट्चक्र-

प्रतिपादकमन्यसेदे । [सङ्ख्याभेदे तत्संख्यान्विते च ।

षट्चत्वारिंशत् स्त्री० षड्विक्रमा चत्वारिंशत् । (श्रियाज्ञिय)

षट्चरण पु० षट् चरणा यस्य । अंगरे, षट्पदादयोप्यत्र ।

षट् निवासे वने च अक० हिंसायां लुने च सक० चुरा० उग्र०

सेट् । सट्त्वति ते व्यससट्त्वं त ।

पट्तिभिन्नुपपट् तिक्ताः तिलोद्वर्त्तनादयः कर्मात्मकाः । तिलो
द्वर्त्तं तिलखाद्यो तिलहोमी मिलप्रदः । तिलभुक् तिल-
वापोच पट्तिलो नावसीदीलुंते तिलोद्वर्त्तनादिकारिणि
पट्तिंशत् स्त्री० पञ्चिका लिङ्गत् शाक० । (कलिश) सङ्घा-
भेदे तत्सङ्घान्विते च ।

पट्पञ्चाशत् स्त्री० पञ्चिका पञ्चाशत् शाक० । (कापान्न)
सङ्घाभेदे, तत्सङ्घान्विते च । [अभरप्रियत्वम्]

पटपदप्रिय पु० इत्त० । नागकेसरे तस्य हि प्रचुरमधुलात्
पटपदातिष्ठि पु० पटपदः अतिपिठिव यस्य । आनन्दये ।
पटपदानन्दवङ्गन पु० पटपदस्यानन्दं वङ्गदति दृष-पि-स-ल्लु
उप० । अशोकदण्डे ।

पटपदी स्त्री० पट पादा अस्याः पादस्य पाङ्गावः क्षीपि पाङ्गावः ।
दूकायां, अभरयोविनि सः द्विगुः । पटचरणयुक्ते कन्दो-
भेदे च । पट श्लोकात्मकमद्यसंघाते ।

पटप्रज्ञ पु० पटस्य प्रज्ञा यस्य । 'धर्मार्थकामलोकेषु लोकतत्त्वा
थेयोरपि । पटस्य प्रज्ञा तु यस्यासौ पटप्रज्ञः परिकीर्त्तित'
इत्युक्ते धर्मार्थाद्यभिज्ञे बोद्धे ।

पटङ्ग न० पञ्चामङ्गानां समाहारः पात्वा० । 'जङ्गे वाङ् शिरो
मध्यं पटङ्गन्दिदृश्यते' इत्युक्ते देहावयवभेदे तन्मोक्षे हृद-
यादावयवभेदे यत् हृदयादिषु पटस्य अङ्गेषु सन्निविष्टेषो-
न्यस्यते तेषु । पट अङ्गानीव यस्य । 'शिवाकल्योव्याकरणं
निरुक्तं कन्दुचां चितिः । 'ज्योतिषामयनञ्चैव पटङ्गे वेद
दृष्यते' इत्युक्ते वेदे, लुङ्गोलुङ्गुमे च पु० ।

पटभिन्न पु० पट अभिज्ञा 'दिव्य चक्षुः श्रोत्रं, परचित्तज्ञानं
पञ्चनिवाससुखरतिः, आत्मज्ञानम्, वियद्वतिः कायव्यूह-
सिद्धिश्चेत्येतानि अभिज्ञा अभिज्ञायसानानि यस्य । वौद्धभेदे ।

पटशीति स्त्री० पट्टिका अशीतिः शाक० । (क्यासि) सङ्घा-
भेदे, तत्सङ्घान्विते च । पडतीतिष्ठस्त्वत्तु भियुनकत्या
पडकीनेषु रघेः संक्रान्तौ च 'अयनविष्णु पदो पडशीतयो
विष्णुविष्णु पदोपडशीतय इति ज्योतिषसु ।

पडशीतिमुख न० पडशीतेः तन्नाससंक्रान्ते मुखम् । 'तृजा
दिपङ्गुलोत्पङ्गां पडशीतिसुखम् कृणात् । तत्तत्तद्वचैव
स्यात् द्विसप्तविधेषु राशिषु' इति पङ्क्तिषु पडयो भागे,
द्वाविंशतिभिषु च त्रिधनाष्टादशे भागे कत्यायास्तु
चतुर्दशे, इति सूर्यसिद्धान्तोक्ते तत्तादितः पडशीतिदिना-
न्तरितकाले ।

पडानन पु० पट आननानि यस्य । कार्तिकेये पङ्कदनादयोप्यल

पङ्क्तिषु पु० पट जर्जय ऐश्वर्याणि यस्य । पङ्क्तिष्वर्थे परमेश्वरे
पङ्क्तव लि० पङ्क्तिर्गौराभिरावृत्तः शकटः कुसो वा शाक०

असुससा० । पट्सिगौराभिरावृत्तं हृन्नादौ 'अष्टाशवं
धर्म्यहलं पङ्कगवं जीविकाधिना'मिति सूतिः । यथां
गवां समाहारः द्विगुः । पटस्य गोषु न० ।

पङ्गुया पु० पङ्क्तिः युचिता युष्माः शाक० । राज्ञां सन्ध्यादिषु
पटस्य गुणेषु । [यथां, सहाकरज्ञे च ।

पङ्गुया स्त्री० पङ्क्त्यः पङ्क्त्यः पट् पङ्क्त्या अस्याः । पङ्क्त्यां
पङ्गुयस्य न० पट् पङ्क्त्योदस्य । पिपत्तीसूत्रे, पट्पङ्क्त्युक्ते लि०
संज्ञायां कन् । यथां स्त्री० टाप् । अत इत्त्वम् वा ङीप्
वाचायां स्त्री० ।

पङ्ज पु० पङ्क्त्यो नाचादिस्थानेष्वो जायते जन-ड ।
'नासाकयल्लरः स्यात् जिह्वां दन्तांश्च संश्रितः । पङ्क्त्यः
संजायते यस्यात् तस्यात् पङ्जइति कृतः' इत्युक्ते स्वर-
भेदे 'पङ्जसंवादिनोः केका' इति रघुः ।

पङ्दीर्घ पु० पङ्क्तिर्मुचिता दीर्घाः । तन्मोक्षेषु आ, ई, ऊ,
ऐ, औ, अः इत्येवं रूपेषु पटस्य दीर्घेषु ।

पङ्धा अव्य० पङ्+प्रकारे धात् । पटप्रकारे ।

पङ्भुजा स्त्री० पट भुजा इव यस्याः (खरस्य) फलवताभेदे
पङ्कस्युक्ते लि० ।

पङ्गुरस न० पङ्गुरसनां समाहारः का० । 'मधुरो लवणस्त्रिक्तः
कषायोऽप्लवः कटुस्तथै'त्युक्तेषु मधुरं लौल्यमित्याङ्गि-
त्वादौ स च लक्ष्यते । लवणस्तु पटुः मोक्षः स्रैश्वरादौ
स द्रव्यते । त्रिक्तस्तु पिचुमर्द्दादौ व्यक्तमासाद्यते रसः ।
कषायस्तुवरुक्तः स च प्रगीफलादिषु । कटुस्तु तीक्ष्ण
संज्ञः स्यात् मरीचादौ स चेष्यते' इत्युक्तस्यानेषु लक्ष्येषु
पटस्य रसेषु ।

पङ्गुवर्ग पु० इत्त० । 'कामक्रोधलोभमोहमद आत्मैष्यं व्याजेष्ट
पङ्गुमिति भट्टिः । 'जलं होरा च तद्वैकायं नवा'शब्दाद-
शक्ते । लिङ्गांशकज्ञेति विज्ञेः पङ्गुः सप्तदाहृतः' इति
ज्योतिषोक्तेषु ज्ञेयादिषु पटस्य विस्तरो दृष्टद्विभाषावे ।

पङ्गु संभक्तौ आ० पर० सक० सेट् । यस्य सत्वे पङ्गु नत्वम् ।
सनति असनीत् असानीत् ।

पङ्गु दाने तना० उभ० सक० सेट् यस्य सत्वे पङ्गु नत्वम् ।
सनोति असनीत्-असनीत् असनिष्ट-असत ।

पङ्गु पु० पङ्क-ड डस्य नेत्वम् पु० पङ्गु शब्दं वा । दृष्टे,
नपुंसके, पङ्गादिसूत्रे पु० न० ।

पङ्गु पु० पङ्क-ड तस्य नेत्वम् पु० पः । नपुंसके ।

पण्यस्य पुं पट् सञ्ज्ञानि यस्य । कार्तिकेये ।

पट् गतौ च्चु० उभ० सक० सेट् । सादयति ते असौपट् ।

पट् विपादे अक० हिंसायां गतौ च सक० पर० अनिट् ज्वला० ।

सोदति, असदत् । सदः सादः ।

घनञ्च गतौ भ्वा० पर० सक० सेट् । सञ्जति असञ्जीत् ।

घनञ्च सङ्गे, संयमे च भ्वा० पर० सक० अनिट् । सजति असाञ्जीत् ।

घप् सञ्चये भ्वा० पर० सक० सेट् । सपति असापीत् असपीत् ।

घप् वैकल्ये अद० चु० उभ० अक० सेट् । समञ्जति ते असमञ्जत् त

यस्य संप्रये भ्वा० पर० सक० सेट् । सञ्चति असञ्चीत् ।

घर्ज्ज अर्जने भ्वा० पर० सक० सेट् । सर्ज्जति असर्ज्जीत् ।

घर्ज्ज अपानशब्दे भ्वा० पर० सक० सेट् । सर्ज्जति असर्ज्जीत् ।

घर्ज्ज(र्ज) गतौ भ्वा० सक० सेट् । सर्ज्जति असर्ज्जीत् ।

घला गतौ भ्वा० पर० सक० सेट् । सलति असालीत् ।

घप् लि० ब० व० यो क्तिप् पुं । (ज्व)सङ्घाभेदे व्याकरणोक्ते
सङ्घावाचके पान्ते नाले च शब्दे च । [सङ्घावन्ति च ।

घटि स्त्री० षड्गुणिता दयतिः लि० । (घाट्) सङ्घाभेदे, तत्-

घटिक पुं पञ्चा अहोभिः पच्यते कन् । (घाटिया) धान्यभेदे

घटिक्य न० घटिकधान्यस्य ध्वनं चेलम् यत् । घटिकधान्योत्
पत्तियोग्ये चले । [स्त्रियां ङीप्

घटितम् लि० षष्ठेः पूरणः तसट् । येन घटिसङ्घा पूर्यते तस्मिन् ।

घटिमन्त पुं० घटिवर्षमन्तः । अर्द्धवयस्के गजे तदुत्तरं हि
तस्य मन्ततायोग्यत्वात् तथात्वम् ।

घटिसंवत्सर पुं० ब० व० षड्गुणिता संवत्सराः । ज्योतिष-
प्रसिद्धे प्रभवादिषु पठौवर्षेषु तद्विशेषो दृष्टदभिधाने ।

घटिहायन पुं० घटिर्हायना वयोऽस्य । घटिवर्षवयस्के गजे
घटिदिनपञ्चोहायनी त्रीहिः शक० । घटिकधान्ये ।

घटलि० पण्यां पूरणः षष्+ङट् युक् च । येन पट्शंखा पूर्यते
तस्मिन् । स्त्रियां ङीप् । [घटशंखे नटपकरे ।

घटक लि० षष्ठे भागः कन् । षष्ठे भागे । [उत्पन्नशस्य

घटशं पुं० कर्म० । रक्षणप्रतिरूपतया प्रजाभ्यो आह्वे

घटान्त्र लि० षष्ठे दिवसस्य षष्ठकालः अन्नस्य तज्जोजनस्य वा
कालो यस्य । दिवसस्य षष्ठभागे अन्नभोजनकालवति पुरुषे ।

घटान्नकाल पुं० षष्ठे दिवसे भक्ष्यान्नकालो यत् । व्रतभेदे ।

घठी स्त्री० पण्यां पूरणो ङट् चुट् ङीप् । चन्द्रस्यः षष्ठकलाया
हासदक्षिरूपक्रियारूपे तिथिभेदे, खन्द्भाय्यारूपे साट-

काभेदे, 'साटकाद्य पूज्यतसा सा च घठी प्रकीर्तिता ।

यिन्द्रूनां प्रति विश्वेषु प्रतिपालनकारिणी तदस्मिनी

विष्णुभक्ता कार्तिकेयस्य कामिनी'ति पुराणम् ।

घस स्त्रिये अदा० पर० अक० सेट् वैदिकः । सज्जि असासीत् अससीत्

पञ्चज सर्पस्ये भ्वा० पर० अक० सेट् । सज्जति असज्जीत् । अय-

मात्मनेपदीत्यन्ये 'पचोऽपि पचयाचारं न च पदेषु संसज्जते

इति यकुन्त्या ।

घस स्त्रिये अदा० स्वपा० पर० अक० सेट् वैदिकः इदित् । संजे

असंजीत् । [ति सञ्जति असोसज्जत् अससीत् ।

घह जसायां वा चु० उभ० प्रत्ये दि० पर० सक० सेट् । साहयति

घह जसायां भ्वा० अ० सक० सेट् ज्वला० । सहते असहीत् ।

घाड्गुण्य न० षट्गुणा एव षड् । प्राणां सन्निविष्टादिषु

षट्स्वपायेषु 'षाड्गुणसप्तभुज्जते'इति आचः ।

घासमातुर पुं० पण्यां साट्पापतत्स्य अश्व उदादेशे रपरः ।

कार्तिकेये तस्य कृत्तिकालिकं, यज्ञा, दृष्टिर्वा, पार्वती चेति

षट् सातरः पुराणेषु प्रसिद्धाः ।

घात्वणत्विक लि० घत्वणत्वे अधिलय कृतो अन्धः ठक् ।

घत्वणत्वप्रतिपादके अन्धे ।

घासमासिक न० षष्ठे मासे भवः ठक् । नूतनस्य एकाहोन

यवमासे कर्त्तव्ये आह्वेदे 'आद्यं घासमासिके तथेति'

कृतिः 'एकाहम्यनवमासे तस्य विधानमिति' आर्त्तवेसः

घाघ सिद्धौ स्वा० दि० च पर० अक० अनिट् । साधोति साध्यति ।

असात्सीत् । [ते अससन्त्यत् त ।

घान्त्य सामयुक्तसम्पादने अद० चु० उभ० सक० सेट् । सान्वयति

घि वन्धे स्वा० प्रा० उभ० सक० अनिट् । घिनोति घिनुते घिनानि

घिनोते असधीत् । असेष्ट । [चत् त । सेता

घिच आर्द्रकिरणे त्व० चु० उभ० सक० अनिट् । घिञ्जति ते अमि-

घिट अनादरे भ्वा० प० सक० सेट् । सेटति असेटोत् ।

घिङ्ग पुं० घिट-गन् पुं० । घिटे (लस्यट्) काशके । [असैलीत् ।

घिध साङ्गस्ये अक० शासने सक० वेट् । सेवति असेधीत्

घिध गतौ भ्वा० पर० सक० सेट् । सेधति असेधीत् ज्ञावेत् ।

घिध सिद्धौ दिवा० प० अक० अनिट् ज्ञावेत् । सिध्यति असेलीत् ।

घिङ्ग हिंसने सक० दोषौ अक० भ्वा० पर० सेट् ज्ञावेत् । सिङ्गति

असिञ्जीत् । [असेलीत् ।

घिङ्ग हिंसने भ्वा० प० सक० सेट् । सेसति असेधीत् । [सिञ्जति

घिल उद्धृतशस्त्रेणात् कणाय आदाने तदा० पर० सक० सेट् ।

घिव तन्त्रविस्तारे दि० प० सक० सेट् ज्ञावेत् । सोव्यति असेवीत्

घु (सुरास्वावनरूपे) सन्धाने सोमादेः पीडने सन्धाने च स्वा० उ०

सक० स्नाने अक० अनिट् लुङि प० सेट् । सुनोति सुनुते

असावीत् असोष्ट । [असोष्ट ।

घु गतौ भ्वा० अ० सक० अनिट् लुङि प० सेट् । सवति असावीत्

घ प्रसवे ऐन्ध्यं च आ०पर०सक०अनिट् सवति असौषीत् ।
घ ऐन्ध्यं प्रसवे च अदा० पर० सक० वेट् लिटि सेट् । सौति
असावीत्-असौषीत् । सुसुवि ।

घट्टट् अनादरे आ०उ०सक०सेट् । सट्टयति ते असुपट्टत् त
युन्भ दीपने आ०हंसने आ०प०सेट् । सभति असुभीत् ।
घर दीपौ अक०ऐन्ध्यं सक०त०प० सेट् । सरति असोरीत् ।
पुह् लघौ कभावाञ्च सक०दि०प०सेट् । स्रहति अस्रहत् ।

घ प्रसवे अदा० आ०सक०सेट् । स्रते असविट् ।

घ प्रसवे दि०आ०सक०सेट् । स्रयते असविट्-असोष्ट ।

घ कोषे त०प०सक०वेट् । स्रवति असावीत् ।

घट्ट निवारणे आ०आ०सक०सेट् । स्रदते अस्रट्टि ।

घट्ट चारणे आ०प०सक०सेट् । स्रदति अस्रदीत् ।

घट्ट चारणे अक०प्रतिज्ञायां निरासे च सक०चु०उ०सक०सेट् ।

स्रदयति ते अस्रपुदत् ।

[रिट्

घूर राग्ने अक०हिंसने सक०दि०आ०सक०सेट् । स्रयति अस्र-
पूर्ण अनादरे आ०प०सक०सेट् । स्रयति अस्रर्चीत् ।

घूर्न दीर्घायां आ०प०सक०सेट् । स्रयति अस्रर्चीत् ।

घृष प्रसवे आ०प०सक०सेट् । स्रपति अस्रपीत् ।

घृन्भ हिंसने आ०प०सक०सेट् । स्रभति अस्रभीत् ।

घृभ हिंसने आ०प०सक०सेट् । स्रभति अस्रभीत् ।

ऐक सर्पे आ०आ०सक०सेट् चङि न ह्रस्वः । स्रकति अस्रकीत् ।

ऐल चालने गतौ च आ०पर०सक०सेट् चङि न ह्रस्वः ।

स्रलति अस्रलीत् ।

ऐव आराधने उपभोगे आगये च आ०उ०सक०सेट् चङि न
ह्रस्वः । स्रवति स्रवते अस्रवीत् अस्रविट् ।

ऐ कये आ०प०अक०अनिट् । स्रवति असावीत् ।

ओ नाशने अक०दि०प०अनिट् । स्रति असात्-असावीत् ।

पोडत् षु पट् दन्ता वस्व दन्तस्य दह नि० । षट् दन्तयोग्य-
वयवस्ते उपादौ ।

[तत्पञ्चान्विते च

पोडश्च नि० ष०व० षडधिका दह नि० । (पोल) संख्याभेदे

पोडश्च षु पोडशानां प्रलः षट् । येन पोडशसंख्या पूर्यते

तस्मिन् । चन्द्रमण्डलस्य कलात्मके पोडशभागरूपकलायां,

विंशत्युन्ध्याञ्च स्त्री० ङीप् ।

पोडश्च न०पोडश्च परिभाषकस्य कन् । पोडशसंख्याने वस्तु-

नि भूभाषने जलं वस्त्रं प्रदीपोऽन्नं ततः परम् । तान्मूल

कृत्वागमाव् जाल्यं फलमतः परम् । यस्या च पाङ्कजा

गावः काञ्चनं रजतं तथा । टाभमेतत् पोडशकं प्रेत-

सहितं दीयते इति स्मृत्युक्तेषु भूग्यादिषु प्रतीक्षेण दीय-

मानेषु पोडशश्च । 'स्वर्धं रौम्यं तथा तान्म' कांश्चं गावो

गजा ह्याः । षट् भूमिर्गुणो वस्त्रं शय्या सेतुसुपानहौ ।

दास्यन् पितृवत्तेषु दानं पोडशकं मतमिति वायुपुरा-

णोक्तेषु पितृवत्तेषु देवेषु स्वर्णादिषु पोडशश्च च ।

पोडशमातृका स्त्री० ष०व० पोडशसंख्या मातरः । 'गौरी

पद्मा शची मेधा साविली विजया जया । देवसेना स्वधा

खाहा मातरो लोकमातरः । शान्तिः पुष्टिर्धृतिस्तुष्टिः कुल

देवाकदेवता' इत्युक्ताश्च गौर्वादिषु पोडशश्च मातृकाश्च

पोडशाङ्गं षु० पोडश द्रव्याणि कङ्कान्यस्य । 'गुग्गुलु' हरकं

दारु पत्तं मलयचक्रमम् । ह्रीविरसयुक्तं कुष्ठं गुडं सर्ज्ज-

रसं चनम् । हरीतकीं नखीं लाक्षां जटासांसीञ्च शैल-

जम् पोडशाङ्गं विडुर्धूपं देवं पैले च कर्माणीं त्युक्ते गुग्गु-

ल्वादिषोडशद्रव्यरचिते धूपे ।

पोडशाङ्गि षु० पोडश अङ्गव्यञ्चरणा यस्य । कर्कटे ।

पोडशार न० पोडश आराशि कोष्ठा अस्य । पोडशदल-

युक्ते कनके, तन्मोक्षे यन्त्रभेदे च ।

पोडशिणं षु० पोडशकला विद्यमानेऽथ इति । पोषे । यज्ञाङ्गे

तन्नामसोमसंस्थापनपाने च 'अतिराले पोडशिर्न षट्-

ह्नातीति श्रुतिः ।

पोडशोपचार षु०व०व० पोडशसंख्याता उपचाराः । 'आसनं

सागतं प्रादुर्वाच्यमाचमनोपकम् । सधुपर्कचमस्तानं

यसनभरणानि च गन्धद्वये धूपदे प्रौ नवेद्यं वन्दनं तत्रे'

त्युक्तेषु पोडशेषु पूजाङ्गद्वयेषु ।

पोडा अव्य० षट् प्रकारम् धाच् नि० । षट्च प्रकारेषु ।

पोडान्यास षु० पोडा षट्प्रकारो न्यासः । तन्मोक्षे षट्-

प्रकारन्यासभेदे विस्तरो दृढदधिवाने ।

एक प्रतीकानि आ०प०सक०सेट् षटा० । सकति अस्तीकीत् ।

एग संवरणे आ०प०सक०सेट् सिचि न ह्रस्वः षटा० । सगति

अस्तीगीत् ।

[अस्तीगीत् ।

एन शब्दे आ०पर०सक०देट् वा षटा० । सनति अस्तीनीत्-

एञ्च सम्भे संखने अ०आ०आ०सेट् ईदित् । सम्भति अस्तीभिट्

एञ्च वैकल्ये अ०चु०उ०भ०सक०सेट् । सम्भति ते अतस्तान् त

एञ्च वैकल्ये अक०आ०प०सेट् । सम्भति अस्तीमीत् ।

एिध अभियोगे आ०आ०सक०सेट् । स्तिधुते अस्तेधिट् ।

एिध चरणे आ०आ०अक०सेट् चङि न ह्रस्वः । स्तेपते अस्तेपिट्

एिञ्च क्लेदे दि०प०अक०सेट् । स्तिम्यति अस्तीतीत् ।

टीम क्लेदे दि०प०अक०सेट् । स्तीम्यति । अस्तीमीत् ।

टु स्तुतौ अदा०उ०सक०अनिट् सिचि सेट् तुङि ष० वेट् ।

स्त्रौति स्त्रिवीति स्त्रुते इत्यस्य अज्ञावीत् अस्त्रोष्ट ।

टुच् प्रसारे अक०भा०आ०सेट । स्त्रोचते अस्त्रोचिष्ट ।

टुप् उच्चाये अट०पु०उ०सक०सेट । स्त्रूप्रति ते अतृचापत् त

टुप् उच्चाये दि०प०सक०सेट । स्त्रूप्रति अस्तृप्त । [अस्त्रोचिष्ट

टुअ उच्चाये अक०स्तस्थाने सक०भा०आ०सेट ज्ञा वेट । स्त्रोचते

टुअ गतां भा०प०सक०सेट । स्त्रुचति अस्तृचति ।

टुह वध त०प०सक०वेट । स्त्रुहति अस्तृहति अस्तृचत् ।

टुह वधे त० भा०सक०वेट । स्त्रुहति अस्तृहति अस्तृचत् ।

टुप् जरये भा० आ० अक०सेट वडि न हसः । स्त्रोचते ।

अस्त्रोचिष्ट । [अस्त्रासीत् ।

ट्रै संघाते सक० भनौ अक० भा०प०अनिट् । स्त्रायति ।

ट्र्यै वेदने सक० दीप्तौ अक० भा० प० अनिट् । स्त्रायति

अस्त्रासीत् । जतान्तरे पत्यायति । [अस्त्रगीत् ।

ठग सम्बरये भा०प०सक०सेट वटा०सिचि न डडिः । स्वगति

ठण् स्थितौ भा०प०अक०सेट ज्ववा० । स्वयति अस्त्रासीत् ।

ठश्च निरासे दि०प०सक०सेट । स्वयति अस्त्रासीत्—अस्त्रासीत्

ठा गतिनिष्ठतौ भा०प०अक०अनिट् । तिष्ठति अस्त्रात् ।

ठिव निरासे (सुखेन स्नेहादेर्बन्धने) भा०प०सक०सेट ठीवति

अत्रोचते । ठेवनम् । [अत्रोचते ठीवनम् ।

ठीव निरासे (स्नेहादेर्बन्धने वधने) भा०प०अक०सेट । ठीवति

छात् त्रि० धिव-क्त । निरासे, वाने च । [अस्त्रसत्

थास निरासे दि०प०सक०सेट ज्ञा वेट वा वटा० । स्त्रसति

थाा शोधने अट०प०अक०अनिट् । स्त्राति अस्त्रासीत् ।

थिाह प्रीतौ दि०प०सक०वेट । स्त्रिहति अस्त्रेहत् । स्नेहिता-

स्नेहा—स्नेधा । [स्त्रिहत् त ।

थिाह स्नेहयुक्त भवने पु०उ०अक०सेट । स्त्रेहयति ते अस्त्रि-

थाा स्त्राने आ०उ०अक०सेट । स्त्रौति अस्त्रावीत् अस्त्रोष्ट ।

थुच स्नेचने भा०आ०सक०सेट । स्त्रोचते अस्त्रोचिष्ट ।

थुस भवे दि०प०सक०सेट । स्त्रुसति अस्त्रोचति ।

थुह उच्चाये दि०प०सक०वेट । स्त्रुहति अस्तृहत् ।

थौ वेदे भा०प०अक०अनिट् । स्त्रावति अस्त्रासीत् । प्रत्ये

इत्येके षष्ठायाति अष्ठायासीत् ।

थिा ईषदासे भा०आ०अक०अनिट् । स्त्रायते अस्त्रोष्ट ।

थक्क सर्पये भा०आ०सक०सेट । थक्कते अस्त्रकिष्ट ।

थट् स्वादे वदनेच पु०उ०अक०सेट । स्वादयति ते अस्त्रिजदत्त

थट् प्रीतौ लेहने च भा०आ०सक०सेट । स्वादते अस्त्रिष्ट ।

थन्ज आभिज्ञने भा०आ०सक०अनिट् । स्त्रजते । अस्त्रज्ज्ञ

थप् भवने निद्रायास्त अट०सपा० जघा० प० अक० अनिट् ।

स्त्रपति अस्त्रासीत् । [वति ते । अस्त्रज्ज्ञत् त ।

थर्त्त गतौ सक०उ०खेन जीवने अक० पु०उ०सेट । थर्त्त-

थक्क गतौ भा०आ०सक०सेट । थक्कते अस्त्रकिष्ट ।

थिद बोहे स्नेहे, च अक० बोचने च । भा० आ० लुडि उ०

सेट । स्त्रेदते अस्त्रिदत् अस्त्रिष्ट ।

थिद गात्रप्रवरये अक०दि०प०अनिट् । स्त्रियति अस्त्रिदत् ।

सं

स पु० सो-इ । विष्णौ, सर्पे, ईश्वरे, विष्णवे च । [प्रकाशने ।

संक्षेप पु० सम्+क्षिप-घञ् । भूयसोऽर्थस्त्रास्त्रावाद्यादिना-

संक्षोभ पु० सम्+क्षुभ-घञ् । चाञ्चल्ये, क्षोभे च । [त्रि० ।

संश्रान्ति पु० सम्+श्र-णिनि । जुटजटले । सञ्चयकारके

संघ पु० सम्+ह-ङ नि० । ससूहे, जन्तुसमूहे च । घञ् ।

संघातोऽपि ससूहे दृढसंयोगे च पु० ।

संघर्ष पु० सम्+घ-घञ् । अन्वोन्वदृढसंयोगे ।

संज्ञ न० सम्+ज्ञा-क । प्रीतिकाये कालीयके गन्धद्रव्ये । सम्+

ज्ञा-अङ् । चेतनायाम् बुद्धौ, आस्थायाम्, हस्ताद्यैरर्थ-

स्वरूपे, गायत्र्यां, सूर्यपत्न्याञ्च स्त्री० ।

संज्ञापापन सम्+ज्ञा-णिच्-पुक् कारये हस्तः ल्युट् । सा-

रणे । अन्वार्थे न हस्तः । ज्ञाने । क्तिन् । संज्ञाप्रत्ययत् स्त्री०

संज्ञासुत पु० संज्ञायाः सूर्यपत्न्याः सुतः । शनैश्चरे ।

संज्ञु त्रि० संज्ञते जाडनी यस्य जाडस्थाने सुः । संज्ञतजाडके ।

संज्वर पु० सम्+ज्वर-अप् । अग्निजाते तामे ।

संमर्द्द पु० सम्+मर्द-घञ् । अन्वोन्वदृढसंयोगरूपे सङ्घर्षे ।

संयत त्रि० सम्+य-क्त । वहे कतशास्त्रोक्तनियमे च ।

संयत् स्त्री० संयस्यतेऽन सम्+य-क्ति लृक् च । युद्धे ।

संयन्तु त्रि० संयच्छति सम्+य-लृच् । नियन्त्रि ।

संय(या)म पु० सम्+य-घञ् वा डङिः । ज्ञातृत्ववा पूर्वदिन

कसंख्ये नियमभेदे, इन्द्रियनिग्रहे, वन्धने च ।

संयमन न० सम्+य-ल्युट् । वन्धने, व्रते, चतुःशतके षट्छे च

संयमनी स्त्री० संयस्यते वध्यतेऽन सम्+य-ल्युट् । यमाधि-

गतप्रयाम् । [संयसवति त्रि० ।

संयमिन् पु० सम्+य-णिनि न डङिः । स्निग्धेदे इन्द्रिय-

संयाम पु० सम्+य-घञ् । एतादिभिर्दृष्टते मित्राते गोधूमचूर्णाद्यत्र

सम्+यु-घञ् । “संयामस्य हतस्त्रीयुडगोधूमपाकज”

इत्युक्ते एतादिना प्रकगोधूमचूर्णे । [संयुक्ते च ।

संयुज् त्रि० सम्+यु-घञ् । युजति सम्+यु-क्ति । युष्माके, ।

संयुक्त लि० सस् + युज् - क्त। संयोगवति पदार्थे।

संयुग न० संयुज्यतेऽन सस् + युज् - क्त। युज्।

संयुत लि० सस् + यु - क्त। संयुते।

संयोग पु० सस् + युज् - चञ्। खेलने क्रियाजन्ये दृष्ट्याश्रिते युष्मभेदे, संबन्धनात्वे च।

संयोगपृथक्त्व न० संयोगेन फलसंबन्धभेदेन पृथक्त्वं नागा-
रूपत्वं यत्। एकस्यैव कर्मणो बिलानित्यत्वप्रतिपादके
भोक्तृशक्तौ न्यायभेदे।

संयोजित लि० सस् + युज् - णिच् - क्त। कृतमेलने पदार्था
नारेण कृतयोजने पदार्थे।

संरम्भ पु० सस् + रभ् - चञ्। सस् + च। कोपे, आक्रोशे, उल्काहे-
ने च “अट्टिचरम्भमिवानुवाहमि”ति कुमारः।

संरोधन न० सस् + रोध् - ल्युट्। सस्यक् सेवने, सस्यक् चिन्तने च

संरोध पु० सस् + रो - चञ्। शस्त्रे।

संरुद्ध लि० सस् + रुह् - क्त। प्रौढे, जातारुहे च।

संरोध पु० सस् + रोध् - चञ्। रोधने, रोधे च।

संलग्न लि० सस् + लग् - क्त। निमित्ते।

संलय पु० संलयते इन्द्रियव्यापारोऽयं सस् + ली - चञ्।
निद्रायाम्, प्रलये च।

संलय पु० सस् + लप - चञ्। परस्परकथने प्रीत्या अन्धो-
न्धोक्तिप्रत्युक्तिभ्यां भाषणे, रहसि कथने च।

संवल्लर पु० संबल्लि कृतवोऽयं सस् + वल्ल + शरन्। बल्लरे,
ज्योतिषोक्ते सभादिपञ्चकालभेदे वल्लरभेदे च।

संवत् अव्य० सस् + वव - क्तिप् यलोपे तुक्। विक्रमादित्यरा-
ज्यावधिके तत्कृतशकवत्सरे।

संवदन् न० सस् + वद - ल्युट्। आलोचने, वशीकरणे, च।
सस् + वन - ल्युट्। संवननमयत्। [भेदे च।

संवर न० सस् + व - अण्। जले, दैत्यभेदे, सत्यभेदे, रुद्र

संवर्त्त पु० सस्यक् वर्त्तते परावर्त्ततेऽयं सस् + वत - णिच् -
चञ्। प्रलवकात्, सृष्टिकारकसुनिभेदे, कर्मफलदत्ते, सेधे,
“संवर्त्तश्च बह्दक” इत्युक्ते मेघनायकभेदे च।

संवर्त्तक न० सस् + वत - णिच् - ल्युट्। वलदेवलाङ्गले। ततः
अन्वर्थे चञ्। वलदेवे, वाङ्मवान्ते च पु०।

संवर्त्तिका स्त्री० सस् + वत - ल्युट्। अतश्चञ्। दो-
पारेः शिखायान्, पद्मादेः केशरसमीपस्थे दूढे, नवपत्ने च

संवर्द्धक लि० सस् + वृध् - णिच् - ल्युट्। सम्माननाकारिणि
वृद्धिकारके च।

संबलित लि० सस् + वल् - क्त। • निलिते।

संवसथ पु० संवसथ्यमान् सस् + वस् - लृधच्। यासि जन-
सम्पूजनिवासस्थाने। [वायो।।

संवह पु० सस्यक् वहति सस् + वह - अच्। सप्तवासुसध्यवर्त्ति-

संवार पु० सस् + व - चञ्। शिवाग्रन्धोक्ते वण्णैः शारणार्थे वाद्या
प्रयत्नभेदे, सङ्कोपने च।

संवास पु० संवसथ्य सस् + वस् - चञ्। गृहे, पुरवासिनां
पुराद्वहिर्वासयोग्ये अनादृते स्थाने च। [तलैव।

संवाह पु० संवाहयति सस् + वह - चञ्। अङ्गसमर्द्धके। खुल्ले।

संवाहन न० सस् + वह - णिच् - ल्युट्। भारादेर्वहने, अङ्ग
समर्द्धने च।

संविग्न लि० सस् + विज् - क्त। उद्भिन्ने इष्टवस्तुलाभाय तद
प्राप्तिहेतुना भयादिना वा जातोत्पन्ने, [अङ्गीकारे च

संविन्ति स्त्री० सस् + विद् - क्तिप्। ज्ञाने, प्रतिपत्तौ, बुद्धौ;

संविद् स्त्री० सस् + विद् - सस्य० क्तिप्। ज्ञाने, प्रतिपत्तौ, बुद्धौ

अङ्गीकारे, समाधौ, नाशनि, आचारं, सङ्केते, बुद्धे, तोषे च -

संविद् स्त्री० संविद्यतेऽनया सस् + विद् - क्तिप् टाप्। भङ्गावास्थ

(सिद्धि) “संविदासवयो जंघे संविदेव गरीयसोति”तन्मस्

संविद्वातिक्लेश पु० संविदोऽङ्गीकारस्य व्यतिक्रमो यत्। कता-

ङ्गीकारस्योक्तङ्गनहेतुके विवादभेदे।

संविदित लि० सस् + विद् - क्त। अङ्गीकृते, सस्यगृह्णते च।

संविधान न० सस् + वि + धा - ल्युट्। उपाये, आवोजने

रचनायाञ्च। [अतिविधायाम् (आतश्च)।

संविधा स्त्री० संसर्द्धितं विषं वशा धातुजस्य उत्तरपदलोपः।

संवीक्ष्य न० सस्यक् वीक्षते अन्विष्यते वा सस् + वि + ईक्ष -

ल्युट्। इष्टवस्तुनोलाभाय अन्वेषणे, सस्यगृह्णने च।

संवीत लि० सस् + व्येज् - क्त। आहृते, रुद्धे, च - सस् + वि +

इण् - क्त। सङ्गते। [अन्वस्येति” रघुः।

संवृत् लि० सस् + वृ - क्त। आहृते, कृतगोपने च “तस्य संवृत्त-

संवेग पुं सस् + विज् - चञ्। भयादिना त्वरायाम्, सस्यगृहेणे च

संवेद पुं सस् + विद् - चञ्। ज्ञाने। युच्। संवेदनामय स्त्री०।

संवेष्ट पु० सस्यक् विशत्य सस् + विश - चञ्। निद्रायाम् सं-

पूर्वकस्य तस्य निद्रार्थकत्वात्तथात्वम्। तथाच “संवेष्टः कुश

शयने निशं निनावेति रघुः पीठे च।

संवेष्टन न० सस् + विश - णिच् - ल्युट्। रतिक्रियायाम् तदुत्तरं

हि निद्राधिक्येन तस्या निद्राहेतुत्वात् तथात्वम्।

संव्यान न० संवीयते सस् + व्येज् - कस्येति ल्युट्। उत्तरोव

वस्त्रे, वस्त्रनाले च।

संशङ्क पु० सस्यक् शङ्कङ्गीकारो यस्य कप्। प्रतिज्ञाय च

भाषादनिवर्त्तनि सैन्धे “संशङ्कगचैर्भूदिति” रघुः।

संशय पु० सम्+शो-अच् । सन्देहे एकस्मिन् धर्मिणि भावाभावयोः विरुद्धधर्माद्वयस्य वा सन्देहे । यथा पर्वतो वज्रमान्न वा, अयं स्थापुर्वां पुरुषोवेति । “स संशयो, भवेद्या धीरेकत्वाभावभावयोरिति” भाषापरिच्छेदः ।

संशयस्य लि० संशये तिष्ठति स्था-क । संशययुक्ते ।

संशयात्मन् पु० संशय आत्मनि यस्य । अदिग्भान्तःकरणे “संशयात्मा विनश्यतीति” पुराणम् ।

संशयालु लि० संशय+अल्यर्थे आलुच् । संशययुक्ते ।

संशयिष्ठ लि० सम्+शो-लच् । संशयकर्तरि ।

संशरणा न० संशय्यते ऽनेन सम्+शृ-ल्युट् । रणारम्भे

संशित लि० सम्+शो-क्त । सम्पादितव्रतविषयकयत्ने ।

संशितव्रत लि० संशितं सत्यम् सन्पादितं व्रतननेन । सत्यम् सम्पादितव्रते । [ऊर्जने च ।

संशुद्धि स्त्री० सम्+शुध्-क्तिन् । सत्यम् शोधने, देहादिमा-

संस्थान लि० सम्+स्थे-क्त । शोतादिना सङ्कुचिते ।

संश्रय पु० सम्+श्रि-अच् । आश्रये [पु० ।

संश्रव पु० सम्+श्र-अप् । अङ्गीकारे । षञ् । संश्रावोप्यल ।

संश्रुत लि० सम्+श्र-क्त । अङ्गीकृते ।

संश्लिष्ट लि० सम्+श्लिष-क्त । आलिङ्गिते, संबद्धे च ।

संश्लेष पु० सम्+श्लिष-षञ् । आलिङ्गने, संबन्धनात्ने च ।

संसक्त लि० सम्+सक्त-क्त । निबन्धिते, संबद्धे, समन्ताद्विस्तार्ये च “प्रान्तेषु संसक्तनगैरुपस्थितिः” कुमारः ।

संसद् स्त्री० संसीदत्यस्याम् सम्+सद्-सम्प० क्तिप् । सभायाम्

संसरणा न० सम्+सृ-ल्युट् । स्नातृनिवृत्तेरुत्सीकाररूपे

संसारे, असंवाधसेनागमने, रणारम्भे, वयष्टापसे, संगतौ च ।

संसर्ग पु० सम्+सृज-षञ् । सम्बन्धे, “विभागानन्तरं यत्तव धनं तन्ममेति” कृतसमयेन एकत्वावस्थानरूपे सम्बन्धे च ।

संसर्गाभाव पु० संसर्गस्य सम्बन्धस्याभावः । ध्वंसप्रागभावात् न्नाभावरूपे-भेदमित्येव अभावे सवन्धाभावे च ।

संसर्गिन् लि० सम्+सृज-घिणुन् । संसर्गयुक्ते विभागानन्तरं “यत् तव धनं तन्ममेति, कृतसमयेन एकत्वावस्थानरूप-संसर्गयुक्ते आत्मादौ, सम्बन्धे च ।

संसार पु० संसरत्यस्याम् सम्+सृ-षञ् । निष्ठाज्ञानजन्य संस्काररूपवासनायां, देहारम्भकादृष्टभेदे, स्नातृदोषनिवृत्तिदेहपरिप्लवे च । आधारे षञ् । विज्ञे । भावे षञ् । सङ्गतौ ।

संसारमार्ग पु० ईत० । योगिद्वारे तत एव हि वह्निर्निगमने मायासम्भवेति तस्य तथात्वम् ।

संसारिन् लि० संसरति अदृष्टभेदेन देहेन संयुज्यते सम्+

सृ-णिनि । शरीराभिमानिनि जीवे ।

संसिद्ध लि० सत्यम् स्वभावेन वा सिद्धः सम्+सिध्-क्त । स्वभावसिद्धे, सत्यगुणिप्रपञ्चे च । [निष्पत्तौ च ।

संसिद्धि स्त्री० सम्+सिध्-क्तिन् । स्वभावे, प्रकृतौ, सत्यगुः

संसृति स्त्री० सम्+सृ-क्तिन् । संसारप्रवाहे, सङ्गतौ च

संसृष्ट पु० सम्+सृज-क्त । विभागानन्तरं सेत्वात् पुनः

स्वस्वधनेषु कृतसंसर्गवति आत्मादौ “संसृष्टस्य तु संसृष्टो-ति” स्मृतिः वसनादिना संशुद्धे, संयुक्ते च । भावे क्त । संवन्धे

संसृष्टिन् पु० संसृष्टमनेन ऽनि । संसृष्टआत्मादौ । “अन्यो-दर्थेऽस्तु संसृष्टीति” स्मृतिः । [वर्गे च ।

संस्कृत् लि० सम्+कृ-लच्-सृट् च । संस्कारकारके, प्रा-

संस्कार पु० सम्+कृ-षञ् सृट् च । सतोद्युष्टान्तराधान

रूपे प्रतिपत्ते, यथा अलङ्कारादेरुत्सादेवखादेश उद्दीपन-

निधानसार्जनादयः, ब्रौह्मादेश यज्ञाङ्गतासम्बन्धानां

वैदिकसार्गेषु प्रोक्षणादिः दर्पणादेर्निर्मलीकरणादिः ।

स्मृतिहेतौ व्युत्पन्नजन्ये आत्मवृत्तिगुणभेदे, पृथिव्यादिव-

तुष्टयस्येवैवाख्ये गुणे, यथावस्थिततयास्वापनप्रयोजने स्थि-

तिस्थापनाख्ये गुणभेदे, शास्त्राभ्यासजन्यव्युत्पत्तौ, व्याकरणी

क्तदिशा शब्दानां साधनप्रकारे, विप्रादीनां वैदिककर्मो-

र्हत्वसाधने गर्भाधानादौ क्रियाकलापे, पात्रे च ।

संस्कारवर्जित लि० ईत० । गर्भाधानादिसंस्कारहीने, शा-

स्त्रादौ व्युत्पत्तिहीने च संस्कारहीनादयोप्यल ।

संस्कृत लि० सम्+कृ-क्त सृट् च । कृतसंस्कारे पदार्थे, व्याक-

रणादिलक्षणाधीनसाधनयुक्ते शब्दे, पक्षे, भूषिते, शो-

षिते च ।

संस्तर पु० सम्+स्तृ-अप् । यने, शय्यायाम् पल्लवादिरेचित-

शय्यायां च “नवपल्लवसंस्तरे यथेति” कुमारः ।

संस्तव पु० सम्+स्तृ-अप् । परिचये, सत्यम् स्तुतौ च ।

संस्ताव पु० संस्तूयतेऽल सम्+स्तृ-षञ् । यज्ञार्थं संस्तावक-

विप्राणां वासभूमौ ।

संस्तुत लि० सम्+स्तृ-क्त । परिचिते, सत्यम् स्तुते च ।

संस्तव्य पु० सम्+स्तृ-षञ् । संघाते, निविडसंयोग-

रूपे सन्निवेशे, मिश्रतौ, गृहे; सस्याने च ।

संस्त्य लि० सम्+स्तृ-क । अवस्थिते, कृते च ।

संस्था स्त्री० सम्+स्था-अङ् । व्याख्यपचावस्थितौ, स्थितौ,

नाभौ, यज्ञभेदे, व्यवस्थायां, व्यक्तौ, सादृश्ये, प्रान्ते च ।

संस्थान न० सम्+स्था-ल्युट् । सतृप्पये, व्याकारे, अवयव्या-

रम्भकसंयोगभेदे, चिह्ने, सन्निवेशे, सत्यम् स्थितौ च ।

संस्थित लि० सम्+स्था-क्त। स्मृते, सस्यस्थिते च। [ठो]।
 संस्पृश स्त्री० संस्पृश्यते सम्+स्पृश-ञ् टाप्। रजनीगन्धा-
 संस्फुट लि० सम्+स्फुट-क। विकशिते।
 संस्मोट न० सम्+स्मोट-ञ्। युद्धे।
 संस्फोट पु० सम्+स्फोट-ञ्। युद्धे।
 संसृत लि० सम्+हन-क्त। दृष्टे, भिलिते, परार्थं भिलिते,
 “संहतपरार्थत्वादिति, साक्ष्यम् दृढसंयोगयुक्ते संस्यगृहते च
 संसृतल पु० संसृतं संहननं संघातं लाति-ला-क। भिलित
 पाणिद्वये।
 संसृतपुष्पिका स्त्री० संसृतानि दृढं संयुक्तानि पुष्पाण्यस्याः
 कप् अत इत्त्वम्। मिथेयायाम्।
 संसृति स्त्री० सम्+हन-क्तिन्। संसृहे, सस्यगृहने च।
 संसृगन न० संसृग्यते परार्थं संसृज्यते सम्+हन-ल्युट्।
 देहे, संघाते, वधे च।
 संसृष्ट पु० सस्यक् हर्षः सम्+हृष-ञ्। आगन्ते, स्रद्धायाञ्च
 संसृष्टत्वनेन षञ्। वाचौ।
 संसृष्ट पु० सम्+हृ-ञ्। प्रत्यये, नाशे, संक्षेपे, नर-
 कभेदे, विचर्जने, भैरवभेदे च।
 संसृष्टमुद्रा स्त्री० संसृष्टाया स्थानान्तरनयनाय मुद्रा।
 तन्मूर्ति मुद्राभेदे तन्मूर्तिमुद्रादृढमिधाने।
 संसृष्टा स्त्री० सस्यक् हितं प्रतिपाद्यं यस्याः। सन्वादिप्रसीते,
 धर्माग्राह्ये, पुराणे, इतिहासादौ, कर्मकाण्ड-प्रतिपादके
 वेदभागे, च।
 संसृष्टि स्त्री० सम्+क्षेज् क्तिन्। बह्विभिः कृते व्याह्वाने।
 संसृत लि० सम्+ह-क्त। कतसंहारे, सङ्कुचिते च।
 संसृति स्त्री० सम्+ह-क्तिन्। संहारे-
 संसृतिदि पु० सम्+सृद-ञ्। शब्दभेदे।
 संसृतिदि लि० सम्+सृद-णिनि। शब्दायमाने।
 संसृतिदि पु० सम्+सृद-ञ्। आनन्दभेदे।
 संसृष्टक पु० संह कष्टकेन संहस्य सः। करजभेदे, (नाटा-
 करजा) शैवाले च। कष्टकयुक्ते लि०। [कर्णयुक्ते च।
 संसृष्ट लि० संह कर्मेण श्रवणेन तस्यापारेण वा। स्तुतिशोभे,
 संसृष्टक लि० संह कर्मणा कप्। व्याकरणोक्ते कर्मयुक्त
 क्रियाबोधके धातौ “फलव्यापारयोरेकनिष्ठतायासकर्मकः।
 भातस्तयोर्धर्मभेदे सकर्मक उदाहृत” इत्युक्तदिशा
 धातोः सकर्मकत्वमवश्यम्।
 संसृष्ट लि० संह कलेवा, अवयवसालया, चतुषष्ठा कलाभिर्वा

संहस्य सः। संपूर्णे समये, कलासहिते च।
 संसृष्ट लि० संह कारणेन। कार्ये। [अन्तिके समीपे।
 संसृष्ट पु० कर्मनं पीडनं काशः कश्च-ञ् संह काशेन।
 संसृष्ट पु० संह समानः कुरुण्डेन। साकरुण्डेन।
 संसृष्ट पु० संह समानं कुतसस्य। शकुलमत्वे (शल) स्त्री
 त्वमपि। समानवशे लि०।
 संसृष्ट लि० समाने कुले भवः यत्। अशौचविषये स्त्राव-
 वधूर्वाधिसनानाद्यप्युपवाधिमप्यर्थने पुरुषवर्गे, दास्य-
 हये स्त्रावमपि कुलोर्वाधिसनपुरुषमात्रे “विभक्तदायादान्
 संसृष्टानाचक्षते” इति स्मृतिः। [मिति केचित्।
 संसृष्ट अव्य० एक+नि०। एकवारे विठावाञ्च तल स्त्रीत्व-
 संसृष्ट पु० संसृष्ट एकवारं प्रजायते प्र+जन-ड। काने
 एकवारजातापत्ये लि०।
 संसृष्टफला स्त्री० संसृष्ट फलति फल-ञ्। कदलीद्वये
 संसृष्ट लि० संसृष्ट-क्त। आसृक्ते, अविरते च।
 संसृष्ट पु० सच-तनु। श्रद्धयवादिभूयै (श्रात) “नेषादौ
 संसृष्टो देवाः” इति स्मृतिः। [स्त्रीप्। शोभाद्वये।
 संसृष्टफला (ली) स्त्री० संसृष्टवद्व च द्वाणि फलान्यस्याः वा
 संसृष्टि न० संसृष्ट-क्तिन्। जरौ, शकटावयवभेदे च।
 संसृष्ट लि० संह समं संस्वायते स्त्रा इन् नि०। सौहार्दयुक्ते
 संसृष्ट स्त्री० संसृष्ट+ङीप्। संहचर्यां, वयसायाञ्च।
 संसृष्ट न० संसृष्टभावं यत्। मिलतायाम् सौहार्दम्।
 संसृष्ट पु० संह गरेण विषेण जातः। सूर्यवंशे नृपभेदे “सग-
 रात् सागरोजात” इति पुराणम्। विषयुक्ते लि०।
 संसृष्ट पु० संह समानो गर्भोऽस्य। सहोदरे आतरि। संह
 गर्भेण। गर्भयुक्ते, मध्यवर्त्ति स्त्रावपत्युक्ते कुसुमवर्वा-
 दौ च लि०।
 संसृष्ट पु० समाने गर्भे भवः यत्। सहोदरे आतरि।
 संसृष्ट न० संह समानं गोलम्। कुले। संह समं गोलमस्य।
 चातौ लि०।
 संसृष्ट स्त्री० अद-क्तिन् नि० संह गिधः। संहभोजने।
 संसृष्ट दि० सम्+कट-ञ्। अत्यावकाशे स्थाने, संघाते। सम्+
 कट-ञ्। इत्ये “नरोक्ष्यते संहटादिति” वसुडी। देवी-
 भेदे, ज्योतिषोक्ते दशाभेदे च स्त्री० टाप्।
 संसृष्टा पु० संह संवाधनमिति अज-अण्। धवष्टवे।
 संसृष्ट पु० सम्+कृ-अण्। स्वार्जान्यादिभिः क्षिप्ते रजशि।
 मेलने, इतरजातिपुष्टये इतरजातिस्त्रियां जाते जातिभेदे

“सङ्करस्य च कर्ता स्वाद्यपह्न्यासिमाः प्रजाः” इति गीता
न्यायोक्ते जातिबाधके परस्परभावसमानाधिकरणयोरैका
धिकरणवृत्तित्वरूपे धर्माविशेषे च । तदुदाहरणादि दृष्ट-
दभिधाने ।

सङ्करीकरणं न० संकरः क्रियतेऽनेन वि+क-ल्युट् । “खरा-
त्रोद्वृष्टगेभानासजाविकवधस्तथा । सङ्करीकरणं श्रेयं सी-
नाहिमहिषस्य च” इत्युक्ते खरादिवधजन्ये पापे ।

सङ्कर्वेषा पु० संकष्यते गर्भात् गर्भान्तरं नीयतेऽसौ सम्+कष-
यच् । वलदेवे । भावे ल्युट् । आकर्षणे, स्थानान्तर-
नयने च न० ।

सङ्कलनं न० सम्+कल-ल्युट् । एकत्वस्वीकारणे, योजने,
(ठिक देया) संप्रभे च । [संटहीते च ।

सङ्कलितं लि० सम्+कल-क्त । योजिते, रेखादिना संघटे,
सङ्कल्प पु० सम्+कप-घञ् । अभीष्टसिद्धये “इदमित्येव
कार्यं” मिलेवंरूपे सनसोव्यापारभेदे, कर्मासाधनाय अभि-
लापवाक्ये, “सङ्कल्पेन विना राजन् ! यत्किञ्चित् कुरुते
नरः” इति पुराणस्मृतत्विशेषोद्वृष्टदभिधाने । [योऽप्यल

सङ्कल्पजन्मन् पु० सङ्कल्पात् जन्म यस्य । कामदेवे । सङ्कल्पभवाद-
सङ्कल्पयोगि पु० सङ्कल्पोयोगिनरूपनित्कारणं यस्य । काम-
देवे “सङ्कल्पयोगिनेरभिमानभूतमिति” कुमारः ।

सङ्कषुका लि० सम्+कष-उकन् । अस्थिरे, सन्दे, इर्जने
सङ्कीर्णं, अपवादशोले च ।

सङ्काशं लि० सम्+काशे काश-अच् । सट्थे “तर्णादित्य-
सङ्काशमिति” तन्त्रम् । निभादिवदस्य नित्यसमासता ।

सङ्किल पु० सम्+किल-क । वज्रे वल्कायाम् ।

सङ्कीर्णं लि० सम्+कृ-क्त । वज्रजनसंघर्षेण निरवकाशे
स्थाने, मिलितनानाजातौ, व्याप्ते, मिश्रिते, सङ्कटे, एकल
मिलितयोः परस्परविजातीययोश्च । इतरवर्णेन इतरवर्ण-
स्त्रियां जाते जातिभेदे पु० । [च ।

सङ्कुचितं लि० सम्+कुच-क्त । कतसङ्कोचे, संक्षिप्ते, अग्रमुत्ते
सङ्कुलं न० सम्+कुल-क । परस्परपराहते, “आवज्जीवसह-

सौनो ब्रह्मचारी च मे पिता । माता ह्य सप्त वन्ध्वैव पुत्र,
हीनः पितामहः” इत्येवं वाक्ये, परस्परहननरूपे युद्धे
वज्रजनादिभिः संवाधेन निरवकाशे स्थाने च सङ्कीर्णं लि० ।

सङ्कृतं पु० सम्+कृत-घञ् । समनोमतभावव्युत्पन्नाय कृते हस्तादि
माननरूपे व्यापारे (इसारा) “अस्मान्छब्दत्रयस्यार्थ-
बोधः, अयं शब्दः असंभयबोधयत वा” इत्येवं शब्दनिष्ठ-
अर्थबोधनाशक्तिविशेषे, प्रियसङ्गमायै शुभस्थाने च ।

सङ्केतितं लि० सङ्केतो जातोऽस्य तार० इतन् । सङ्केतवति
वाच्ये अर्थे “साक्षात् सङ्केतितं योर्वचमभिधत्ते” इति काव्यप्र०
सङ्कोच पु० सम्+कुच-घञ् । वज्रविषयकवाक्यस्यात्यविषय
कतया व्यवस्थापने, सासान्धशब्दस्य विशेषपरताशाम्,
जडीभावे, बोधे, वन्धे च । सम्+कुच-अच् । मल्लभेदे
पु० कुङ्कुमे न० । [वाम् ।

सङ्कोचनी स्त्री० सम्+कुच-ल्यु-गौ०ङोप् । लज्जालुलता ।
सङ्क्रान्दनं पु० सङ्क्रान्दयत्सुरात् सम्+क्रान्द-णिच्-ल्यु ।
इन्द्रे । भावे ल्युट् । सत्यक्रान्दने न० ।

सङ्क्रान्तास पु० सङ्क्रान्तयनेन सम्+क्रम-घञ् वा वृद्धिः
जलवन्धनस्थाने(सांको) “आत्मानं सङ्क्रान्तं कर्तेति” ऋतः
भावे घञ् । रव्यादेः राखन्तरसञ्चारे च । [नरगमने च ।

सङ्क्रामणं न० सम्+क्रम-ल्युट् । सङ्क्रान्ता, रव्यादीनां राख्य
सङ्क्रान्तं लि० सङ्क्रान्तिरस्मासि अच्, सम्+क्रम-क्त वा ।
सङ्क्रान्तियुक्ते सङ्क्रमणचरि, प्राप्ते, दायरूपेण
पितृभर्तादितः आगते स्त्रिया प्राप्तिपथे च ।

सङ्क्रान्ति स्त्री० सम्+क्रम-क्तिन् । सत्यक्रमण्ये, रव्यादीनां
राखन्तरसञ्चारे च । तत्र विशेषो दृष्टदभिधाने वक्ष्यते ।

सङ्ख्या न० संख्यायते परस्परनामोच्चारणं क्रियतेऽतः सम्+ख्या
घञर्थे क । युद्धे । अष्ट । विचारे, बुद्धौ, द्रव्याश्रिते एक-
त्वहितादौ शुणभेदे, च स्त्री० टाप् ।

सङ्ख्यातं लि० सम्+ख्या-क्त । कृतसङ्ख्ये, शुषिते-सत्यक्-
ख्याते च ।

सङ्ख्यावत् पु० सङ्ख्याविचारणा साक्ष्यस्य महत्त्वस्य वा । प्रसिद्धते
सङ्ख्यायुक्ते लि० । [करणयोग्ये ।

सङ्ख्येयं लि० सङ्ख्यायतेऽसौ सम्+ख्या-यत् । शुण्ये सङ्ख्या
सङ्ग पु० सन्ज-घञ् । नेलने, सम्बन्धे, विषयादिरागे च
“ध्यायतो विषयान् पुंसः सङ्गस्तेषु पजायते” इति गीता ।

सङ्गतं न० सम्+गम-भावे क्त । सोहाई सङ्गतौ च कर्त्तरि क्त ।
मिलिते लि० ।

सङ्गति स्त्री० सम्+गम-क्तिन् । सङ्गने, मेलने, न्यावीते
अगन्तराभिधानप्रयोजकजिज्ञासाजनकज्ञानविषये, “सप्र-
सङ्ग उपोद्घातो जेततावसरसया । निर्वाहकैककार्यत्वे-
योढा सङ्गति रियते” इत्युक्ते प्रसङ्गादौ पदार्थे च ।

सङ्गतं पु० सम्+गम-घञ् न वृद्धिः । सङ्गतौ स्त्रीपुंसयोः
संभोगे, नद्यादेर्नदादियोगस्थाने च “गङ्गासागरसङ्गमः”
इति पुराणम् ।

सङ्गरं पु० संगीर्यते सम्+गृ-अप् । आपदि, प्रतिज्ञां वां,

क्रियाकारके, विधे, शमीड्ये च ।

सङ्गव पु० सङ्गता गावोदोहनायाव कावे नि० । “प्रातः-
कालोऽसङ्गतास्त्रीनु सङ्गवस्वावदेशे तु” इति श्रुत्युक्ते प्रातः-
कालानन्तरं सङ्गत्तिलयात्मके कालभेदे ।

सङ्गिन् लि० सन्ज-घञ् । सङ्गयुक्ते । स्त्रियां ङीप् ।

सङ्गीत न० सम् + गी-क्त । दर्शनायै नायगीतवाद्यलिके, तत्-
प्रतिपादकपत्रे च । कर्मणि क्त । सङ्गगीते लि० ।

सङ्गीर्ण लि० सम् + ण् क्त । स्त्रीकृते ।

सङ्गह पु० सम् + गृह-ङप् । सङ्गृहे, संग्रहे, बह्वक्षकवाक्या
नामेकत्र सङ्गृहने च । [नत् त ।

सङ्गृहणी स्त्री० सङ्गृहता यङ्गणी। यङ्गणीरोगभेदे । [सङ्-घा-

सङ्ग्रास युजेचद० चु० उभ० सक० सेट् । सङ्ग्रामयति ते अस

सङ्ग्रास पु० सङ्ग्राम-घञ् । युजे ।

सङ्ग्रामघटह पु० द्वेत् । रणवाद्यभेदे ।

सङ्ग्राहिन् पु० सम् + गृह्णाति क्तम् सम् + गृह्-णिनि ।
कुटजहृत् । संवाचकत्वे संयहकारके, च लि० ।

सङ्ग पु० संघवत् सर्वम् । सजातीयसमूहे, समूहे च ।

सङ्गचारिन् पु० सङ्गीभूय चरति चर-णिनि । गतृसे ।

सङ्गीभूवचारिणि जन्तुभावो लि० ।

सङ्गजीविन् पु० सङ्गेन जीवति जीव-णिनि । सङ्गोपजी-
विनि वातीने ।

सङ्गट्ट पु० सम् + घट्ट-घञ् । परस्परसङ्घर्षे गठने च ।

सङ्गट्टन न० सम् + घट्ट-ल्युट् । मेलने, गठने, रचनायाञ्च ।
युच् । तलैव स्त्री० । [योडह्रात० ।

सङ्गतल पु० सङ्गी संघते मिलिते तले यत् । संयोजितप्रतलद्वये

सङ्गपुष्पी स्त्री० सङ्गीभूतानि पुष्पाख्यस्याः ङीप् । धातकी
पुष्पाम् । (भा३ फुल) ।

सङ्कर्ष पु० सम् + कृ-घञ् । परस्परसंघर्षे, सङ्घासाञ्च ।

सङ्कर्षस् अव्य० सङ्कर्ष-वीक्षणार्थे-घञ् । भूरिगः इत्यर्थे ।

सङ्गाटिका स्त्री० सङ्गाटयति-सम् + घट्ट-णिच् खलु । युग्मे,
जलकसद्वये, प्राण्ये च । [दृढसंयोगे कर्मे च ।

सङ्गात पु० सम् + गृह्-घञ् । समूहे, नरकभेदे, सङ्गग्रहने,

सङ्गातपत्निका स्त्री० सङ्गातयुक्तं पत्नमस्याः कप् अत
इत्थस् । शतपुष्पायाम् ।

सचि(ची) स्त्री० सच-इन वा ङीप् । इन्द्रायाम् ।

सचिप्लक पु० सच चिप्लकेन । लिङ्गनेने (पिचुडिपुक्तनेने) ।

सचिव पु० सच-इन् तथा सन् वाति वा-क्त । सहाये, सन्निधि,
कृष्णपुस्तके च ।

सचेतन लि० सह चेतनया । विविधज्ञानयुक्ते ।

सचेष्ट पु० सचते सच-ञच् तयाभूतः सन् इष्टः । आत्मे । सह
चेष्टया । चेष्टान्ति लि० [हरिद्रायाम् ।

सञ्चारा स्त्री० सन् चारो गात्रावुभेदने विषयगतिरस्याः ।

सञ्चिदानन्द पु० सन् नित्यः चित् चैतन्यमानन्दः लिपद-
कर्म० । नित्यज्ञानसुखसमे वृक्षारिणि ।

सञ्चूद्र पु० कर्म० । सङ्गोपनापितादौ मूद्रभेदे । “सञ्चूद्रौ
गोपनापिताविति” श्रुतिः ।

सजस्वाल लि० सह जस्वालेन । पङ्क्युक्ते देये ।

सजाति पु० समाना जातिरस्य । समानवर्णेन समानवर्णाया
मूढायाम् उत्पादिते पुत्रे । हस्तजातौ लि० ।

सजातीय लि० समानां जातिसमर्हति च । समानवर्णयुक्ते ।

सजु(जू)स् अव्य० सह जुसते क्तिप् पु० वा दीर्घः । सहाये
“सजुःतल्य रतिं वसेदिति” भट्टिः ।

सज्ज लि० सम्ज-ञच् । उद्युक्ते, संग्रहे, सम्भूते, निश्चये च ।

च । आयोजने, वेष्टे, च स्त्री० । सतीजायते जन-ङ । साधु-
जाते लि० ।

सज्जन लि० सम्ज-णिच्-ल्युट् । रक्षार्थं सैन्यस्थापने, घट्टे
च । सम्ज-ल्युट् । आयोजने, सन् जनः । सौजन्यवति

जने, “कुत्रसज्जनरञ्जगमिति” सत्कुलोद्भवे च पु० ।

सम्ज-णिच्-ल्युट् । ऋपादीनामारोहणार्थं गजभूषा-
करणादौ । [संनद्धे च ।

सज्जित लि० सज्जा जातास्य तार० इतच् । कतवेष्टे, भूषिते

सञ्च सञ्जीयते ऽल सम् + चि-ङ । लेखनार्थे पत्रभेदे (सांघ)

सञ्चय पु० सम् + चि-ञच् । समूहे, संग्रहे च । ल्युट् । सञ्च-
यनम् । सङ्ग्रहे न० । [सीदतीति] उराणम् ।

सञ्चयिन् पु० सम् + चि-इनि । सङ्गृहकारके, “सञ्चयी नाव-

सञ्च(खा)र पु० सञ्चरत्यनेन सम् + चर घञर्थे क घञ् वा । सेतौ ।

देहे, यहादेः राश्वन्तरगमने च । भाष्ये क । सङ्गगीतौ

सञ्चाय्य पु० सञ्जीयतेऽग्निरल सम् चि-ल्युट् । वसभेदे ।

सञ्चारिका स्त्री० सञ्चारयति नावकयो र्वात्सिम् सम् + चर-
णिच्-ल्युट् । दूतां कुट्टिन्त्याम्, युग्मे, प्राण्ये च ।

सञ्चारिन् पु० सम् + चर-णिनि । भूमे, वायौ, अलङ्कारोक्ते
शङ्करादिर साद्यनुशये भावभेदे च । “व्यक्तः सञ्चारिणा

तवेति, साहित्यं सञ्चारकारके लि० स्त्रियां ङीप् ।

“सञ्चारिणी दीपशिखेति” रघुः । सा च हंसपदाञ्च ।

सञ्चाली स्त्री० सञ्चलति सम् + चल-ख गौ० ङीप् । शुद्धायाम्

सञ्चित लि० सम् + चि-क्त । संग्रहीते ।

सत्त्ववन न० सत्+वु-वुन्। परस्परानभिमुखतया स्थिते चतुः-
भानेष्टहे।

सञ्जीवन न० सञ्+जीव-ञ्। 'सुतं यं सञ्जये सञ्जयधा-
गधारणे च। सञ्जीवयति णिङ्-ल्युट्। औपधिभेदे
स्त्री० ङीप्।

सट न० स्त्री० सट-अच्। जतिनां केशसङ्कृते, जटायास्, शि-
खायां, सिद्ध देः केशरे च "सटाच्छटाभिन्नधनेति" साधः
सटि(टी) स्त्री० सट-इन् वा ङीप्। शब्दास्। कन्। मध्यपक्षे
एत्ते। सट-इन् ङीप्। सठीत्यल। [भेदे।

सखीन न० सत्+ङी-क्त। पक्षिणां सङ्कल्प मनस्वरूपे गति
सत्त्व लि० अथ शब्द। सख्ये, साधौ, पूजिते, धीरे, प्रशस्ते,
विद्यमाने च। स्त्रियां ङीप् साचं पतिव्रतायां, स्त्रियां,
दत्तकन्यायाङ्क। "सती सती योगविष्टदेहेति" ऊनारः
ब्रह्मणि न० "स्योतस्यदिति निर्द्देशो ब्रह्मण्यस्त्रिविधः सटत"
इति गोता। आदरे अज्यं "सदसती कादराजदरयो-
रिति" पाणिनिः। [तद्वति लि०।

सतत न० सत्+तन-क्त ण्ट० रुनेऽन्यसोपः। निरन्तरे
सतत्त्वं न सत् सटशं तत्त्वेन। स्वभावे।

सताबन्ध ण० गौतमपुत्रे अहस्त्रागर्भजे सनिभेदे।

सतीन ण० सती नयति नी-ङ। वंशभेदे, (कुट्टमटर)
कलायभेदे च। स्वार्थे कन् तलैव।

सतीर्थ ण० ससाने तीर्थे युरौ वसति यत् समानस्य सः।
परस्परैकयुक्ते बाले, निर्यकारोऽप्ययमित्यन्ते।

सतील ण० सती लजयति ङ। (कुट्टमटर) कलाये।

सतीलक ण० सतीलद्रव कायति कै-क, सत् तिलेन तिलचि
क्लेन कण्ट० दीर्घः। वंशे, (कुट्टमटर) कलायभेदे, च।

सतीला स्त्री० सत् तिलेन तिलचिक्लेन ण० दीर्घः। कलायभेदे
सत्कार्त्त ण० सत्+क-ङच्। विष्णो। सत्कारके लि०।

सत्कर्मान् न० कर्मा०। वेदादिविहिते वागादौ कर्माणि।

सत्काञ्चनार ण० कर्मा०। रत्नकाञ्चने।

सत्कार ण० सत्+क-अच्। सम्मानने, पूजने च।

सत्कृत लि० सत्+क-क्त। पूजिते, कृतसम्माने च।

सत्क्रिया स्त्री० सत्+क-श। सत्कारे, सम्मानने, पूजने च।

सत्तल लि० अतिशयेन सन् तमम्। अतिशयसाधौ।

सत्ता स्त्री० सतोभावः तन्। द्रव्ययुक्तर्मादौ जातिभेदे,
विद्यमानतायाङ्क।

सत्त्व न० सद-त्वन्। स्थाने, यज्ञे, सदादाने, आच्छादने, अ-
रण्ये कैतवे, धने, गृहे, दाने, सरसि च।

सत्त्वम् अज्यं सद-त्वन्। सहार्थे। त। सत्त्वाद्यतार्थे अज्यं

सत्त्वहाला स्त्री० इत०। सत्त्वजलादेर्दोषार्थे कश्चित् गृहे

सत्ताजित् ण० सत्त्वेषाजयति लोकान् आ+जि-क्लिप्।

श्रीकृष्णचरुरे सत्त्वभासाजनके राजभेदे। [गृहस्थे च।

सत्तिन् ण० सत्त्वं गृहं यन्मोवा विद्यतेऽस्य इति। गृहपते

सत्त्व न० सतोभावः त्व। सत्त्वस्थिते प्रकाशादिबाधने प्रक-

त्ववयवे पदार्थे, "तत् सत्त्वं निर्मलत्वात् प्रकाशकमना-

मयमिति" गीता। अयं द्वितकारः। ण्ट० एकतकारः। स्वभावे

द्रव्ये, प्रायेषु, व्यवसाये, रणे, आत्मनि, चित्ते, आशुषि,

धने, च। न्यायोक्ते सत्ताकूपे जातिभेदे, विद्यमानतायाङ्क

द्वितकारः। जन्तुषु ण० न०।

सत्त्वत्त न० सत्त्वशोभनं पत्न्यम्। पत्न्यस्य नवदशे ईश०। सुदशे लि०

सत्त्वथ ण० कर्म०। शोभनसौम्यं, वेदादिविहिततत्त्वाचारे च।

सत्त्वप्रतिग्रह ण० सङ्ग्रहः प्रतिग्रहः। साधुदत्तधनस्य प्रति-

ग्रहे "सप्त वित्तानामा धन्या दायोलाभः कस्योजयः। विभागः

संप्रयोगश्च सप्तप्रतिग्रहश्च चेति" स्मृतिः।

सत्त्वप्रतिपक्ष ण० कर्म०। तत्त्वविरोधिनि, न्यायोक्ते हेतु-
दोषभेदे च। [उच्यते लि०।

सत्त्वफल ण० सत्त्वं शोभनानि फलान्यस्य। दाद्विषयस्य सुफ-

लस्य न० सत्ते हितं यत्। सत्त्वयुगे, शफवे, सिद्धान्ते, वाधा-

य्ये च तद्वति लि०। अश्वत्थश्वे नान्दीस्यस्योद्देशे च ण०।

सत्यङ्कार ण० सत्त्व+क-अच् नि० सत्। 'सत्येत् अथश्वं
केयमित्येवं' सत्यकारणे, सत्यापने (सायनादेश्चोया)।

सत्यपुर न० सत्ययुतां पुरम्। विष्णुलोकै।

सत्यफल ण० सत्त्वं फलमस्य। विल्लङ्घ्ये। [याम्।

सत्यभामा स्त्री० सत्ताजितोत्पद्यतायां श्रीकृष्णस्य भार्या-

सत्यम् अज्यं सत्+यश्च। स्त्रीकारे।

सत्ययुग न० सत्त्वप्रधानं युगम् शाक०। सत्त्वप्रचुरे प्रथमे युगे।

सत्यलोक ण० सत्त्वप्रचुरो लोकः। जलस्य सप्तलोकमध्ये सप्तो-

परिस्थे लोकै। [सत्यवचनादधीत्यल।

सत्यवचस् ण० सत्त्वं वचोऽस्य। सुनौ। सत्यवचनयुक्ते लि०

सत्यवत् ण० सत्त्वं विद्यतेऽस्य सत्त्वं नस्य च। सावित्रीपती

गृहभेदे, सुनिभेदे च। सत्ययुक्ते लि० स्त्रियां ङीप् सा च

व्यासस्य सातरि च।

सत्त्ववतीसुत ण० इत०। सत्त्वगन्धपुत्रे स्वासं सुनिभेदे।

सत्यवान् ण० सत्त्वा वान् यस्य। सधौ, काके च तस्य गन्धे न-

हि शुभाशुभनिश्चयेन तस्य तथालम्। सत्त्ववदनशीलेति०।

सत्यवादिन् लि० सत्त्वं वदति वद-णिनि यथार्थवाक्यवक्त्रि ।
सत्यव्रत पु० सत्त्वं व्रतमस्य । निशङ्कुनामके राजभेदे । सत्वतत्
परे लि० ।

सत्यसङ्गर सत्त्वः सङ्गरः प्रतिष्ठा यस्य । कुबेरे सत्यप्रतिष्ठेति०
सत्यसन्ध लि० सत्या सन्धा सन्धानं यस्य । सत्याभिसन्धौ ।
सत्याकृति स्त्री० सत्य + डाच् + कृ - क्तन् । “अवश्वजेतनाया-
केशमित्वेवं” प्रतिष्ठाकृते सत्यकरणे (वायनादेर्योवा) ।

सत्यामृत न० सत्यसङ्गितसम्भूतं यत् । वणिगृह्यतौ वाणिज्ये ।
सत्यापन्न न० सत्व + णिच् - पुक् ल्युट् । सत्वाकृतौ । युच् ।
सत्यापनाप्यत् स्त्री० । [सत्ववाक्ये न० ।]

सत्योद्य लि० सत्वद्यः यस्य वद-क्यप् । सत्ववादिनि । कर्म० ।
सत्त्व सम्बन्धे सन्ततौ च अद्० पु० आ० सक० सेट् । सत्वयते
असत्त्वतः । सत्वापयते इत्यन्ये ।

सत्त्वं न० सत्वयते सन्तत्यते चञ्ज् यज्ञभेदे, त्रीक्ष्णस्य गुरेन्दपभेदे च
सत्त्वाजित् पु० सत्त्वैराजयति लोकन् । त्रीक्ष्णस्य गुरे ।

सत्त्वर न० सह त्वरया । शीघ्रे त्वरान्विते लि० ।

सदंशक पु० सह दंशेन कप् । कर्म० । दंशकयुक्ते लि० ।

सदंशवदन पु० सह दंशेन दंशाकारेण तथामूर्तं वदनमस्य ।
कङ्कतिहृगे ।

सदञ्जन न० कर्म० । पुष्पाञ्जने रीतिजाते अञ्जनभेदे ।

सदन्न न० सीदत्वस्मिन् + सद-ल्युट् । नृहे, जले च ।

सदय पु० सन् अयः । साधुशुभावहविधौ । सह दयया । दया-
न्विते लि० ।

सदस् स्त्री० न० । सीदत्वस्मात् सद-अधि । सभायास् ।

सदस्य पु० सदसि साधुर्वसति वा यत् । न्यूनातिरिक्ताविप-
र्ययपरिहाराय विधानदर्शनि । सभासदि लि० ।

सदा अव्य० सर्वस्मिन् काले दाच् चादेशः । सर्वस्मिन् काले
इत्यर्थे ।

सदागति पु० सदा गतिरस्य । वायौ सदागतियुक्ते लि० ।

सदाचार पु० कर्म० इत० वा “सरस्तीरपदत्वोर्देवनद्योर्ब-
दनरम् । तं देवनिर्मितं देशं ब्रह्मावसं प्रचक्षते । तस्मिन्
देशे य आचारः पारम्पर्यक्रमगतः । वर्षानां सान्तर-
लानां च सदाचार इत्येते” इति मल्लकदेशप्रचलिताचारे
“साधवः लोणदीपाश्च सङ्कट, साधुवाचकः । तेषां
चरणं यत् सदाचारः स उच्यते” इत्युक्ते साधूनामाचरणे च ।

सदातन पु० सदा भवः सदा + तन् लट् । विष्णौ । नित्ये
लि० । स्त्रियां ङीप् । [एलापयज्ञाञ्च ।]

सदातोषा स्त्री० सदा तोषानि यज्ञास् । करतोयानद्याम्,

सदात्मन् लि० सन् साधुरात्मा चित्तं यस्य । साधुचित्ते ।

सदादान पु० सदा दानं सदाजलं त्वागो वा यस्य । येरावते
गजे + सदात्माग्नि लि० । [युक्ते लि० ।]

सदानन्द पु० सदा आनन्दो यस्य । सदाशिवे । अनवरतानन्द-
सदानर्त्ते पु० सदा नृत्यति नृत-अच् । खञ्जनविहगे । सदा
नृत्यवति लि० ।

सदानीरा स्त्री० सदा नीरमस्यास् । करतोयानद्याम् ।

सदापुष्प पु० सदा पुष्पं यस्य । नारिकेलवृक्षे । रक्ताकै स्त्री०
ङीप् । सदापुष्पयुक्ते लि० । [कुन्दे च ।]

सदाप्रसून पु० सदा प्रसूनमस्य । रोहितकवृक्षे, चक्रेवृक्षे,
सदाफल पु० सदा फलमस्य । नारिकेलवृक्षे, उडुम्बरवृक्षे च
वार्त्ताकुभेदे लि० स्त्रियां टाप् ।

सदाभद्रा स्त्री० सदा भद्रमस्याः । गाम्भारीवृक्षे ।

सदाशिव पु० सदा शिवमस्मात् । महादेवे ।

सदुत्तर न० कर्म० । व्यवहारे, प्रतिष्ठापन्नानुसारिणुत्तरैः प्रष्टव्य
सत्ययुत्तरैश्च इव० । तद्वति लि० ।

सदृश लि० समानं दर्शनमस्य दृश्य + क्स समानस्य सादेशः ।
तत्पर्युक्ते । [तत्पर्युक्ते ।]

सदृश लि० समानं दर्शनमस्य समान + दृश्य - क्तप् । सादेशः ।

सदृश लि० समानं दर्शनमस्य समान + दृश्य - टक् । तत्पर्युक्ते
स्त्रियां ङीप् ।

सदृश पु० सह दंशेन । निरुद्धे । दंशान्विते लि० ।

सङ्केत पु० कर्म० । न्यायोक्ते हेलाभासदीपरहिते हेतौ ।

सङ्काव पु० सतोभावः, सन् वा भावः । विद्यमानत्वे साधु-
भावे च । “सङ्कावमागत” इति भट्टिः । [इति लि० ।]

सङ्कत न० असत् सत् भूतम् । सत् + णि - भू - क्त । यथार्थे । त-
त्सम्पन् न० सीदत्वस्मिन् सद-मनिन् । नृहे, जले च ।

सद्यःकृत लि० सद्यस्तत्क्षणत् कृतः क - क्त । तत्क्षणकृते ।

सद्यःप्राणकर लि० सद्योऽहठात् प्राणं जलम् आवृष्टं विद्धि
करोति क - अच् । “सद्योभावं नवान्नं च बाला स्त्री चौर
भोजनम् इतस्मिन्नेदकश्चैव सद्यःप्राणकराणि पङ्क्ति-
युक्ते” इत्यमरः ।

सद्यःप्राणहर लि० सद्यः प्राणमायुर्वलं वा हरति हृ - अच् ।
“युष्मं मांसं स्त्रियो वृद्धा बालाकैस्त्वर्यं दधि । प्रभाते सैव न
निद्रा सद्यःप्राणहराणि पङ्क्तियुक्ते” युष्मंसांसादिद्रव्यसमूहे

सद्यःशोषा स्त्री० सद्यः शोषोऽवस्थाः । कपिकष्मास् ।

सद्यःशौच न० सद्यः शीघ्रमपनेयमशौचम् । शृत्त्युक्ते शीघ्रना-
शौ अशौचे इव० । तद्वति शिल्पनपश्यादित्यादौ लि० ।

सन्धित लि० सस्+दी-क्त। वहे । [कर्त्तृ-क्त। उपदिष्टे लि०।
सन्धिद न० सस्+दिश-धावे-क्त। वाचिकार्थकयने वाचायास्
सन्धिज्ञान लि० सस्+दिह-यानच् । सन्देहयुक्ते ।
सन्धी स्त्री० सस्+दी-ङ गौ०ङीष् । सङ्गवास् ।
सन्धीय पु० सन्धीयतेऽर्थे सस्+दीप्-कर्त्तरि यत् । सवूर-
विज्ञातये ।

सन्देष्टा पु० सस्+दिश-यञ् । वाचिकार्थकयने वाचायास् ।
सन्देष्टहर पु० सन्देष्ट हरति अधीष्टानं कथनाव नयति
हृ-अच् । हूते 'तत्रैव सन्देष्टहरादिति' रघुः । ख्युन् ।
सन्देष्टहारकोमल ।

सन्देष्ट पु० सस्+दिह-यञ् । संशयशब्दात् ।
सन्देष्टह पु० सस्+डह-यञ् । सन्नेह । सन्नेगुदीहे च
सन्दाव पु० सस्+दु-यञ् । पलायने ।

सन्धा स्त्री० सस्+धा-यञ् । स्थितौ; प्रतिज्ञायास्, सन्धाने,
होतादनाद्युपे व्यापारभेदे, अनुसन्धाने च ।

सन्धान न० सन्+धा-ल्युट् । सुरादिशब्दादनाद्युपे व्यापारे
सोशरसकण्ठनालके अभिप्रेते, अनुसन्धाने, सङ्गुहने च
सन्धाने स्त्रीलगति तल लीप् । खा च कुम्भशाकावाञ्च
सन्धि पु० सस्+धा-क्ति । कथायां सङ्गुथानगते मेलनायै
मौलीकरवाक्ये व्यापारे, संयोगे, अस्मिद्भवसंयोगस्थाने,
चौरादिकवचनार्थां 'सन्धिं कत्वा त् चौर्येति' स्मृतिः
मगे, सङ्गुहने, नाटकाङ्गत्रिये, व्याकरणोक्ते अर्थद्वयजाते
वर्चयिकारभेदे ।

सन्धिसौर पु० सन्धिसा कृतसुरङ्गया सौरः । सन्धिं कत्वा
सौम्यकारके (चिन्मेल) । [प्रारवहारके

सन्धिजीवक पु० सन्धिं जीवति जीव-स्युन् । शाखेन
सन्धित लि० सन्धा जाताऽस्य तार-इतच् । कतसन्धे, निधिते च
सन्धिमौ स्त्री० सन्धा उपभसंयोगस्तज्जगभौऽस्यस्याः इति
ङीप् । उपभसंयोगेन हतगर्भायां गमि ।

सन्धिपूजा स्त्री० सन्धी अदभ्याः श्रेष्ठे नवज्यास आद्ये द्रव्ये
पजा। आश्विनयुक्तादभोजनवर्गीसन्धिकाले विहितपूजायास् ।

सन्धिजन्म पु० सन्धिं वन्नाति संयुजति सस्+जन्म-अच् ।

सूचिचम्पति । तस्मैवने हि भस्मसन्धिवोजनं वैद्यके प्रसिद्धम् ।

सन्धिलता स्त्री० सन्धिं बाति ला-क्त । नद्यां, मदिरावाञ्च ।

खार्णे लच् । सुरङ्गायास् ।

सन्धिविग्रहाधिकारिण पु० सन्धिविग्रहेषु अधिकरोति
अभि+ङ-णिनि । कथायां सन्धिविग्रहाधिकारिसन्धिभेदे

सन्धिबेला स्त्री० सन्धियुक्ता वेला समयः । अहोरात्रसन्धिसमये

सन्धिसौरक पु० सन्धिसा कृतसुरङ्गया सौरः । सन्देष्टया स-स्युन्
सन्धिसौरै । (चिन्मेल)

सन्धुजित लि० सस्+धुज-क्त । उद्दीपिते ।

सन्धेय लि० सस्+धा-यत् । संयोज्ये मेलनायै ।

सन्ध्या स्त्री० सन्-ध्यै-अङ् । उवा । एक-रूपकालोत्तरभाविपर-
रूपकालस्यावकाशे, दिवारात्रस्य सन्धयर्चिकायै, स च
दिव्याशेषद्रव्यसहितरात्रिप्रथमदण्डात्मकः कालः तयो-
रवर्तदण्डात्मककालश्च 'त्रिवासां रजनौ भास्वत्ताम्रान्
चतुष्टये । नाडीनां तदुभे सन्धौ दिनसाध्यन्तर्गते इति
स्मृतिः । अहोरात्रस्य यः सन्धिः सूर्यनयनवर्जितः ।
सा च सन्ध्या समाख्यातेति स्मृतिः । सायाह्ने, सन्ध्या-
काले-उपास्यदेवताभेदे च । सन्ध्यामुपासते वे त्तु निवर्तं
शंसितव्रता इति स्मृतिः । प्रातः सन्ध्यां ततः कत्वा
संकल्पं बुध आचरेद्दि' स्मृतिः । एतद्विशेषो दृष्टमि-
धाने । 'ब्रह्मार्थज्ञः सहस्राणि वर्षाणाम् कृतं युगम् ।
तस्य तावच्छतो सन्ध्या सन्ध्यांश्च प्रकीर्त्तित इत्युक्ते
युगसन्धिकायै, नदीभेदे, ब्रह्मपत्नीभेदे च ।

सन्ध्यांश पु० सन्ध्यायाः सप्तयुगादेरंशः । सप्तयुगादेरंशभेदे
तत्प्रकाशस्य सन्ध्यायै द्रष्टव्यम् । 'सन्ध्यासन्ध्यांश्चसहितं
विज्ञेयं चतुर्गुणमिति सतुः ।

सन्ध्याचल पु० 'सन्ध्यां वशिष्टः कृतयान् तल यथाद्विधेः सुतः
ततः सन्ध्याचलं नाम तस्य गायन्ति देवता' इत्युक्ते पर्वत-
भेदे ।

सन्धानटिन् सन्ध्यायां नटति नट-णिनि । शिबे ।

सन्ध्यापुष्पी स्त्री० सन्ध्यायां पुष्पमभ्याः । जातिद्वये ।

सन्ध्यावल पु० सन्ध्यायां सन्ध्याप्रसन्निते रात्रिकाले बलं यस्य ।

रात्रौ-बलयुक्ते रात्रये । [कालिकसेवे च ।

सन्ध्यास्र न० सन्ध्याकालिकसन्धिस्र । सुवर्णगैरिके । सन्ध्या-

सन्ध्यारात्र न० सन्ध्याया इव रात्रोऽस्य । सिन्दूरे ।

सन्ध्यारात्र पु० सन्ध्यायां तदाख्यभार्यायां रसते रस-यञ् ।
चतुर्मुखे ब्रह्मणि । [खर्वे ।

सद्ग पु० सीदति सद्-क्त । प्रियालक्षणे अवसने लि० सार्धे कन् ।

सन्धकाट्ट पु० सन्ध एव सद्गकः कर्त्त० । पियालक्षणे, सर्वलक्षणे च
सद्गत लि० सस्+नम-क्त । प्रणते, शब्दायस्थाने च ।

सद्गति स्त्री० सस्+नम-क्तिन् । प्रणामे, ध्वनौ, नम्रतायाञ्च ।

सन्धद्रु लि० सस्+नह-क्त । कृतसद्गच्छे हृतवर्णसि, व्यूह
रचनयावस्थिते सैव्यादौ, आततायिनि, सन्नादिसुक्ते च ।

सद्गय पु० सस्+नी-अच् । समूहे, घटस्थिते-वने च ।

सञ्ज्ञाहल न० सञ्+नह-ल्युट् । वर्णपरुषे, उद्योगे, मन्थ्य
वन्धने च ।

सञ्ज्ञाह उ० सञ्ज्ञाते सञ्+नह-घञ् । (वाजोपा) वर्षेणि ।

सञ्ज्ञिकर्ष उ० सञ्+नि+कष-घञ् । सञ्ज्ञिधे 'सदृत्तसञ्ज्ञिकर्षो
हि लघाईमपि यस्त्यते' इति पुराणम् । विषयेन्द्रियसम्बन्धे,
न्यायसत्ते ज्ञानलक्षणासाधन्यलक्षणायोगजधर्मविशेषात्मा के
व्यौक्तिकप्रत्यक्षसाधने उपायभेदे च ।

सञ्ज्ञिकर्षण न० सञ्+नि+कष-ल्युट् । सञ्ज्ञिधाने ।

सञ्ज्ञिकृट् लि० सञ्+नि+कष-क्त । निकटस्थे ।

सञ्ज्ञिध न० सञ्+नि+धा-क्त । नैकथे । सञ्ज्ञिपस्थिते लि० ।

सञ्ज्ञिधान न० सञ्+नि+धा-ल्युट् । नैकथे, सञ्ज्ञिधे ।

सञ्ज्ञिधि उ० सञ्+नि+धा-क्ति । सञ्ज्ञिधे । कर्मणि कि ।
इन्द्रियविषये । कर्म० । बाधु निधौ ।

सञ्ज्ञिपतित लि० सञ्+नि+प्रत-क्त । स्थिते, उपस्थिते, स्मृते च

सञ्ज्ञिपात उ० सञ्+नि+प्रत-घञ् । मेखने "सञ्ज्ञिपात
लक्षणेचिधिरनिमित्तं तद्विपातस्तेति" व्या० परि० ।
कफादिधातुलवस्य विजातीयवैषम्यरूपलिदोषजे विकारे,
नाशे, उपस्थितौ च ।

सञ्ज्ञिपातज्वर उ० सञ्ज्ञिपातस्य तदर्थो ज्वरः । वैद्यकोक्ते
निदोषजनिकारसाधने ज्वरे ।

सञ्ज्ञिपातमुद्ग उ० सञ्ज्ञिपातं निदोषजनिकारं मुदति मुद-
किप् । नेपालचित्रे ।

सञ्ज्ञिवन्धन न० सञ्ज्ञुनिवन्धनं प्रा० । नानास्थानस्थवाक्यानामे-
कत्वं सञ्ज्ञवने, तदुपयोगिधन्यभेदे च । ७७० । सञ्ज्ञनिवन्ध-
वति लि० "सञ्ज्ञिः सञ्ज्ञिवन्धनेति" नाशः । [सञ्ज्ञासता ।

सञ्ज्ञिभ लि० सञ्+नि+भा-क्त । सञ्ज्ञे । निर्भादिबद्धस्य निम्न

सञ्ज्ञिवेश उ० सञ्+नि+विश-आधारे घञ् । पुरादेवांस्तुल्ये
देशे । भावे घञ् । सञ्ज्ञु स्थितौ ।

सञ्ज्ञिहित लि० सञ्+नि+धा-क्त । निकटभेदे "कर्मसिद्धि
हितं ज्ञेयते" लीलांशा । सञ्ज्ञुस्यापिते च । भावे क्त ।
नैकथे न० । [युक्ते, चर्चिते च ।

सञ्ज्ञस्त लि० सञ्+नि+अस-क्त । निक्षिप्ते, कृतसम्यक्त्वान्ते,

सञ्ज्ञास उ० सञ्+नि+अस-घञ् । "काम्यानां कर्मणां
त्वायं सञ्ज्ञासं कवयोविदुः" रित्युक्ते विहितकर्माणां विधा-
नेन सञ्ज्ञासत्वात्, तदुपयोगिकतृष्णां चने, चैते-कर्त्तव्ये
पुराणप्रसिद्धशिवव्रतभेदे च ।

सञ्ज्ञासिन्नु उ० सञ्+नि+अस-चिनि । सञ्ज्ञासवति, चत-
र्थांशवति, चैते कर्त्तव्यशिवव्रत कर्त्तरि च ।

सपञ्च उ० समानः पञ्चः । द्रव्यरूपे स्वात्मसाधनायमे पञ्चे च ।

सपञ्चाकरण न० सञ् पञ्चे च पञ्चेण सपञ्चः तथा क्रियते
सपञ्च+ङात्+अ-ल्युट् । पञ्चेण सञ्च शरनेधनरूपे व्यक्त-
न्यव्यवने । कर्मणि-क्त । सपञ्चाकृतः । तथा पीडिते
लि० ।

सपत्न उ० सञ्च एकार्थे पतति यतते पत-न सञ्चस्त्व सः । यत्नौ ।

सपत्नारि उ० सपत्नः स्मरिष्व । (नेडवाश) वंशभेदे ।

सपत्नी स्त्री० समानः पतिर्यस्याः स्त्रीपु न च । एकभर्तृकायां
स्त्रियासु, सप्तसाधिकायां भूषादौ तु सपतिरित्यपि ।

सपदि अव्य० सञ्च पदानां पद-रन् सञ्चस्त्व सः । तत्त्वचरित्यर्थे
"सपदि सकृन्निगाचीमिति" कुमारः । [पथ्यीत् ।

सपद पूजायां कण्ठ्यादि० पर० सक० सेट् । सपथ्यति कस-

सपथ्यी स्त्री० सपर-यन्-अ टाप् । पूजायास् "सोऽहं स्या-
विभिधानवेनेति" रघुः । [चतुर्थांशविधिषे च ।

सपाद स्त्री० सञ्च पादेन चरत्येन चतुर्थांशेन वा । पादसङ्घिते,

सपिण्ड लि० समानः पिण्डः स्नेहकारणकदेशोवस्य । एक
देशारभ्यदेशे ज्ञातिभेदे "असपिण्डा च आ मातरिति"

ऋतिः । मातीनाम् सञ्चात् परस्परया अतिपरस्परया
वा एकदेशारभ्यत्वात्तत्वात् । तत्र च दाये अर्थात् चैव
सपिण्डविशेषो दृढदन्धिधाने वञ्चते । "दातृत्वभोक्तृ-
त्वेनैकपिण्डवति दाययज्ञयोपयोगि सपिण्डः" इति
दासनामः ।

सपिण्डीकरण न० सञ्च पिण्डेन ततः अभूतवद्भावे चि+
ङ-ल्युट् । प्रेतत्वविशेषनाय प्रेतोद्देशेन कर्त्तव्ये पितादि
पिण्डसमन्वयकरणरूपे आह्वयेदे "सपिण्डीकरणद्वारेण न
दद्यात् प्रतिमासिक" इति ऋतिः ।

सपिण्डीकृत लि० सञ्च पिण्डैः पितादिपिण्डैः सपिण्डः ततः
चि-ङ-कर्त्तव्यि क्त । यदुद्देशेन सपिण्डीकरणं स्थाप्यं कृतं
तच्चिन्नु ऋते जने "ये सपिण्डीकृताः प्रेतः" इति ऋतिः ।

सपीतक उ० सञ्च समानः पीतकेन । राजप्रीयान्तकोदधे ।

सपीति स्त्री० पा-क्तिन् पीतिः पानस् सञ्च एकत्वं पीतिः ।
आत्मादीनां सञ्च भोजने । [उद्ये ।

सपीतिवा स्त्री० सञ्च पीतेन कपु अतद्वत्त्वम् । कृत्वाशेषातको
सप्तको न० सप्तानाशवयवम् कन् । सप्तसङ्ख्यायास् । सप्त मन्त्रायणस्य
कन् । सप्तसङ्ख्यान्ति लि० ।

सप्तको सप्तभिः स्मरैरिव कावति शब्दावते कै-क । मेखलावाग्

सप्तचत्वारिंशत् स्त्री० सप्ताधिका चत्वारिंशत् शक० (शत-
चत्विथ) सङ्ख्यायां, तत्त्वज्ञानिते च । एवं सप्तश्चादयः

सप्ताधिकतत्तचङ्गायां, तत्त्वज्ञानिते च ।
 सप्तच्छदं पु० सप्त सप्तच्छदाः प्रतिपत्तन् यस्मात् इत्यौ सङ्गा
 यच्छस्त्री वीक्षणार्थता भाष्योक्ता । (जातिष) इत्ये ।
 सप्तजिह्व पु० सप्त जिह्वा इव आखादद्याधनानि व्यभिचरी
 यस्मात् । वङ्गौ “काली कराली च मनोजवा च सुकोहिता चैव
 सप्तस्रवणा । उपा प्रदीप्ता च लपीटयोनेः सप्तैव कीलाः
 कथिताश्च जिह्वा” इत्युक्तानां सप्तानामपि ज्वालानामेव
 तज्जिह्वात्वस्त्वम् । [रादयोभ्यल ।
 सप्तज्वाला पु० सप्त काकीत्यादयः ज्वाला यस्मात् । वङ्गौ सप्तार्चि-
 सप्ततन्तु सप्तर्चिः भूरादिभिर्नैवाव्याहृतिभिस्तन्वते तन-
 तन् । यथे । [ज्ञानिते च ।
 सप्तति स्त्री० सप्तयुष्मिता दशतिः ति० । (सत्तर) सङ्गायां तत्त्व-
 सप्ततितस ति० सप्ततेः पूरयः तस्य । येन सप्ततिसङ्गा
 पूर्यते तस्मिन् यथे । [पूर्यते तस्मिन् यथे ।
 सप्तदश ति० सप्तदशानां पूरयः षट् । येन सप्तदशसङ्ख्या
 सप्तद्वीपा स्त्री० सप्त जम्बूप्रसृतयोद्वीपाः यस्याः । जम्बू
 प्रसृतिसप्तद्वीपत्वां एधिव्याम् ।
 सप्तधा चत्वं सप्तन्-प्रकारे धात् । सप्तप्रकारे ।
 सप्तधातु पु० व० व० । सप्तयुष्मिता धातवः । देहस्येपु “रसात्
 मांसमेदोस्थिमज्जानः शुक्रसंयुताः । शरीरस्या इमे
 स्रवाः पण्डितैः सप्त धातवः” इत्युक्तेषु रसादिषु धातुषु ।
 सप्तन् पु० ति० । सप्त-तनिन् । (सात) सङ्ख्यान्विते ।
 सप्तनामा स्त्री० सप्त नामानि यस्याः ङाप् । आदित्यभक्तायाम्
 सप्तपत्र पु० सप्त सप्त पत्राणि प्रतिपत्तन् यस्मात् । सप्त-
 पत्र इत्ये ।
 सप्तपदी स्त्री० सप्तानां पदानां सप्ताहारः ङीप् । विवाह-
 काले सप्तल्लिकाद्यु गन्तव्येषु सप्तसु पदेषु ।
 सप्तपर्ण पु० सप्त सप्त पर्णान्यस्य प्रतिपर्णम् । (जातिष) इत्ये ।
 ज्वालानुलतायां स्त्री० ।
 सप्तपत्तांशं न० सप्ताहारद्विषुः पत्तादि । “सततं नित्यं चैव
 नित्यं चैव क्रमादधः । सप्तातस्य सततं पातालं सप्त को-
 र्त्तित” इत्युक्तेषु सप्तसु भूजेषु स्थलोकेषु ।
 सप्तप्रकृति स्त्री० व० व० सप्तसंख्याताः प्रकृतयः । साङ्ख्यसिद्धे न-
 दहृद्कारसहितस्वप्नापन्नभूतहेतुशब्दादितन्मात्रात्मके प-
 दार्थे सप्तके “सङ्ख्यायाः प्रकृतिविलतयः सप्त” इति साङ्ख्य-
 कारिका षोडशपदार्थहेतुत्वात्प्रकृतित्वस्य प्रकृतिकार्यत्वाच्च
 विलतित्वनाशाम् ।
 सप्तभट्ट पु० सप्त सप्तानेषु भट्टस्य । शिरीष इत्ये ।

सप्तमं ति० सप्तानां पूरयः षट् । येन सप्तसंख्या पूर्यते तस्मिन्
 यथे स्त्रियां ङीप् । सा च चन्द्रस्य सप्तमकलायां सप्ताहर्षि
 रूपायां तिथौ च ।

सप्तरक्तं पु० सप्त रक्तानि प्रशस्तान्यस्य । “पाणिपादतले रक्ते
 नेलान्तरनखानि च । तालुकाधरजिह्वाश्च प्रशस्ता सप्तर-
 क्त ते” इत्युक्तस्थानेषु रक्तावति जने ।

सप्तर्षि पु० व० व० सप्त ऋषयः कर्म० । “शरीरचरितः पुत्रः
 पुत्रः ऋतुरङ्गिराः नृपिण्डे” इत्युक्तेषु सप्तसु ऋषिषु ।

सप्तर्षिसङ्खल ति० इत० । आकाशे नित्यं भुवनत्रयपरिभ्रा-
 मके नक्षत्रसप्तकात्मके नक्षत्रसङ्खलभेदे “सप्तर्षिसङ्खलं
 तस्माद्दृश्यते सर्वकोपरोति” पुराणम् ।

सप्तला स्त्री० सप्तधा साति ला-क । नवसालिकायां चर्क-
 मायां, युग्मायां, पाटलायाञ्च ।

सप्तशती स्त्री० सप्तानां शतानां सप्ताहारः । शार्कस्यैव पुरा-
 णान्तर्गते सप्तशतमन्त्रसङ्ख्यात्मके देवीसाहाय्यबोधके
 ग्रन्थभेदे “मध्ये सप्तशतौ जपेदिति” पुराणं तद्विभागे
 दृष्टद्विधाने वक्ष्यते ।

सप्तशलाका पु० सप्त शलकाकारा रेखा यत् । ज्योतिषीकौ
 विवाहे-वर्ज्यदोषवृत्तके सप्तशलाकाकारितचक्रभेदे ।

सप्तशिरा स्त्री० सप्त शिरा यस्याः । ताम्बूलवल्गायाम् ।

सप्तसप्ति पु० सप्त सप्तयोऽष्टा यस्याः । सूर्ये, चर्क इत्ये च । सप्ताष्टा
 दयोऽप्यल ।

सप्तसागर पु० व० व० सप्तसंख्याताः सागराः । “मवनीतसुरासर्पि
 र्दधिद्विजलकान्तका” इत्युक्तेषु सप्तसु सागरेषु । सप्त इत्यादि-
 कल्पिताः सागरा इव देवपदार्थायत् । पुराणोक्ते स्वनाम-
 ख्याते महादानभेदे लक्षणां दृष्टद्विधाने ।

सप्ताष्टु पु० सप्त अष्टोच्चावायस्य । “काकीकराली चैत्याद्युक्ते”
 सप्तज्वालावति वङ्गौ । [इत्ये च ।

सप्ताश्वबाह्व पु० सप्त अश्वाः बाह्वान्यस्य । सूर्ये, चर्क-
 सप्ति पु० सप्त-ति । अश्वे । [“चक्रकरीविषद्विगोर्विति” भाषः ।

सप्तर पु० सप्त-सरसु इ० पक्ष फः । (पुटी) सूर्ये स्त्रीत्वमयत्
 सफल ति० सूर्य फलेन सङ्ख्य सः । सूर्ये, सप्तसुते च ।

सप्तल ति० सप्त लवेन सापथ्येन सैन्धवेन वा । सागर्थान्निते
 सैन्धुसुते च ।

सप्तलक्षारिण पु० समानं ब्रह्मा वेदपुरुषाक्षिकं व्रतं
 चरति चर-णिनि । एकस्य सप्तकाशात् वेदाध्ययनकाले
 तस्मिन्मन्त्रसप्तानव्रताचारवति । [साम् ।

सप्तलङ्का स्त्री० सप्त लङ्का पत्नी । विद्याभानपतिशार्ङ्गा स्त्रि-

सभा स्त्री० सह भान्ति अमीडनियार्थमेकल गृहे यत् । ब-
हूनां सभावेशनस्थाने, तदधिष्ठायिजनसमूहे च ।
सभाज सेवने दर्शने च सक० प्रीतौ व्य० अद० चु० उभ० सेंट ।
सभाजयति ते अससभाजत्-त ।
सभाजन न० सभाज-ल्लुट् । गमनागमनादिकांते सुखानन्द-
प्रीतिसाधने सम्भाषणे, पूजने च ।
सभासद् पु० सभायां सीदति-किप् । सभाजिके सभ्ये ।
सभास्तार पु० सभां स्तृणाति स्तृ-अण् । सभ्ये ।
सभिक पु० सभा द्युतसभास्यस्य ठन् । द्युतकारके
सभीक पु० सभा द्युतं प्रयोजनमस्य रैक । द्युतकारे ।
सभोचित पु० सभा उचितता परिचिता यस्य । पण्डिते ।
सभायोग्ये लि० ।
सभ्य पु० सभायां साधुः यत् । सामाजिके, द्युतकारे च विभ्र-
व्ये लि० । [त्रये च ।
सम् अव्य० सो-कस् । सभ्यगर्णे, प्रकर्षे, सङ्गतौ शोभने, सस-
सम लि० सभ-अच् । समाने, तुल्ये, सर्वे, साधौ च (योङ्)
युक्ते, “समेऽर्हिते वर्गे” इति लोकावती । समतयाख्यातेषु
द्वितीयचतुर्थैर्गणादिषु राशिषु च । अतल्लेऽस्य सर्वना-
मता । गीतवाद्ययोरेककाशभवे गायकहस्तादिवादनरूपे
ताले न० ।
समञ्ज अव्य० अच् । समीपम् अव्ययी० अच् । वक्तुःसन्निवर्णे
तदस्वास्ति अच् । प्रत्यक्षविषये लि० ।
समगन्धका पु० समस्तसुखभागेन निवेशितागन्धाः गन्धयुक्तद्रु-
व्याख्यस्य कप् । कतिमधूपभेदे । [शोरे विनारमूढ]
समगन्धिका पु० समः सर्वदा तुल्यरूपः गन्धोऽस्यस्य ठन् । उ-
समग्र लि० समं सकलं यथा स्थाप्यमान्द्रुते पङ्क-ड । सकले ।
समङ्गा स्त्री० समव्यवस्थेनया सम्+अनुज-पञ् । समुद्रावाप्तम्
समचित्तं लि० समं सर्वत्र समभावं चित्तं यस्य । सर्वत्र तुल्य-
दर्शके तत्त्वज्ञानिनि ।
समज ल० समजस्यस्य सम्+अज-अप् व्यभावः । वने, समूहे
पञ्चूनां संघे, मूर्च्छदृष्टे च ।
समञ्जा स्त्री० समचित्तम् सर्वत्र ज्ञायते ऽनया ज्ञा-कप् । कीर्त्तौ
समज्या स्त्री० सम्+अज-अप् न बोभावः । सभावाप्तम्, की-
र्त्तौ च । [प्रा० औचित्ये न० ।
समञ्जस लि० सम्यक् अञ्ज औचित्यं यत् । उचिते, युक्ते च
समदर्शिनं लि० समचित्तम् सर्वत्र ज्ञाभावेनाऽभिज्ञतया पश्यति
वृष-स्थिति । सर्वत्र समदर्शके तत्त्वज्ञानिनि । “विद्यावि-
नयसम्यगे प्राज्ञाये गवि हस्तिनि । शुनि चैव नृपाके च

पण्डिताः समदर्शिनः” इति गीता । [नि लि० ।
समदृष्टि स्त्री० कर्मा० । सर्वत्र तुल्यदर्शने । इ व० । समदर्शि-
समधिक लि० सम्यक् अधिकः प्रा० । अत्यन्ताधिके ।
समन्त पु० सम्यक् चान्तः स यत् वा । सम्यगन्ते, सीमायाम् च ।
समन्ततस् अव्य० समन्त-तस् । सर्वत्र विसारे ।
समन्तदुग्धा स्त्री० समन्ततो दुग्धमस्याः । स्तुहीदृष्टे ।
समन्तपञ्चक न० समन्तात् पञ्चकं नदपञ्चकं यत् । तीर्थभेदे ।
समन्तभद्र पु० समन्तात् भद्रमस्य । बुद्धे ।
समन्तभुज् पु० समन्तात् भुङ्क्ते भुज-किप् । वङ्गौ । [च ।
समन्तात् अव्य० समन्त-आति । समन्ततदर्थे सर्वत्र विसारे
समन्वित लि० सम्+अन्त +इण-क्त । सङ्गते ।
समपद न० समं पदं यस्मिन् । ध्वनिनां समपदनिवेशनपूर्वके
“स्थानानि ध्वनिनां पदे” त्युपक्रम्य “अन्तर्ध्वं स्थात् समपद
मित्युक्ते” व्यवस्थानभेदे । [हित्ये ।
समभिव्याहार पु० सम्+अभि+वि+आ+हृ-पञ् । सा-
समभिव्याहृत लि० सम्+अभि+वि+आ+हृ-क्त । सङ्गते ।
समभिव्याहार पु० सम्+अभि+हृ-पञ् । पौनःपुन्ये “क्रियास-
मभिव्याहारेण विराध्यन्” इति साधः । [क्रान्तं द्वयमिति] रत्नः
समम् अव्य० सम-अच् । साहित्ये, एकदेशे, “सममेव सभा-
समय पु० सम्+इण-अच् । काले, शपथे, आचारे सिद्धान्ते
निर्द्देशे सङ्गते, भाषायां, अङ्गीकारे च ।
समया अव्य० सम+इण-आ । नैकशे, मध्ये, च ।
समयाध्युषित पु० समयः अध्युषितो यत् । सूर्यनाराहृत-
काले “उदितेऽहोदिते चैव समवाध्युषिते तथेति” मनुः ।
समर पु० न० सम्+हृ-अप् । युद्धे ।
समरमूर्ध्वं पु० इत० । समरस्थाने ।
समर्चन न० सम्यक् अर्चनं प्रा० । सम्यक्पूजने । [पु० ।
समर्थ लि० सम्+अर्थ-क्त । सम्यक्प्रीडिते । [प्रशस्ताभीष्टे
समर्थ लि० सम्+अर्थ-अच् । यत्ने, हिते च । सम्यगर्थः प्रा० ।
समर्थन न० सम्+अर्थ-ल्लुट् । इदमित्येवेति नियमहेतु-
पन्यासेन निश्चायकव्यापारभेदे युच् । अथकोऽध्यासाय स्त्री०
समर्थका लि० समर्थयति सम्+अर्थ-णिच्-ल्लुट् । इदं फल
दातरि, देवादौ ।
समर्थार्थ लि० सङ्ग मर्थार्थदा । सीमावाप्तम् । समीपे पु० ।
समल न० सम्यक् मलम् । विद्यायाम् । सङ्ग मलेन । कसुपे लि०
समवतार पु० समवतीर्यते ऽनेन सम्+अव+तृ-पञ् । ज-
वावतरणबोधनाने ।

समवर्त्तिन् पु० समं वर्त्तते दृढ-णिनि । यमे धर्मराजे ।

समवकार् पु० सम्+अव+ङ-घञ् । नाटकभेदे ।

समवाय पु० सम्+अव-इण-अच् । समूहे, मेलने, न्यायोक्ते
नित्ये द्रव्यादिषु जात्यादीनां संबन्धभेदे च ।

समवेत लि० सम्+अव-इण-क्त । मिलिते, समूहान्विते न्या-
योक्तेन समवायसम्बन्धेन स्थिते च ।

समष्टि स्त्री० सम्+अष्ट-क्तिन् । सव्यग्व्याप्तौ, समस्ततायाञ्च ।
कर्त्तरि क्तिच् । संघोभूते समस्ते पदार्थे ।

समष्टि(ष्ठी)स पु० समं तिष्ठति स्था-इलच् पु० वा दी-
र्घः । (गुडिवा) शब्दे । [शब्दभेदे च ।

समसूत न० सम्+अस-ल्युट् । समासे, संक्षेपे । [कृतसमासे
समस्य लि० सम्+अस-क्त । संक्षेपे, सकले, व्याकरणोक्ते

समस्य लि० समं तिष्ठति स्था-क । समभावेन दृढतया स्थिते
समस्यस्त्री स्त्री० कर्मा० गङ्गायतनयोर्मध्यस्थे कलर्वेदिदेशे ।

समस्या स्त्री० समस्यते संक्षिप्यतेऽनया सम्+अस-क्यप् । संक्षे-
पेण उक्तस्य लोकोपदादेः परकृतेन स्वकृतेन वा अवयवेण
भागान्तरेण संघटनार्थं कृते प्रत्ये ।

समा स्त्री० समयति विकलयति भावान् सम-अच्-टाप् । वल्लरे
अमरकवास्तु नित्यवस्तुवचनान्तताम्नीकृता पाणिनिना ह
समासमां विजायतेऽति सूत्रे एकवचनान्तता निर्दिष्टा ।

समांसमीना स्त्री० संघांसमां विजायते प्रकृते स्म नि०
काल समांसमानिज्जल कालाधारे द्विवीया । प्रतिवर्षं प्रकृ-
तामां गवि ।

समाकर्षिन् पु० सम्+आ+कृष-णिनि । अतिदूरगाभिनि
गन्धे । सव्यगाकर्षणकर्त्तरि लि० । [कीर्त्तौ, संज्ञावाञ्च ।

समाख्या स्त्री० समाख्यायतेऽनया सम्+आ+ख्या कङ् ।

समाधात पु० समाह्वयतेऽल सम्+आ+हन्-घञ् । मुहे ।

समाज पु० सम्+अज-घञ् व्यभावः । परमुभिन्नानां समूहे,
समायाह्, इक्षिणि च ।

समाधा स्त्री० सम्+आ+धा-अङ् । निष्पत्तौ, विवादमञ्जने,
पूर्वपक्षस्य सव्ययुत्तरानुसृष्टिसिद्धान्तानुसृतकदिना सव्य-
गतावधारणे च । ल्युट् । समाधानमयत् न० । तच्च चित्तैका-
लेऽप्येववस्तुनि निरन्तरस्थापनरूपे समाधौ च ।

समाधि पु० सम्+आ+धा-क्ति । समाधायां, ध्येयवस्तुनि
एकाग्रतया मनसःस्थापनरूपे ध्यानभेदे, वचनाभावे,
नियमे च । [शब्दभेदे च ।

समाध्यात लि० सम्+आ+धा-क्त । सव्यग्व्यविते, सव्यक्-
समाज लि० समानयति अन-अण् । तस्ये, माधौ, एकवि-

द्वित्यर्थे यत्समानाधिकरणमित्तिचिन्तामणिः ।

समानोदका पु० समानमेकं तर्पणादौ देवसदृशं यश्च । “समा-
नोदकभावस्तु निवर्त्तताचतुर्द्वादित्युक्तं” एकादशावधि-
चतुर्द्वापुरुषपर्यन्ते ज्ञातिभेदे ।

समानोदर्थ्य पु० समाने उदरे भवः यत् वा न सादेशः । एकादर
भालादौ । भगिन्यां स्त्री० ।

समाप पु० सव्यक् आपोयत् अच् समा० नि० । देववजनस्थाने ।

समापन न० सम्+आप-ल्युट् । समाप्ते, परिच्छेदे, शेषे च
समापन्य लि० सम्+आ-पद-क्त । समाप्ते, प्राप्ते, क्लृप्ते, च ।
भावे क्त । समाप्तौ न० ।

समाप्त लि० सम्+आप-क्त । अवसानप्राप्ते, सव्यकुप्राप्ते च ।

समाप्ति स्त्री० सम्+आप+क्तिन् । अवसाने, समर्थने, प्राप्तौ च ।

समायोग पु० सम्+आ+युज-घञ् । संयोगसमवायकृपादि
सम्बन्धे, “क्षपेर्दृष्टिसमायोगादिति” पुराणम् । प्रयोजने च ।

समाखण्डिन् पु० समालम्बते सम्+आ+खण्डि-णिनि । भू-
चक्षुर्लक्षे । समालम्बनकर्त्तरि लि० ।

समालम्बा पु० सम्+आ+खण्ड-घञ् सम् च । कुङ्कुमादिना
गात्रलेपने । ल्युट् । तल्लेपार्थे न० ।

समावर्त्तिन न० समावर्त्तते शुचकुलादनेन सम्+आ+वृत्-
ल्युट् । वेदाध्ययनानन्तरं गार्हस्थ्याय शुचकुलादागमन
हेतुके संस्कारभेदे ।

समाविष्ट लि० सम्+आ+विश-क्त । युक्ते, अनोभिनिवेशवति,
अभीष्टकर्त्तव्यकर्माणि चित्तैकाग्रविशेषयुक्ते च ।

समावृत्त पु० सम्+आ+वृत्-क्त । कृतसमावर्त्तनसंस्कारे ।

समावेश पु० सम्+आ+विश-घञ् । वक्ष्यमाणार्थानामेकाल
वाक्यादौ अवस्थापने, कर्त्तव्येऽभिनिवेशे च ।

समावेशित लि० सम्+आ+विश-णिच्-क्त । कृतसमावेशने ।

समास पु० सम्+अस-घञ् । संक्षेपे, समर्थने, समाहारे, व्याक-
रणोक्ते आदिपदानामेकपदतासंघादके पदसाधुतार्थके
संस्कारभेदे च ।

समासक्त लि० सम्+आ+सन्ज-घञ् । संयुक्ते, अत्यन्तासक्ते,
अभिनिविष्टे च ।

समासङ्ग पु० सम्+आ+सन्ज-घञ् । संयोगे, सव्यग्वभिनिवेशे च

समासवत् पु० समास+असव्यर्थे । तप मस्य वः । व्याकरणोक्ते
समासयुक्तेश्च संक्षेपयुक्ते च समासेन दृढं वति । समासदृश्ये ।

समासादित लि० सम्+आ+सद+णिच्-क्त । सारभाण्डे,
निकटस्थिते लि० । [स्वायाम् ।

समासाया स्त्री० समासेन संक्षेपेणावौऽभिहितोयस्याः । सम-

समाहित लि० सम्+आ+धा-क्त । उतसमाधौ, आहिते,
प्रतिज्ञाते, निष्पन्ने, युधे च ।

समाहृत लि० सम्+आ+हृ-क्त । संग्रहीते, एकत्रस्थीकृते ।

समाहृति स्त्री० सम्+आ+हृ-क्तिन् । संघेपे, संघहे, सघञ्चये च

समाहृत्य पु० समाहृत्ये सम्+आ+हृ-अच् आत्माभावः ।

युधे आह्वाने प्राणिकरणकयुते च, प्राणिभिः क्रियमाणस्तु

व विज्ञेयः समाहृत्य इति स्मृतिः ।

समाह्वा स्त्री० समा-आह्वा यस्मा । गोजिह्वाह्वे ।

समित् स्त्री० समीयतेऽत्र सम्+इण्-क्तिप् । युधे ।

समिता स्त्री० सम्+इण्-क्त । गोधूमचूर्णे सङ्गते लि० ।

समिति स्त्री० सम्+इण्-क्तिन् । समायान्, युधे च ।

समिध् स्त्री० समिध्वतेऽनया सम्+इण्-क्तिप् । काष्ठे, होमीय
काष्ठभेदे च विहारी दृष्टदमिधाने ।

समिध पु० समिध्वते सम्+इण्-क्त । काष्ठे वज्राय च ।

समिन्धन न० सम्+इण्-ल्युट् । काष्ठे सम्यग्दीप्तौ च ।

समीक न० समीकन् । युधे ।

समीकरण न० अक्षयः समः क्रियतेऽनेन सम्+ङि+क-ल्युट् ।

बीजगणितप्रसिद्धे अज्ञातसंख्यानां यावत्तावतां सङ्ख्या
ज्ञानार्थं प्रक्रियाभेदे, तल्लक्ष्यतापादने च ।

समीक्ष न० सम्यगीकृतेऽनेन घञ् । साक्ष्यदर्शने । भावे घञ् ।

पर्यालोचने, सम्यग्ज्ञाने च । अ । समीक्षापत्य सत्त्वे

बुद्धौ, औक्ताशाशले, जले च स्त्री० टाप् ।

समीक्ष्यकारिन् लि० समीक्ष्य पर्यालोच्य करोति क्-णिनि

उप० । वस्तुसम्बन्धपर्यालोचनपूर्वककार्यकारके ।

समीचीन लि० सम्यग्भवः सम्+अनुच-क्तिप् ततः अ समः

सभिः अक्षेरकारलोपे पूर्वपददीर्घः । यथार्थं, साधौ च

सत्ये न० सत्यवति लि० ।

समीप लि० सङ्गता आपोऽत्र अच् समा अत ईत्वम् । निकटे

समीर पु० सम्यक् ईरयति नोदयति सम्+ईर-अच् । वायौ

ष्ट० समीरोषत्व ।

समीरण पु० सम्+ईर-ल्युट् । वायौ, मरुवकछेने, पथिके च

समीरिता लि० सम्+ईर-क्त । कथिते, उच्चारिते 'चतुर्मुख

अमोर्षिते'ति कुकारः । [वाग्मिनि च ।

समीहित लि० सम्+ईह-क्त । अभीष्टे । [वागदूते

समुख लि० सह सखेन सख्यव्यापारेण वा सहस्य सादेशः ।

समुचित लि० सम्+उच्-क्त । सम्यग्उपयुक्ते समञ्जसे ।

समुच्चय पु० सम्+उद्+चि-अच् । द्विजादीनां राशौ, पर-

स्तरनिरपेक्षाधामनेष्वेकानि क्रियादात्वन्वे च । यथा

देवदत्तो यज्ञदत्तश्च गच्छतीत्यत्र देवदत्तयज्ञदत्तयोः परस्पर-

सामेक्षताभावेऽपि एकानि गमने अन्ययः । तद्वाचकश्च

प्रायेण चकारः कचित् तथादिशब्दोऽपि ।

समुच्चित लि० सम्+उद्+चि-क्त । कृतमसञ्जये 'समुच्चितफल

कामनाना'मिति विधिसङ्क्षेपे गदाधरः ।

समुच्च(च्चार) पु० सम्+उद्+चर-अच् घञ् वा । सम्यगुच्चा-

रणे, सम्यक्त्यागे च । [उल्लेखे च ।

समुच्छेद पु० सम्+उद्+छिद-अच् । विनाशे । [विरोधे,

समुच्छ(च्चार)य पु० सम्+उद्+चि-अच् घञ् वा । अत्युन्नतौ,

समुच्छित लि० सम्+उद्+चि-क्त । अत्युन्नते ।

समुच्छ्रित लि० सम्यक्+उच्छ्रितम् सम्+उद्+चि-क्त ।

समन्तात् विस्तीर्णे (अथवापि) 'समुच्छ्रितविभ्रमा गतिरि'

ति काव्य प्र० । [प्रत्युत्क्रोषिते च ।

समुच्छ्रित लि० सम्+उद्+चि-क्त । सम्यगुच्छ्रासयुक्ते,

समुच्छ्रास पु० सम्+उद्+चि-अच् । छलनाधिकार्यां प्राण

वायोर्व्यापारे ।

समुच्छ्रित लि० सम्+उच्छ्र-क्त । त्यक्ते । [सम्यगुच्छ्रयने च ।

समुत्क्रम पु० सम्+उद्+क्रम-अच् न टङिः । ऊर्ध्वगमने,

समुत्क्रोश पु० सम्यक् उक्त्रोयति उच्चेः शब्दायने सम्+उद्+

क्रुश-अच् । कुररीविहगे । भावे घञ् । अत्युच्चैः शब्दे ।

समुत्थ लि० सम्यगुत्तिष्ठति सम्+उद्+स्था-क्त सस्य घः । सम्य-

गत्तवे । [द्योगे, उत्थोलने च ।

समुत्थान न० सम्+उद्+स्था-करणे ल्युट् सस्य घः । सह-

समुत्थत्ति स्त्री० सम्+उद्+पद-क्तिन् । सहज्वले ।

समुत्पन्न लि० सम्+उद्+पद-क्त । सहजभूते ।

समुत्पाट पु० सम्+उद्+पट-अच् । उन्मूलिकरणे ।

समुत्पाटित लि० सम्+उद्+पट-क्त । उन्मूलकृते । [उ०

समुत्पिञ्ज लि० सम्+उद्+पिञ्ज-अच् । अत्याकुले । आकुलसैन्ये

समुत्सर्ग पु० सम्यक् उत्सर्गः । सम्+उद्+हज-अच् । सम्यक्त्यागे

समुत्सृक लि० सम्यगुत्सृकः प्रा० अत्यनोत्सुके इष्टवस्तुलाभाय

त्वरान्विते ।

समुत्सृष्ट लि० सम्+उद्+सृज-क्त । सम्यक्त्यक्ते । [तायाञ्च

समुत्सेध पु० सम्+उद्+सिध-अच् । अत्युन्नतौ, अतिस्फोट-

समुद्गत लि० सम्+उद्+अनुच-क्त । ज्ञापादेः सृजतजलादौ ।

समुद्गय पु० सम्+उद्+इण्-अच् । समूहे, युद्धे, सङ्ग्रमे, दिक्पथे

च उद्योगिषोक्ते लब्धे न० घञ्जलः समूहे पु० । [साधारे च

समुदाचार पु० सम्+उद्+आ+चर-अच् । अभिप्राये, सम्य

समुदित लि० सम्+उद्+इण्-क्त । प्राप्रसंहतौ पदार्थे,

सम्+वद्-कर्मणि क्त । सम्यक्कथिते ।
 समुदीरणम् न० सम्+उद्+ईर-ल्युट् । सम्यक्कथने ।
 समुदीर्णम् लि० सम्+उद्+ईर-क्त । सम्यक्कथिते ।
 समुद्र उ० सम्+उद्+गम-ङ । समुद्रो समुदरेण संक्षेप-
 कारकपदार्थे । स्वार्थे कन् तत्वेव ।
 समुद्रम पु० सम्+उद्+गम-ञ् न इङि । जर्झगतौ, समुद्रवे च
 समुद्रोत लि० सम्+उद्+गै-क्त । उच्चैर्गते ।
 समुद्रोर्णम् लि० सम्+उद्+गु-क्त । वभिते, उत्तोलिते, कथिते च
 समुद्रिष्ट लि० सम्यक् उद्दिष्टम् उद्+दिश-क्त । सम्यगुद्दि-
 श्यति पदार्थे 'तत्समुद्रिष्टं कर्मेति' संक्षिप्तसारः ।
 समुद्देशे सम्यक् उद्देशः उद्+दिश-ञ् । सम्यगभिप्रेत्यौ ।
 समुद्गत लि० सम्+उद्+हन-क्त । अत्यन्तप्रगल्भे, अत्यन्तावि-
 नीते, समुद्रोर्णे च ।
 समुद्गरम् न० सम्+उद्+हृ-ल्युट् । उत्तोलने कृपादेर्जलो-
 दयने, भुक्तावस्य वसने, उन्मूलने च । कर्मणि ल्युट् ।
 वान्ते-व्यञ्जादौ, सम्भूतिते च । [उन्मूलिते च ।
 समुद्भूत लि० सम्+उद्+हृ-क्त । अपनीते, वान्ते, उत्तोलिते
 समुद्भूतम् लि० सम्+उद्+हृ-ङ् । वसगकारिणि, उन्मूल-
 यितरि, उत्थापके, कृतद्रव्यस्य पुनरादानकर्त्तरि च ।
 समुद्भव उ० सम्+उद्+भू-अप् । समुत्पत्तौ ।
 समुद्भूत लि० सम्+उद्+भू-क्त । समुत्पत्ते ।
 समुद्यत लि० सम्+उद्+यन्-क्त । सम्यगुद्यमयति ।
 समुद्यम लि० सम्+उद्+यन्-ञ् न इङि । सम्यगुद्यमते ।
 समुद्र उ० सम्+उद्+क्लेदने र, सम्+उद्+रा-क वा । खनाय
 खाते प्रचुरजले पदार्थे । सह सद्रया सद्रासहिते लि०
 'बभौ सवत्सान् विजितः समुद्रः बभौ सवत्सान् विजितः
 समुद्रः इति भट्टिः । शशां, शशाञ्च स्त्री० टाप् ।
 समुद्रकफ पु० समुद्रस्य कफ इव । जलधिफेने । [नद्याम् ।
 समुद्रकान्ता स्त्री० इत० । प्रकायां, नद्याञ्च । समुद्रप्रियादयो-
 समुद्रगा स्त्री० समुद्रं गच्छति गम-ङ । नद्याम् 'सर्वा नद्याः
 समुद्रगा' इति पुराणम् ।
 समुद्रगच्छ न० समुद्र इव प्रचुरजलं गच्छम् । जलधन्यगच्छे ।
 समुद्रचुलुका पु० समुद्रं चुलुकाः गच्छन्ति जलधिव्यवसायाद्येन
 पीतलोद्यास्य । अगच्छे चुलौ । [रागे अच्यते, चञ्चे च ।
 समुद्रनवनीत न० समुद्रस्य नवनीतमिव । समुद्रमन्वनीतवसा-
 समुद्रफेन उ० इत० । समुद्रस्य फेने ।
 समुद्रमेखला स्त्री० समुद्रः मेखलेव घटनाकारत्वात् खलाः ।
 द्विष्याम् । समुद्ररसादयोष्यन् ।

समुद्रयान न० यावतेऽनेन या-ल्युट् इत० । पोते समुद्रतरण
 साधने नौकाभेदे ।
 समुद्रसवणम् न० समुद्रजलजातं लवणम् । (करकच) सवणे
 समुद्रवह्नि पु० इत० । समुद्रस्य अग्नौ वाङ्मनवे ।
 समुद्रवेला स्त्री० इत० । समुद्रस्य क्रूरे ।
 समुद्रान्त न० समुद्रस्थानः प्रथमदेशः साधनत्वेनात्यस्य अच्
 सवर्ः अन्तो यस्य वा । जातीफले । पुराणभाष्याम्,
 कापीक्षां, प्रकायां, यवासि च स्त्री० । समुद्रपर्यन्ते लि० ।
 समुद्रास्वरा स्त्री० समुद्रः अन्तरिमिव घटनाकारः यक्षाः ।
 द्विष्याम् । सागरास्वरादयोष्यन् ।
 समुद्रिद्रीय लि० समुद्र+भवाभे च क् वा । समुद्रभवे पदार्थे
 समुद्रह लि० सम्+उद्+वह अच् । अग्रे, सम्यगुद्गहनकर्त्तरि च
 समुन्द्रन न० सम्+उद्-ल्युट् । सम्यगाद्रीभावे (मित्रा) ।
 समुन्न न० सम्+उद्-क्त । क्रिप्ते आद्रे ।
 समुन्नत लि० सम्+उद्+नम-क्त । अत्युच्चैः । गच्छभेदे उ० ।
 समुन्वति क्रि० सम्+उद्+नम-क्तिन् । उच्चतायाम् 'प्रावः
 प्रयोधरसमुन्नतिरत्र ऐतद्वि' सुद्रष्टः ।
 समुन्नत लि० सम्+उद्+नह-क्त । गर्जिते पक्षितव्यस्य, प्रभौ
 समुद्रते च । कर्मणि क्त । उत्तोल्य वहे । [प्रथे, समुद्रावने च
 समुद्रय उ० सम्+उद्+नी-अच् । जर्झयने, सम्यग्योतौ, उत्तमे
 समुपचित लि० सम्यक् उपचितम् उप+चि-क्त । खण्ड्यो
 कृते संवर्धिते च ।
 समुपजोषस् अच् । सम्+उप+जुष-अच् । अत्यन्तानन्दे ।
 समुपेयिवस् लि० सम्+उप+एष-अच् । समीपगते ।
 समुपोद लि० सम्+उप+पृ-क्त । सङ्कृते संजाते च ।
 समुल्लेख पु० सम्+उद्+लिख-ञ् । पादादिना भूत्यादेः खनने
 समूह लि० सम्+जह-वा वह-क्त । रागीकृते, अनपङ्कते
 'समूहस्य पांसुरे इति' कृत्वेदः भुग्ने, दमिते, जव
 विवाहे, शोधिते च । सह मूदेन मूहसहिते लि० ।
 समूह उ० सङ्कृतौ सन्निहीनौ अह् यस् । सहभेदे । [भट्टिः
 समूल लि० सह मूदेन । मूहसहिते 'समूलपातं न्यवधीद्वि'ति
 समूह उ० सम्+जह-ञ् । समुद्रये ।
 समूहनी स्त्री० समूहोत्पन्ना ल्युट् । सकार्जन्याम् अने-
 ल्युट् । संसार्जने । सम्यगुद्गारेण च न० ।
 समूहा उ० सम्+जह-अच् । यष्टिवाभौ । [द्विषे च ।
 समूह लि० सम्यक् अहः अघ-क्त । अधिकव्यक्तियुक्ते, अति
 सख्यि स्त्री० सम्यक् सखिः सम्+अघ-क्तिन् । अतिसख्यौ,
 इहौ 'अपुसखिसमेधिते'ति आपः ।